

Den rättsliga grunden i den nationella barnstrategin

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2020:24

Den rättsliga grunden i den nationella barnstrategin

Esa Iivonen, Kirsi Pollari

Social- och hälsovårdsministeriet

ISBN PDF: 978-952-00-5453-3

Bilder: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2020

Presentationsblad

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet	7.7.2020	
Författare	Esa Iivonen, Kirsi Pollari		
Publikationens titel	Den rättsliga grunden i den nationella barnstrategin		
Publikationsseriens namn och nummer	Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior		
Diarie- /projektnummer	VN/6647/2020	Tema	
ISBN PDF	978-952-00-5453-3	ISSN PDF	2242-0037
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5453-3		
Sidantal	129	Språk	svenska
Nyckelord	barnstrategin, barns rättigheter, grundläggande fri- och rättigheter, mänskliga rättigheter, konventionen om barnets rättigheter, FN, Europarådet		
Referat <p>I utredningen beskrivs den rättsliga grunden för den nya nationella barnstrategin.</p> <p>Arbetet med grunden för den nationella barnstrategin inleddes sommaren 2018, och 2019 blev den färdig. Resultaten publicerades i statsrådets publikationer 2019:5 och 2019:8, av vilka den ena innehåller forskarnas utlåtanden och den andra en presentation av scenariot Barnets tid där målet var ett barn-, ungdoms- och familjevänligt Finland.</p> <p>I denna utredning kartlägger man de rättsliga utgångspunkterna för barnstrategin och beskriver hur målen för scenariot hänför sig till de internationella och nationella förpliktelserna i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna.</p> <p>Utredningen innehåller en inledning och fem tematiska kapitel som beskriver den rättsliga grunden för barnstrategin. Kapitlens teman är (1) den rättsliga och samhälleliga kontexten för barnstrategin, (2) förpliktelserna i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna som grund för strategin, (3) rekommendationer för Finland från tillsynsorgan för mänskliga rättigheter, (4) strategins anknytning till det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik och (5) exempel på barnstrategier.</p> <p>Utredningens resultat kan utnyttjas i barnstrategiarbetet, som fortsätter med utarbetandet av själva strategin och beredningen av genomförandeplanen för den här regeringsperioden. Det fortsatta arbetet sker i samarbete med den parlamentariska kommittén och dess sekretariat samt med intressegrupperna och civilsamhället.</p>			
Förläggare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö	7.7.2020	
Tekijät	Esa Iivonen, Kirsi Pollari		
Julkaisun nimi	Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen perusta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:24		
Diaari/hankenumero	VN/6647/2020	Teema	
ISBN PDF	978-952-00-5453-3	ISSN PDF	2242-0037
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5453-3		
Sivumäärä	129	Kieli	ruotsi
Asiasanat	lapsistrategia, lapsen oikeudet, perusoikeudet, ihmisoikeudet, lapsen oikeuksien sopimus, YK, Euroopan neuvosto		
Tiivistelmä <p>Tämä selvitys kuvaa tulevan kansallisen lapsistrategian oikeudellista perustaa.</p> <p>Kansallista lapsistrategiaa pohjustava työ alkoi kesällä 2018, ja se saatiin päätökseen vuonna 2019. Pohjustavan työn tulokset julkaistiin Valtioneuvoston julkaisuissa 2019:5 ja 2019:8, joista yhteen on koottu tutkijoiden lausuntotiivistelmät ja toisessa esitellään Lapsen aika -skenaario tavoitteenaan lapsi-, nuori- ja perhemyönteinen Suomi.</p> <p>Tässä selvityksessä kartoitetaan lapsistrategian oikeudellisia lähtökohtia ja hahmotellaan, miten skenaarion tavoitteet kytkeytyvät kansainvälisiin ja kansallisiin perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin.</p> <p>Selvitys koostuu johdannosta sekä viidestä asialuvusta, jotka rakentavat lapsistrategian oikeudellista perustaa. Lukujen aiheina ovat (1) lapsistrategian oikeudellinen ja yhteiskunnallinen konteksti, (2) perus- ja ihmisoikeusvelvoitteet strategian pohjana, (3) ihmisoikeuksien valvontaelinten suosituksia Suomelle, (4) strategian yhtymäkohdat Valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan sekä (5) esimerkkejä lapsistrategioista.</p> <p>Koottua tietoa hyödynnetään lapsistrategiatyössä, joka jatkuu varsinaisen lapsistrategian laatimisella sekä nykyisen hallituskauden toimeenpanosuunnitelman valmistelulla. Työ jatkuu parlamentaarisen komitean ja sihteeristön kanssa sekä yhteydessä sidosryhmiin ja kansalaisyhteiskuntaan.</p>			
Kustantaja	Sosiaali- ja terveysministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Social Affairs and Health		7.7.2020
Authors	Esa Iivonen, Kirsi Pollari		
Title of publication	Legal basis of the National Child Strategy		
Series and publication number	Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2020:24		
Register number	VN/6647/2020	Subject	
ISBN PDF	978-952-00-5453-3	ISSN PDF	2242-0037
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5453-3		
Pages	129	Language	Swedish
Keywords	Child Strategy, rights of the child, fundamental rights, human rights, Convention on the Rights of the Child, UN, Council of Europe		
Abstract <p>This report describes the legal basis of the forthcoming National Child Strategy.</p> <p>The preparatory work for the National Child Strategy was started in summer 2018 and completed in 2019. The results of the preparatory work were published in the Government publications 2019:5 and 2019:8. The first one describes the Child's Time scenario where the aim is to achieve a child-, young person- and family-friendly Finland. The latter contains the summaries of the opinions given by researchers.</p> <p>This report examines the legal basis of the Child Strategy and outlines how the objectives of the scenario are linked to fundamental and human rights obligations both at national and international levels.</p> <p>The report consists of an introduction and five chapters that lay down the legal basis for the Child Strategy. The themes of the chapters are (1) the legal and social context of the Child Strategy, (2) fundamental and human rights obligations as a basis for the Strategy, (3) recommendations issued to Finland by monitoring bodies for human rights treaties, (4) links between the Strategy and the National Youth Work and Youth Policy Programme, and (5) examples of child strategies.</p> <p>The gathered information will be used when working on the Child Strategy. Next the work will focus on drawing up the actual Child Strategy and preparing a related implementation plan for the present government term. The work will continue with the parliamentary committee and secretariat set up for the preparation of the Strategy and in collaboration with stakeholders and civil society.</p>			
Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Innehåll

TILL LÄSAREN 13

1 Inledning 14

1.1	Arbetet för en barnstrategi som grundar sig på barnets rättigheter	14
1.1.1	Bakgrund till den barnrättsbaserade nationella barnstrategin	14
1.1.2	FN:s kommitté för barnets rättigheter kräver en rättighetsbaserad barnstrategi.....	15
1.1.3	De grundläggande och mänskliga rättigheterna kräver aktivt agerande	17
1.2	Publikationens innehåll.....	18
1.3	Barnstrategins ställning i samhället.....	20
1.4	Förslag till fortsättning på grundarbetet med barnstrategin	22

2 Barnstrategins rättsliga och samhälleliga kontext 25

2.1	Inledning.....	25
2.1.1	Grunderna för barnstrategin	25
2.1.2	Barnstrategin som ett verktyg för genomförandet av rättigheter.....	25
2.1.3	Strategins två plan.....	27
2.2	Barnstrategin i regeringsprogrammet.....	28
2.3	Arbetet till grund för strategiberedningen	29
2.3.1	Arbetet för en nationell barnstrategi 2040, rapporten Barnets tid	29
2.3.2	Barnets tid-forskararbetsgruppens rapport.....	30
2.4	Samordningen av barnpolitiken samt den nationella strategin som bygger på barnkonventionen.....	31
2.5	Tillgodosendet av barnets rättigheter bör säkerställas på alla förvaltningsnivåer	31
2.6	Tillgodosendet av barnets rättigheter bör säkerställas i de privata aktörernas verksamhet.....	33
2.7	Insamling och analys av uppgifter om barns välbefinnande och tillgodosendet av barnets rättigheter	34
2.8	Barnkonsekvensanalys	36
2.9	Barnbudgetering som följer budgeten med perspektiv på tillgodosendet av barnets rättigheter	39
2.10	Utbildning om barnets rättigheter	41
2.11	Samarbete med det civila samhället	42

2.12	Förutsättningar för begränsning av grundläggande och mänskliga rättigheter samt rättigheterna under undantagsförhållanden	43
2.12.1	Förutsättningar för begränsning av grundläggande och mänskliga rättigheter	43
2.12.2	De grundläggande och mänskliga rättigheterna under undantagsförhållanden	44

3 Bestämmelser om grundläggande och mänskliga rättigheter som särskilt ska beaktas i barnstrategin.....46

3.1	Inledning.....	46
3.1.1	Barnkonventionen som grund för barnstrategin	46
3.1.2	De grundläggande och mänskliga rättigheterna	47
3.1.3	Kapitlets innehåll och syfte	50
3.2	Bestämmelser om grundläggande och mänskliga rättigheter som är centrala för barnets rättigheter	51
3.2.1	Allmänna åtgärder för genomförandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna	51
3.2.2	Definition av barn.....	53
3.2.3	Allmänna principer om barnets rättigheter.....	53
3.2.3.1	Icke-diskriminering	53
3.2.3.2	Företräde för barnets bästa.....	55
3.2.3.3	Barnets rätt till särskilt skydd.....	55
3.2.3.4	Rätt till liv, överlevnad och utveckling	56
3.2.3.5	Barnets rätt att bli hörd och delta i samhället.....	56
3.2.4	Medborgerliga fri- och rättigheter	57
3.2.4.1	Registrering vid födseln, namn, medborgarskap och rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem	57
3.2.4.2	Rätt att behålla sin identitet.....	58
3.2.4.3	Rätt att söka, motta och sprida information och tankar (yttrandefrihet).....	58
3.2.4.4	Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.....	59
3.2.4.5	Föreningsfrihet och mötesfrihet.....	60
3.2.4.6	Skydd för privatliv, heder och anseende	60
3.2.4.7	Rätt till information genom massmedierna och rätt till skydd mot skadlig information och skadligt material	61
3.2.5	Familjemiljö och vård utom hemmet.....	61
3.2.5.1	Föräldrarnas rätt och skyldighet att stödja utvecklingen av barnets förmåga	61

3.2.5.2	Åtskiljande av barnet från föräldrarna	61
3.2.5.3	Familjeåterförening när familjemedlemmarna bor i olika stater	62
3.2.5.4	Olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet	62
3.2.5.5	Föräldrarnas gemensamma ansvar, bistånd till familjen och föräldrarna samt skydd för barn till förvärvsarbetande föräldrar	62
3.2.5.6	Barn som saknar familjens skydd	63
3.2.5.7	Adoption	64
3.2.5.8	Barnets rätt till översyn av behandling och omhändertagande	64
3.2.5.9	Barnets rätt till underhåll	64
3.2.6	Funktionsnedsättning, grundläggande hälsa och välfärd	64
3.2.6.1	Rätt för barn med funktionsnedsättning att leva under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och aktivt deltagande	64
3.2.6.2	Rätt till liv, överlevnad och utveckling	65
3.2.6.3	Barnets rätt till hälsa och hälso- och sjukvård	65
3.2.6.4	Barnets rätt till social trygghet och barnomsorgstjänster	66
3.2.6.5	Barnets rätt till tillräcklig levnadsstandard, inklusive boende	67
3.2.6.6	Skydd av barn mot narkotika	67
3.2.7	Utbildning, fritid och kulturverksamhet	68
3.2.7.1	Barnets rätt till utbildning och undervisning	68
3.2.7.2	Syftena med barnets utbildning	69
3.2.7.3	Rätt för barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning till sin egen kultur och religion och sitt eget språk	70
3.2.7.4	Rätt till vila, fritid, lek och rekreation och rätt att delta i det kulturella livet	71
3.2.8	Våld mot barn	72
3.2.8.1	Rätt till skydd mot alla former av våld och försumlig behandling	72
3.2.8.2	Främjande av rehabilitering och social återanpassning	73
3.2.8.3	Avskaffande av traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa	73

3.2.8.4	Rätt till skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	74
3.2.8.5	Skydd av barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp	74
3.2.9	Särskilda skyddsåtgärder	75
3.2.9.1	Asylsökande barn och flyktbarn	75
3.2.9.2	Rätt för barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning till sin egen kultur och religion och sitt eget språk.....	75
3.2.9.3	Barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och barnarbete samt skydd av unga arbetstagare	76
3.2.9.4	Skydd av barn mot narkotika.....	76
3.2.9.5	Skydd av barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp	76
3.2.9.6	Förebyggande av bortförande, försäljning och människohandel med barn.....	76
3.2.9.7	Skydd av barnet mot alla andra former av utnyttjande	77
3.2.9.8	Rätt till skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	77
3.2.9.9	Förbud mot dödsstraff.....	77
3.2.9.10	Förutsättningar och rättsskyddsgarantier vid frihetsberövande av barn	77
3.2.9.11	Skydd av barn i väpnade konflikter	78
3.2.9.12	Främjande av rehabilitering och social återanpassning	78
3.2.9.13	Rättigheter och ställning för ett barn som misstänks, åtalas eller befunnits skyldigt att ha begått brott samt fastställande av en lägsta straffbarhetsålder	78
3.2.10	Andra grundläggande och mänskliga rättigheter	79
3.2.10.1	Rättsskydd och god förvaltning	79
3.2.10.2	Rätt till miljö.....	82
3.2.10.3	Slaveriförbud.....	82
3.2.10.4	Rörelsefrihet.....	82
3.2.10.5	Rätt att välja bosättningsort (för ett barn vårdnadshavarens rätt)	83
3.2.10.6	Förbud mot utvisning av medborgare	83

3.2.10.7	Förbud mot kollektiv utvisning av utlänningar och rättsmedel vid utvisning av utlänningar samt förutsättningar för utvisning av utlänningar/flyktingar	83
3.2.10.8	Egendomsskydd	84
3.2.10.9	Barn till migrantarbetare	84
3.2.10.10	Skydd för barnets rättigheter i näringslivet	84
3.2.10.11	Skydd mot påtvingade försvinnanden	84

4 Rekommendationer till Finland från övervakningsorganen för människorättskonventionerna 85

4.1	Tillsynen över genomförandet av människorättskonventionerna	85
4.2	Rekommendationer till Finland och tillgodeendet av barnets rättigheter	88
4.2.1	Samordning av barnfrågor, barnstrategin, sammanställning av information och utbildning om barnets rättigheter	88
4.2.2	Aktiv tillämpning av företrädet för barnets bästa samt barnkonsekvensanalys	89
4.2.3	Bekämpning av diskriminering och ojämlikhet för barn och grupper av barn	89
4.2.4	Tryggade rättigheter för barn i utsatt ställning	90
4.2.5	Främjande av hörande, delaktighet och påverkansmöjligheter för barn	91
4.2.6	Stöd för barns nära relationer och kamratrelationer	91
4.2.7	Organisering av småbarnspedagogik och utbildning som motsvarar barnets individuella behov	91
4.2.8	Tillhandahållande av social- och hälsovårdstjänster som motsvarar barns och familjers behov	92
4.2.9	Tillräcklig levnadsstandard och social trygghet för barnfamiljer och balans mellan arbete och familjeliv	93
4.2.10	Skydd av barn mot alla former av våld	94
4.2.11	Organisering av hobbyer och övrig fritidsverksamhet för barn	94

5 Det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020–2023 som instrument för tillgodeendet av barns och ungas grundläggande och människliga rättigheter 96

5.1	Inledning – Barnstrategins koppling till det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken (RUNGPO)	96
5.2	Unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar	98

5.2.1	Genom ungdomsgarantin tryggas den ungas tillträde till utbildning och arbete	98
5.2.2	De ungas behov, tjänster och förmåner identifieras och beaktas i översynen av den sociala tryggheten	100
5.2.3	De ungas mentala hälsa stärks	101
5.2.4	Eftervården inom barnskyddet utvecklas genom att de unga ges tillräckligt och behövligt stöd på vägen till vuxenlivet.....	102
5.2.5	Det multiprofessionella samarbetet och i synnerhet ungdomsarbetet stärks inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen.....	103
5.2.6	Ungas förutsättningar för självständigt boende förbättras och deras bostadslöshet minskar	104
5.2.7	Unga ska ha en möjlighet till en intressant hobby	105
5.2.8	Ekonomihantering genom förutseende ekonomisk rådgivning	105
5.3	Unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka	106
5.3.1	Verktyg för samhälleligt deltagande för unga utvecklas	106
5.3.2	Skolornas och läroanstalternas demokrati- och människorättsundervisning stärks	107
5.3.3	Ungas röst ska höras i klimatkussionen.....	107
5.4	Unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks	108
5.4.1	Ungas färdigheter som gäller människorelationer och interaktion stärks och mobbning åtgärdas.....	109
5.4.2	Diskriminerande strukturer identifieras och ungas färdigheter att agera i diskrimineringsituationer förbättras	110
5.4.3	Det multiprofessionella samarbetet stärks för att främja välbefinnandet hos unga som uppvisar symtom genom att begå brott och för att förebygga brott som begås av unga	111
5.4.4	Samordningen stärks för att förhindra lockande av unga på sociala medier ("grooming").....	112

6 Internationella exempel på barnstrategier..... 113

6.1	Europarådets och Europeiska unionens barnstrategier	113
6.1.1	Europarådets strategi för barnets rättigheter (2016–2020) inkluderar fem prioriterade områden	114
6.1.2	Europeiska unionens rekommendation "Investera i barn – att bryta det sociala arvet"	114
6.1.3	Europeiska unionens barngaranti.....	115
6.2	Exempel på barnstrategier i europeiska länder i rapporten Barnets tid.....	115
6.3	Itlas utredning av barnstrategier (Sverige, Skottland och Nya Zeeland)	118
6.4	Slutord	121

Käll- och litteraturförteckning	122
Förteckning över förkortningar	126

TILL LÄSAREN

När jag skriver detta förord i april 2020 lever vi mitt i COVID-19-epidemin som varit omvälvande för hela samhället. Epidemin och de åtgärder den krävt har framhävt hur viktigt det är att utarbeta en barnstrategi och att beakta barnens och de ungas rättigheter på ett övergripande och heltäckande sätt i det rättsliga och samhälleliga beslutsfattandet.

Barnstrategin är ett långsiktigt projekt som konkret påverkar tillgodoseendet av barns och ungas rättigheter i Finland. Detta arbete måste bygga på en stabil grund: de grundläggande fri- och rättigheterna och de internationella människorättsförpliktelserna samt vårt lands starka rättsstatstradition. Det är uttryckligen vad den här utredningen handlar om, det vill säga en omsorgsfullt utarbetad sammanställning av befintlig information om barnets rättigheter som grund för strategin.

Utredningen har på uppdrag av ministeriet utarbetats av Esa Iivonen (Mannerheims Barnskyddsförbund) och Kirsi Pollari (Centralförbundet för Barnskydd). I samband med beredningen har de konsulterat ett flertal andra experter på grundläggande och mänskliga rättigheter. Jag vill också på skribenternas vägnar varmt tacka alla som bidragit med sin expertis.

Själv har jag glädjen och äran att få bygga upp strategin på denna grund tillsammans med den parlamentariska kommittén och dess sekretariat samt det omfattande samarbetsnätverket.

Helsingfors den 30 april 2020

Johanna Laisaari
Generalsekreterare för den nationella barnstrategin

1 Inledning

1.1 Arbetet för en barnstrategi som grundar sig på barnets rättigheter

1.1.1 Bakgrund till den barnrättsbaserade nationella barnstrategin

Den nationella barnstrategin är ett verktyg för att främja barnets rättigheter och välbefinnande. Kommittén för barnets rättigheter, som övervakar och främjar FN:s konvention om barnets rättigheter, har rekommenderat att Finland utvecklar en övergripande policy och handlingsplan (= barnstrategi) för konventionens fulla genomförande.¹

Programmet för statsminister Sanna Marins regering förbinder sig att utarbeta en nationell barnstrategi som grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter. För att svara på utmaningarna tillsatte regeringen den 5 mars 2020 en parlamentarisk kommitté med uppgift att bereda en nationell barnstrategi som grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter. Barnstrategin ska i enlighet med regeringsprogrammet främja en fokusering på barnets rättigheter i förvaltningen och beslutsfattandet. Genom strategin är det möjligt att skapa en heltäckande, konsekvent och målinriktad policy för att trygga och främja barns och ungas välbefinnande och rättigheter.

Till följd av barnombudsmannens berättelse till riksdagen 2018 (B 5/2018 rd) antog riksdagen ett ställningstagande enligt social- och hälsovårdsutskottets betänkande där riksdagen förutsätter att statsrådet utarbetar en nationell barnstrategi (RSk 34/2018 rd). I sitt betänkande om barnombudsmannens berättelse (ShUB 28/2018 rd – B 5/2018 rd) underströk social- och hälsovårdsutskottet att det behövs en *bred och övergripande syn och politik* om vi ska kunna stödja barns och ungas välfärd och uppväxt. Kulturutskottet betonade i sitt betänkande (KuUU 3/2018 rd – B 5/2018 rd) att det som bas för strategin behövs *ett nationellt viljeläge baserat på barnens rättigheter för att systematiskt genomföra konventionen om barnens rättigheter och att tillämpa prioriteten för barnets bästa*.

¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, slutsatser rörande Finland (2011). CRC/C/FIN/CO/4, punkt 13.

Statsminister Juha Sipiläs regering inledde beredningen av en nationell barnstrategi för nästa regering våren 2018. Detta inledande arbete med beredningen av barnstrategin² (rapporten Barnets tid 2040 och forskargruppens kompletterande rapport) utnyttjas i beredningen av den nationella barnstrategin.

Grundarbetet för den egentliga beredningen av den nationella barnstrategin inleddes i slutet av 2019. Den här publikationen är en del av detta grundarbete. Publikationen har utarbetats på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet och skrivits av ledande sakkunnig Esa Iivonen vid Mannerheims Barnskyddsförbund och specialsakkunnig Kirsi Pollari vid Centralförbundet för Barnskydd.

1.1.2 FN:s kommitté för barnets rättigheter kräver en rättighetsbaserad barnstrategi

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är en konvention om mänskliga rättigheter som gäller som lag (FördrS 59–60/1991). Enligt konventionens artikel 4 ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder samt administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. Kommittén för barnets rättigheter, som övervakar konventionen, har gett en allmän kommentar, dvs. en tolkningsanvisning, om de allmänna genomförandeåtgärderna³.

I sin allmänna kommentar betonar kommittén att en konventionsstat för att främja barnets rättigheter ska utgå från en *enande, övergripande och rättighetsbaserad nationell strategi som är förankrad i konventionen*. För att trygga strategins effekter måste den antas på högsta förvaltningsnivå, fogas till den nationella planeringen och inkluderas i den nationella budgeteringen.

Kommittén för barnets rättigheter uppmanar i sina slutsatser Finland att skapa en effektiv mekanism för att samordna genomförandet av politiken för barnets rättigheter mellan alla relevanta organ och institutioner på alla nivåer.⁴ Mekanismen måste enligt

² UKM & SHM 2019. Statsrådets publikationer 2019:5 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-699-7>) och Statsrådets publikationer 2019:8 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-702-4>).

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 5 (2003), Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4, 42 och 44.6), CRC/GC/2003/5

⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter, slutsatser rörande Finland (2011). CRC/C/FIN/CO/4, punkt 11.

kommittén ges behövliga resurser för att genomföra de politikprogram som gäller barnets rättigheter.

Kommittén framhäver att barnstrategin inte får vara bara en förteckning över goda intentioner utan att den ska innehålla en *beskrivning av en hållbar process för tillgodoseendet av barnets rättigheter*. För att man effektivt ska kunna säkerställa att alla barn kan åtnjuta alla sina rättigheter och att framstegen övervakas bör *barnstrategin innehålla specifika och mätbara syften och mål försedda med tidsfrister*. Dessutom bör strategin *sammankopplas med sektorspecifika, nationella och kommunala strategier och budgetar* för att säkerställa att genomförandet av strategin fördelas tillräckliga resurser.

Den nationella strategin kan preciseras i sektorsvisa nationella handlingsplaner eller strategier som t.ex. rör utbildningen eller hälso- och sjukvården. De sektorspecifika strategierna ska ställa upp särskilda mål och riktade åtgärder samt anvisa resurser för genomförandet av dem. Barnstrategin *ska lägga särskild vikt vid identifieringen av utsatta barngrupper* och tillgodoseendet av deras rättigheter.

För att barnkonventionen ska kunna genomföras effektivt krävs enligt kommittén för barnets rättigheter en *fungerande samordning* mellan ministerierna, mellan den regionala och den lokala nivån, mellan centralförvaltningen och andra förvaltningsnivåer samt mellan statsförvaltningen och det civila samhället. Särskilt i det här sammanhanget ska barn och unga beaktas som medlemmar av det civila samhället.

Kommittén framhäver att det finns många olika officiella och inofficiella sätt att nå effektiv samordning. Ett av dem är att för ministerierna och ämbetsverken inrätta samarbetsorgan som i sitt arbete fokuserar på barn. Många länder har också *tillsatt en enhet för att samordna* genomförandet av konventionen och barnpolitiken. Utöver det som nämns ovan kan en sådan enhet genom sin verksamhet också främja det allmänna målet att göra barnen synligare i statsförvaltningen. Enligt kommittén bör enheten ges i uppgift att utveckla en heltäckande barnstrategi och övervaka genomförandet av den. Dessutom bör enheten samordna statens periodiska rapportering till kommittén för barnets rättigheter. En sådan enhet är betydande i många länder, eftersom ett fullödigt genomförande av barnkonventionen i enlighet med kommitténs rekommendationer förutsätter kontinuerlig utvärdering och regelbunden uppdatering av strategin.

1.1.3 De grundläggande och mänskliga rättigheterna kräver aktivt agerande

Staten och den övriga offentliga förvaltningen (kommunerna, samkommunerna, landskapen och andra instanser som utövar offentlig makt) har en *skyldighet att respektera, skydda och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna*. Det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses (Finlands grundlag 731/1999, 22 §). All utövning av offentlig makt ska bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas (GrL 2 § 3 mom.).

De mänskliga rättigheterna förpliktar staten och det allmänna i övrigt

- **Respektera:** staten ska avhålla sig från att kränka de mänskliga rättigheterna eller ingripa i åtnjutandet av dem
- **Skydda:** staten ska skydda mot människorättskränkningar
- **Trygga/tillgodose/främja:** staten förutsätts agera aktivt, t.ex. allokera resurser till utbildning eller social trygghet

Med *grundläggande fri- och rättigheter* avses i Finlands grundlag sådana för alla tryggade rättigheter som är förpliktande gentemot alla organ inom det allmänna. Med *mänskliga rättigheter* avses sådana grundläggande rättigheter som tillkommer alla människor och som tryggas i folkrättsligt förpliktande internationella konventioner som satts i kraft inomstatligt. De är juridiskt förpliktande för staten och det allmänna i övrigt. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller rättigheter som förpliktar EU:s organ, institutioner och medlemsstater när de tillämpar unionsrätten. De grundläggande och mänskliga rättigheterna kompletterar varandra och bildar tillsammans en rättslig skyddsmekanism.

Den nationella barnstrategin är ett verktyg för att tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna för barn och barnfamiljer. En särskilt stor roll i barnstrategin har, för alla barn, FN:s konvention om barnets rättigheter. Det finns skäl att framhäva att också de övriga konventionerna om mänskliga rättigheter trygger rättigheter som är viktiga för barn. Sådana konventioner är t.ex. FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen), FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen), Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (EKMR) och den reviderade europeiska sociala stadgan (ESS). För barn med funktionsnedsättning har också FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning en stor roll. Den inkluderar utöver allmänna rättigheter också särskilda rättigheter för barn. Betydande konventioner om mänskliga

rättigheter med tanke på olika grupper av barn är t.ex. FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och Europarådets ramkonvention om minoritetsskydd och språkstadga.

För att man ska kunna säkerställa både långsiktighet och dynamik i verkställigheten är det ändamålsenligt att genomföra barnstrategin på två nivåer. Den egentliga barnstrategin ska ange långsiktiga mål och åtgärder, t.ex. minskandet av fattigdomen bland barnfamiljer och åtgärderna på en allmän nivå. Genomförandeplanen för strategin kan ta upp mål, åtgärder och resurser för regeringsperioden (eller en kortare period), t.ex. konkreta mål och åtgärder för att minska fattigdomen bland barnfamiljer samt de resurser som allokeras för arbetet. Barnstrategin är också kopplad till andra strategier och planer.

1.2 Publikationens innehåll

Den här publikationen består av en inledning och fem kapitel som kompletterar varandra. De kan också användas som separata delar i beredningen av både barnstrategin och andra strategier, program och planer. Materialet kan också användas i lagberedningen, barnkonsekvensanalysen och annat beslutsfattande och annan verksamhet som rör barn. Eftersom kapitlen är avsedda att också kunna användas som självständiga helheter upprepas vissa för barnstrategin väsentliga grundläggande aspekter i början av dem. Kapitel 2–4 är sammanställningar av skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter och av övervakningsorganens rekommendationer för genomförandet.

1. Syftet med det här inledande kapitlet är att kort beskriva utredningsarbetets karaktär och mål och att samla de viktigaste observationerna med tanke på det fortsatta arbetet.
2. I publikationens andra kapitel presenteras den *rättsliga och samhälleliga kontexten* för barnstrategin. Utgångspunkten är de allmänna skyldigheterna att genomföra barnkonventionen som behandlas utifrån FN:s kommitté för barnets rättigheters allmänna kommentar nr 5. Kapitlet fokuserar särskilt på punkterna 26–59 i den allmänna kommentaren. Dessutom redogör kapitlet för kommitténs uttryckliga rekommendationer till Finland om genomförandet av konventionen.
3. Det tredje kapitlet studerar de med tanke på barnstrategin viktigaste *skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter och lägger grunden för en barnrättsbaserad ansats*. Kapitlet granskar

förpliktelserna på samma tematiska nivå som i den periodiska rapporteringen i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. De tematiska helheternas konventionspunkter granskas också med avseende på skyldigheterna i samband med rättigheten i fråga enligt de övriga konventionerna om grundläggande och mänskliga rättigheter.

Den valda ansatsen visar att de grundläggande och mänskliga rättigheterna måste tolkas som en helhet. Det är också viktigt att betona att ett omfattande skydd för barnets rättigheter även ingår i andra mänskliga rättskonventioner än barnkonventionen. Ett annat mål med ansatsen har varit att stärka insikten om att barnets grundläggande och mänskliga rättigheter utgör en odelbar helhet där de olika rättigheterna är kopplade till varandra, är beroende av varandra och även stärker varandra.

4. Det fjärde kapitlet handlar om de *rekommendationer som övervakningsorganen för mänskliga rättigheter har gett Finland* och som har särskild betydelse för tillgodoseendet av barnets rättigheter. Rekommendationerna har delats in i 11 delsektorer. Kapitlet fortsätter behandla skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter genom att redogöra för vilka missförhållanden eller utvecklingsobjekt övervakningsorganen för mänskliga rättigheter observerat i Finland. Övervakningen av de mänskliga rättigheterna hör väsentligt till konventionsmekanismens rättsligt bindande natur. Konventionerna är inte bara programdeklarationer eller vackra ord, utan normer som förpliktar staterna och det övriga allmänna.
5. Utgångspunkten i det femte kapitlet är *barnstrategins starka koppling till det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitik*. Programmets mål och åtgärdshelheter granskas med perspektiv på tillgodoseendet av barns och ungas grundläggande och mänskliga rättigheter. Kapitlet redogör för de ungdomspolitiska målen och åtgärderna i programmet. För varje mål- och åtgärdshelhet granskas vilka grundläggande och mänskliga rättigheter för barn och unga de särskilt realiserar.

Syftet är att visa hur strategier och program som rör barn och unga i fortsättningen skulle kunna utvärderas utifrån skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter. Därmed är kapitlet ett exempel på hur tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna för barn och unga kan stödjas. Dessutom är kapitlets reflektioner riktgivande för genomförandet av politiska program och handlingsplaner som rör barn och unga.

6. Det sjätte kapitlet är en *sammanställning av internationella exempel på barnstrategier*. Den grundar sig på rapporten Barnets tid (2019) och utredningen från Självständighetsjubileets barnstiftelse (Itla 2019). Dessutom tar kapitlet upp Europarådets och Europeiska unionens strategier som rör barn. Erfarenheter från andra länder är till god hjälp när det gäller att skapa ett nytt styrmedel för barnpolitiken.

1.3 Barnstrategins ställning i samhället

Barnstrategin, som grundar sig på de grundläggande och mänskliga rättigheterna, erbjuder en hållbar och konsekvent grund för att trygga och främja barnets rättigheter och välbefinnande. De grundläggande och mänskliga rättigheterna är särskilt förpliktande rätt, eftersom staten och det övriga allmänna i grundlagen åläggs en skyldighet att säkerställa tillgodoseendet av dem. Utöver sin rättsligt förpliktande natur uttrycker de grundläggande och mänskliga rättigheterna också samhällets grundläggande värden.

Barnstrategin har alltså en stabil rättslig grund och skapar förutsättningar för att barnets rättigheter kan tillgodoses till fullo i varje situation.

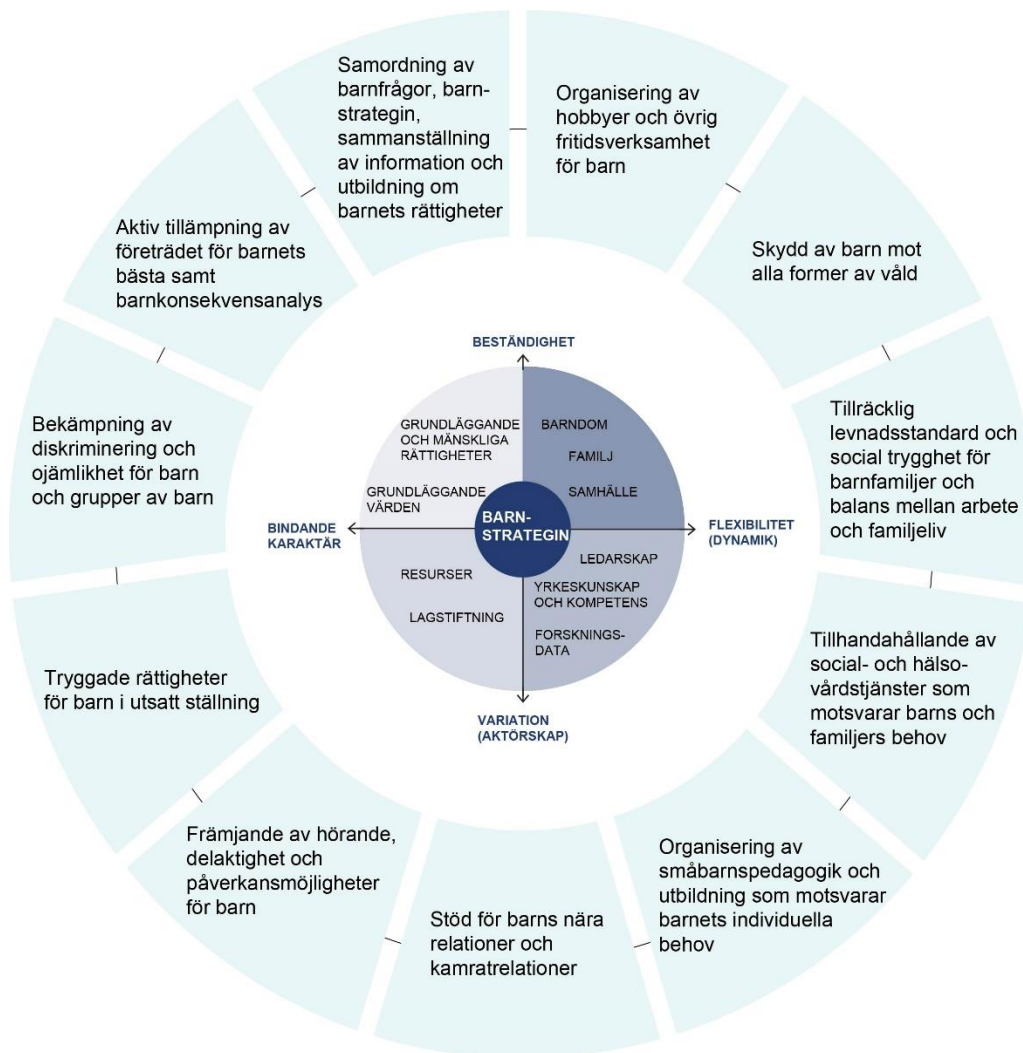

Bild 1. Barnstrategins ställning som grund för beslutsfattandet och verksamheten som rör barn, i cirkeln de helheter som beaktas i strategin.

På bilden ovan finns barnstrategin i mitten av figuren, eftersom *strategin bildar strukturen för en hållbar, konsekvent och långsiktig barnpolitik*. Med barnpolitik avses allt beslutsfattande och all verksamhet inom det allmänna som gäller barn och som påverkar barn. Därtill syftar barnstrategin till att påverka företagets och det civila samhällets verksamhet samt hela samhället inklusive familjerna och närsamhällena. Att skapa en långsiktig och hållbar barnpolitik förutsätter att den förankras i de grundläggande och mänskliga rättigheterna och att dessa aktivt tillgodoses.

Med tanke på barnstrategin är det väsentligt att förstå hur barndomen och föräldraskapet är bundna till tid och plats. Detta påverkar utmaningarna i barnpolitiken väsentligt. T.ex. samhällets digitalisering har förändrat barndomen på ett betydande sätt, vilket bl.a. återspeglas i hur barnen skapar och upprätthåller kamratrelationer, hur de lär sig och studerar och hur de tillbringar sin fritid.

Verkställigheten av barnstrategin kräver att den nationella lagstiftningen stöder strategin och att resurser anvisas för strategins åtgärder. Genomförandet av strategin kräver aktuella forsknings- och indikatordata om barnens välbefinnande.

Viktigt i verkställigheten av strategin är också kunskapen, kompetensen och ledarskapet hos de yrkespersoner som arbetar med barn eller med barns ärenden.

I den yttersta cirkeln på bilden finns de 11 temaområdena om barnets rättigheter som behandlas i kapitel 4. Dessa har fastställts utifrån de rekommendationer som övervakningsorganen för mänskliga rättigheter har gett Finland. Temaområdena gör det lättare att strukturera och få en bild av Finlands förpliktelser och i arbetet med barnstrategin behöver man hitta lösningar för att fullgöra dessa.

1.4 Förslag till fortsättning på grundarbetet med barnstrategin

Den här publikationen lyfter fram de centrala frågorna och perspektiven för beredningen av en barnstrategi som grundar sig på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Staten och det allmänna i övrigt har en i grundlagen stadgad skyldighet att trygga tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Det fortsatta arbetet med beredningen av barnstrategin bör förutom de frågor som tas upp i den här publikationen också beakta följande:

- *Europeiska människorättsdomstolens* (Europadomstolen, övervakar fullgörandet av de till Europakonventionen anslutna staternas förpliktelser) *beslutspraxis samt beslutspraxis vid individuella klagomål och kollektiva klagomål hos de övriga internationella övervakningsorganen för mänskliga rättigheter* bör beaktas till de delar det är meningsfullt med avseende på barnstrategin.
- Förutom skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter bör hänsyn även tas till *den nationella substanslagstiftning som är central för barnstrategin*.

- Det är också bra att beakta *den nationella rättspraxisen och de högsta laglighetsövervakarnas beslutspraxis till de delar de anknyter till barnstrategin*.
- Den helhet som rör *skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter* (kap. 3) ska hållas *uppdaterad*. T.ex. FN:s konvention om påtvingade försvinnanden är för närvarande i ratificerings-skedet i Finland och behöver följas upp. Dessutom är det motiverat att lyfta fram behovet av att ratificera ILO:s konvention om moderskaps-skydd (nr 183) och ILO:s konvention om ursprungsfolk och stamfolk (nr 169) samt FN:s konvention om migrerande arbetstagares och deras fa-miljemedlemmars rättigheter. I fråga om ratificeringen av dessa konvent-ioner har övervakningsorganen för mänskliga rättigheter gett Finland ett flertal rekommendationer.
- Sammanställningen av rekommendationerna för Finland (kap. 4) behö-ver uppdateras regelbundet när *övervakningsorganen ger nya rekom-mendationer*. De rekommendationer för Finland som beskrivs i kapitlet utgör en väsentlig del av den aktiva verkställigheten av barnets rättig-heter. Den här lägesbilden ska uppdateras när övervakningsorganen ger nya rekommendationer.
- *Andra nationella strategier, program samt handlings- och åtgärdsplaner som rör barn och anknyter till barn* bör granskas i förhållande till barn-strategin. De behöver studeras med perspektiv på barnets rättigheter och med en bedömning av hur skyldigheterna i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter kan fullgöras på bästa möjliga sätt.
- Barnstrategin ska också granskas med perspektiv på FN:s *handlings-program för hållbar utveckling Agenda 2030*. Hållbar utveckling och grundläggande och mänskliga rättigheter behandlas ofta separat i de nationella processerna. Det är ändå viktigt att studera målen i Agenda 2030 och de grundläggande och mänskliga rättigheterna som en helhet, eftersom Agenda 2030 bygger på respekt för mänskliga rättigheter och människors värde. Det fortsatta arbetet bör därför ta upp hur barnstrate-gin bidrar till att främja målen för hållbar utveckling. Särskilt bör man be-akta principen om att ingen ska lämnas utanför (Leave No One Behind) och dess synlighet i barnstrategin.
- Ett centralt mål med barnstrategin är att göra barnkonsekvensanalysen till en regelrätt del av allt beslutsfattande och all verksamhet som ankny-ter till barn. *Barnkonsekvensanalysen* är också viktig i beredningen och genomförandet samt uppföljningen av barnstrategin.

- *Hörandet av barn* utgör en viktig del av *beredningen och genomförandet av barnstrategin*. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid att utreda synpunkterna hos de barn och grupper av barn som ofta hamnar i skymundan i beslutsfattandet. Barnets möjlighet att uttrycka sig och få sina åsikter beaktade är en väsentlig del av tillgodoseendet av barnets grundläggande och mänskliga rättigheter.
- *Coronapandemin påverkar tillgodoseendet av barnets rättigheter på ett betydande sätt. Effekterna kommer också att bli långvariga*. En särskild risk är att situationen för barn som är utsatta sedan tidigare försämras ytterligare. Coronapandemins effekter för tillgodoseendet av barnets rättigheter bör därför tas upp som en *särfråga i beredningen av barnstrategin*. Ju tidigare problemen förutses och lösningar utarbetas, desto bättre är förutsättningarna att agera på ett sätt som tryggar barnets rättigheter.
- *Uppföljningen av barnstrategins genomförande och effekter* utgör en betydande del av verkställigheten. För uppföljningen av strategin och utvärderingen av dess effektivitet behövs indikatorer. Valet och utvecklingen av dem ingår som en central del i det fortsatta arbetet.

2 Barnstrategins rättsliga och samhälleliga kontext

2.1 Inledning

2.1.1 Grunderna för barnstrategin

Enligt artikel 4 i FN:s konvention om barnets rättigheter ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder samt administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. Den nationella barnstrategin grundar sig på barnets rättigheter och hör till de allmänna genomförandeskyldigheterna i samband med FN:s konvention om barnets rättigheter. Det här kapitlet följer riktlinjerna i den allmänna kommentaren nr 5 från FN:s kommitté för barnets rättigheter.⁵ Kapitlet fokuserar särskilt på punkterna 26–59 i den allmänna kommentaren. Dessutom beaktas de rekommendationer som kommittén gett Finland (2011) om det allmänna genomförandet av konventionen om barnets rättigheter.⁶ Kapitlet tar upp de allmänna genomförandeåtgärderna i ljuset av barnkonventionen mot det nationella läget i Finland. I slutet av kapitlet diskuteras den i och med coronapandemin aktualiserade frågan om förutsättningarna för begränsning av de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt rättigheterna under undantagsförhållanden.

2.1.2 Barnstrategin som ett verktyg för genomförandet av rättigheter

Strategierna styr organisationernas beslutsfattande och verksamhet. I barnstrategin avses med "organisation" alla organisationer inom stats-, kommun- och landskapsförvaltningen samt den övriga offentliga förvaltningen vilkas verksamhet har effekter för barns eller barnfamiljers ställning och rättigheter. Barnstrategin har också en bredare

⁵ De allmänna kommentarerna från FN:s kommitté för barnets rättigheter finns som inofficiella svenska översättningar på den svenska Barnombudsmannens webbplats <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/allmannakommentarer/>

⁶ Slutsatser och rekommendationer för Finland från FN:s kommitté för barnets rättigheter (2011) <https://um.fi/documents/35732/0/CRC+C+FIN4+CO+svenska.pdf/7312d55e-0180-acf4-c4b0-88674fd38c76?t=1553604467815>

roll när det gäller att få olika samhällsaktörer såsom organisationer, religiösa samfund, företag och andra att förbinda sig att främja barnets rättigheter.

Visionen är en målinriktad och önskvärd bild av framtiden. Realiseringen av visionen ska kunna utvärderas. Strategin och dess vision är tankeverktyg som syftar till att få till stånd synpunkter, riktlinjer, beslut och åtgärder. Visionen i publikationen är att *barns välbefinnande och rättigheter tillgodoses så fullödigt* som det är möjligt i Finland.

Barnstrategin främjar fullgörandet av skyldigheterna i samband med de grundläggande och mänskliga rättigheterna. De grundläggande fri- och rättigheterna är individuella rättigheter som tryggas i 2 kap. i Finlands grundlag (731/1999). Med mänskliga rättigheter avses individens grundläggande rättigheter som tryggas genom internationella människorättsinstrument. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Den nationella barnstrategin är ett verktyg i genomförandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna för barn och barnfamiljer. En särskilt stor roll i barnstrategin har FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

De rättigheter som tryggas som *grundläggande och mänskliga rättigheter* utgör en odelbar helhet och är beroende av och kompletterar varandra. T.ex. genomförandet av yttrandefriheten försvagas väsentligt om en person inte kan läsa till följd av att rättigheterna till utbildning inte tillgodosetts. På motsvarande sätt försvagas genomförandet av integritetsskyddet väsentligt om en person saknar bostad. Till de grundläggande och mänskliga rättighetsnormerna hör som en naturlig del tolkningen av dem och svårigheterna i balansgången mellan olika intressen. Med tanke på barnets rättigheter ska man jämföra beslutens fördelar och nackdelar särskilt med avseende på tillgodoseendet av barnets rättigheter. T.ex. barnets rätt till skydd och barnets rätt att besluta om sina personliga ärenden kräver ofta prövning från fall till fall.

Allmänt taget har barn och vuxna samma grundläggande och mänskliga rättigheter. Till barndomen hör dessutom särskilda rättigheter som endast tillämpas under barndomen. I konventionerna om mänskliga rättigheter, i synnerhet FN:s konvention om barnets rättigheter, tryggas dessutom mänskliga rättigheter som är avsedda endast för barn. Sådana är t.ex. prioriteringen av barnets bästa, barnets rätt till utveckling, barnets rätt till särskilt skydd, respekt för barnets åsikter och barnets rätt till lek. Ofta blir flera olika bestämmelser om grundläggande och mänskliga rättigheter tillämpliga samtidigt i barnets vardag eller i beslut som gäller barnet. I en enskild situation kan barnets olika rättigheter eller barnets och andra personers rättigheter stå i strid med varandra. Det krävs ofta bedömningar och överväganden från fall till fall och de olika rättigheterna måste vägas mot varandra.

Avsikten med barnstrategin är att styra politiken och verksamheten som gäller och påverkar barn, unga och barnfamiljer. *Med barn* avses personer under 18 år, dvs. 0–17-åringar. Definitionen motsvarar definitionen i barnkonventionen och den nationella lagstiftningen.

Det är dock motiverat att barnstrategin också tar upp den tidiga vuxenåldern eftersom övergångsskedet mellan barndom och vuxen ålder i människans utveckling är ett särskilt känsligt, poröst och kritiskt livsskede. T.ex. utbildning på andra stadiet infaller under övergången mellan barndom och vuxenålder. Definitionen och åldersklassificeringen av unga i den finländska lagstiftningen är flytande. T.ex. ungdomslagen (1285/2016) avser med unga alla personer under 29 år, dvs. 0–28-åringar, medan barnskyddslagen och socialvårdslagen med unga avser 18–24-åringar. Unga har också definierats på olika sätt internationellt beroende på aktör och inrättning.

I artikel 4 i barnkonventionen *förutsätts att konventionsstaterna* vidtar alla lämpliga lagstiftningsåtgärder samt administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. FN:s kommitté för barnets rättigheter gav år 2003 en allmän kommentar nr 5 om allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter. Även kommitténs övriga allmänna kommentarer är viktiga i genomförandet.

2.1.3 Strategins två plan

För att *barnstrategin* ska kunna verkställas effektivt är det motiverat att den *genomförs på två plan*. Detta stöder den övervakning, kontinuerliga utvärdering och regelbundna uppdatering av strategin som kommittén för barnets rättigheter förutsätter.

1. *I den egentliga barnstrategin* kan man skriva in de långsiktiga målen och åtgärderna (t.ex. minskandet av fattigdomen bland barnfamiljer och åtgärderna på ett allmänt plan).
2. *Genomförandeplanen för strategin* kan ta upp mål, åtgärder och resurser för regeringsperioden (eller en kortare period), t.ex. konkreta mål och åtgärder för att minska fattigdomen bland barnfamiljer samt de resurser som allokeras för arbetet.

Barnstrategin är också kopplad till andra strategier och planer (t.ex. En barndom utan våld – Åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn⁷, strategin för psykisk hälsa⁸ och det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken⁹).

Uppbyggandet av ett barnvänligt samhälle är en kontinuerlig process där man utöver de bestående aspekterna (t.ex. att stödja föräldrarna i deras fostrande uppgift) också måste anta aktuella utmaningar (t.ex. coronapandemin eller aktuella och föränderliga utmaningar i samband med den digitaliserade uppväxtmiljön).

2.2 Barnstrategin i regeringsprogrammet

Programmet för statsminister Sanna Marins regering förbinder sig, liksom programmet för föregående statsminister Antti Rinnes regering, vid utarbetandet av en nationell barnstrategi som grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter. För att bemöta utmaningarna har regeringen inlett beredning i en parlamentarisk kommitté för att utarbeta en nationell barnstrategi som grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter. I arbetet utnyttjas regeringen Sipiläs underlag för beredningen av barnstrategin (2018–19, rapporten Barnets tid 2040 och forskararbetsgruppens kompletterande rapport)¹⁰.

I statsminister Marins program konstateras bl.a. att den låga nativiteten, befolkningens åldrande, fattigdomen i barnfamiljer och generationsöverskridande utslagning är utmaningar för vårt samhälle. Förvaltningen i Finland är sektoriserad, vilket försvagar bemästrandet av stora samhällsliga fenomen såsom sjunkande nativitet, fattigdom i barnfamiljer eller utslagning av unga. Barnstrategin har som mål att ta tag i de här aktuella fenomenen som gäller barn och barnfamiljer.

Barnstrategin ska i enlighet med regeringsprogrammet syfta till att stärka förvaltningens och beslutsfattandets förankring i barnets rättigheter. Genom barnstrategin är det

⁷ SHM 2019. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2019:27.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>

⁸ SHM 2020. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:7.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4140-3>

⁹ UKM 2020. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:3.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-698-0>

¹⁰ UKM & SHM 2019. Statsrådets publikationer 2019:5 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-699-7>) och Statsrådets publikationer 2019:8 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-702-4>).

möjligt att skapa en heltäckande, konsekvent och målinriktad verksamhetspolicy för att trygga och främja barns och ungas välbefinnande och rättigheter.

Grunden för barnstrategin är ett systematiskt och målinriktat genomförande av FN:s konvention om barnets rättigheter. Barnkonventionen utgör den internationella folk-rättsliga grunden för främjandet och tryggheten av barnets rättigheter. Också de övriga konventionerna om mänskliga rättigheter tryggar rättigheter som är viktiga för barn. Barnstrategin är ett verktyg i genomförandet av barnkonventionen. Den skapar också en vision om ett barn- och familjevänligt Finland som sträcker sig över regeringsperioderna och sammanför olika förvaltningsområden. Strategin utnyttjar aktuell information och forskning. I regeringsprogrammet konstateras att gemensamma mål eftersträvas genom åtgärder som över förvaltningsgränserna främjar en fokusering på barnets rättigheter i förvaltningen och beslutsfattandet samt på barn- och familjeorienterade tjänster och stöd.

I sitt program förbinder sig regeringen att bedöma konsekvenserna för barn av beslut, främja barnbudgetering, stärka faktaunderlaget för barnens välbefinnande samt barnens och ungdomarnas delaktighet. Förutom staten ska även andra offentliga aktörer engageras i målen i strategin, i synnerhet kommuner och samkommuner, högskolor och utbildningsanordnare, organisationer, församlingar och näringslivet.

2.3 Arbetet till grund för strategiberedningen

2.3.1 Arbetet för en nationell barnstrategi 2040, rapporten Barnets tid

I juni 2018 tillsatte regeringen Sipilä en arbetsgrupp med uppgift att utföra arbetet till grund för barnstrategin för den följande regeringen. Utifrån arbetsgruppens arbete publicerades i mars 2019 rapporten Barnets tid, där visionen är ett barn- och familjevänligt samhälle¹¹.

Målen för ett barn- och familjevänligt samhälle konkretiseras enligt rapporten Barnets tid i närstående vuxna som barnet behöver, samhörighet med samhället, familjernas gemensamma tid tillsammans, barn och ungas vänskapsförhållanden, uppväxt och lärtigar, önskat antal barn och minskning av fattigdomen bland barnfamiljer. Utifrån visionen och målen i rapporten Barnets tid har man skapat tre potentiella scenarier

¹¹ SHM & UKM 2019. Statsrådets publikationer 2019:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-699-7>

som hjälper att bedöma barnens och de ungas välbefinnande, lärande och delaktighet. Dessutom har det utarbetats riktlinjer för det strategiska arbetet i syfte att genomföra visionen. Visionen ska uppnås med hjälp av förvaltning och beslutsfattande som grundar sig på kunskap och barnets rättigheter samt genom en barn- och familjeinriktad verksamhetskultur.

Målet med rapporten Barnets tid är att inom alla samhällssektorer och över flera regeringsperioder få till stånd ett systematiskt förfarande för beslutsfattande som rör barn, unga och familjer. Genomförandet av visionen Barnets tid ansågs kräva förtroendebyggnad och tillägnande av nya verksamhetsformer över invanda yrkes- och förvaltningsgränser. Även barn och unga deltog i beredningen av rapporten.

2.3.2 Barnets tid-forskararbetsgruppens rapport

Som bakgrund till beredningsarbetet inför barnstrategin sammanställdes forskning i publikationen "Förutsättningar för uppväxt, lärande och delaktighet för alla"¹². Den publicerades samtidigt med rapporten Barnets tid i mars 2019.

Sammanställningen består av forskningsresultat som forskarna har lyft fram samt åtgärdsrekommendationer som grundar sig på dessa. De fem temaområdena i forskarnas rapport är mänskliga relationer, lärande, trygghet, hälsa och delaktighet. Som ett övergripande tema behandlas också forskningsobservationer som gäller nativiteten. Temaområdena är till stora delar tätt sammankopplade.

I rapporten konstateras att faktorer som avgör livskvaliteten för barn och unga har en stark tendens att hopa sig. Till följd av detta brukar problemen ofta förstärka varandra och bli svåra eller till och med omöjliga för barn och unga att hantera utan hjälp.

Det är av största vikt att på basis av den vetenskapliga utvärderingen identifiera metoder som visat sig vara effektiva och som kan användas för att förebygga negativa och generationsövergripande utvecklingstrender i barnets och de ungas välbefinnande. En stor del av det stöd som utgående från forskningen är effektivt grundar sig på vetenskapen om att man genom att ge de vuxna som styr barnets liv beredskap att samarbeta med barnet kan påverka barnets hela liv på ett positivt sätt.

¹² SHM & UKM 2019. Statsrådets publikationer 2019:8 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-702-4>.

2.4 Samordningen av barnpolitiken samt den nationella strategin som bygger på barnkonventionen

FN:s kommitté för barnets rättigheter har betonat att en regering för att främja barnets rättigheter ska utgå från en enande, övergripande och rättighetsbaserad nationell strategi som är förankrad i konventionen. För att trygga strategins effekter måste den antas på den högsta förvaltningsnivån, fogas till den nationella utvecklingsplaneringen och inkluderas i den nationella budgeteringen.

Enligt kommittén ska strategin inkludera en beskrivning av en hållbar process för att tillgodose barnets rättigheter. Strategin ska inkludera sådana syften och mål med vilka man effektivt kan säkerställa att alla barn kan åtnjuta alla sina rättigheter. Uppnåendet av dessa ska följas och utvärderas.

Den nationella barnstrategin behöver bindas vid sektorspecifika, kommunala och regionala strategier och budgetar. Samtidigt ska det säkerställas att resurserna är tillräckliga för att strategin ska kunna genomföras. Uppnåendet av målen i barnstrategin kräver effektiv samordning inom förvaltningen och mellan de olika förvaltningsnivåerna. Detta kan främjas genom att tillsätta en enhet som fokuserar på samordningen av barnpolitiken och barnstrategin. Enheten skulle ha i uppgift att utveckla barnstrategin på ett övergripande plan och följa upp och övervaka genomförandet av strategin.

Kommittén för barnets rättigheter har uppmanat Finland att skapa en effektiv mekanism för att samordna genomförandet av politiken för barnets rättigheter mellan alla relevanta organ och institutioner på alla nivåer (2011, 11 punkten). Dessutom har kommittén uppmanat Finland att säkerställa att mekanismen ges de personresurser och de tekniska och ekonomiska resurser som behövs för att genomföra övergripande, sammanhängande och konsekventa program som gäller barnets rättigheter på nationell, regional och kommunal nivå.

2.5 Tillgodoseendet av barnets rättigheter bör säkerställas på alla förvaltningsnivåer

Finland har ett decentraliserat servicesystem för barn, unga och barnfamiljer. För närvarande ligger ansvaret för att ordna tjänster nästan helt hos kommunerna. Skillnaderna mellan olika kommuner och regioner är stora när det gäller tillgången till och kvaliteten på tjänster, och därmed också när det gäller tillgodoseendet av barns och

ungas rättigheter. Genom vård- och landskapsreformen överförs eventuellt ansvaret för att ordna social- och hälsovårdstjänsterna från kommunerna till landskapen.

Diskrimineringsförbudet och likabehandlingen förutsätter att uppföljningen av genomförandet av barnkonventionen stärks på alla förvaltningsnivåer. FN:s kommitté för barnets rättigheter understryker att en decentralisering av offentlig makt genom överföring eller delegering av förvaltning inte på något sätt minskar det direkta ansvaret hos konventionsstatens regering att fullfölja sina skyldigheter rörande alla barn som omfattas av dess jurisdiktion, oberoende av statens förvaltningsstrukturer. Staten ansvarar under alla omständigheter för att barnkonventionen genomförs till fullo inom alla områden som hör till statens jurisdiktion.

Kommittén har poängterat att man i alla processer för decentralisering av förvaltning ska säkerställa att de myndigheter till vilka makt överförs har de behövliga ekonomiska, mänskliga och andra resurserna för att effektivt fullgöra sina uppdrag i anslutning till genomförandet av barnkonventionen. Konventionsstaternas regeringar ska hålla kvar befogenheten att av den decentraliserade förvaltningen eller de lokala myndigheterna kräva att konventionen iakttas till fullo. Man ska också inrätta bestående övervakningssystem för att garantera att konventionen respekteras och utan diskriminering tillämpas på alla barn som hör till konventionsstatens jurisdiktion. Dessutom ska man säkerställa att decentraliseringen eller överföringen av makt inte leder till diskriminering i tillgodoseendet av rättigheterna för barn i olika regioner.

I sina slutsatser till Finland 2011 lyfte FN:s kommitté för barnets rättigheter fram kommunernas omfattande självstyre i ordnandet och finansieringen av offentliga tjänster. Kommittén uttryckte oro över att kommunerna av denna anledning kan bevilja otillräckliga resurser till tjänster för barn och unga, vilket kan leda till regionala och lokala skillnader i resursfördelningen till tjänster för barn. Kommittén ansåg det beklagligt att Finland saknar en heltäckande nationell utvärdering, dokumentation och övervakning eftersom det kan försvaga det nationella styrsystemet.

Kommittén rekommenderade att Finland erbjuder kommunerna tillräckliga resurser för att säkerställa tillgodoseendet av barnets rättigheter med beaktande av de tillgängliga resurserna i respektive kommun. Finland bör separat i varje kommun ordna en effektiv uppföljning av de anslag som anvisas barnens behov och säkerställa att resurserna ligger på en adekvat nivå. En barnbudgetering bör införas för att beviljandet av anslag för barnens behov ska kunna följas upp.

Nödvändiga skrivningar kan göras i landskaps- och kommunstrategierna utifrån den nationella barnstrategin. I barnstrategin (och dess genomförandeplan) kan man också ta in åtgärder för att på alla förvaltningsnivåer genomföra de slutsatser och rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter har gett Finland.

2.6 Tillgodosendandet av barnets rättigheter bör säkerställas i de privata aktörernas verksamhet

Utlökaliseringen av tjänster och privatiseringen och kommersialiseringen av tjänster har ökat den privata tjänsteproduktionen och dess andel av tjänsterna för barn, unga och familjer.

FN:s kommitté för barnets rättigheter har framhållit att det hör till konventionsstaternas skyldigheter att säkerställa att också icke-statliga tjänsteleverantörer agerar i enlighet med bestämmelserna i barnkonventionen. Detta medför skyldigheter för dessa aktörer. Enligt kommittén minskas statens skyldighet att garantera tillgodosendandet av barnkonventionens rättigheter för alla barn som omfattas av statens jurisdiktion inte av att staten låter den privata sektorn tillhandahålla tjänster eller ansvara för att de fungerar.

Barnets bästa ska beaktas i första hand i alla åtgärder som rör barn oberoende av om de vidtas av offentliga eller privata organ. Konventionen i sig förpliktar till att säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn (artikel 3.3 i barnkonventionen). Säkerställandet av att konventionens skyldigheter iakttas kräver att tjänsterna övervakas på ett fungerande sätt. Kommittén förutsätter ett bestående övervakningssystem för säkerställandet av att alla statliga och icke-statliga tjänsteleverantörer iakttar skyldigheterna i konventionen. Detta förutsätter att myndighetstillsynen och dess resurser är tillräckliga.

FN:s kommitté för barnets rättigheter har rekommenderat för Finland att näringslivet ska följa de internationella och nationella normerna för företagens sociala ansvar särskilt i fråga om barnets rättigheter. Ett centralt dokument är bl.a. FN:s ramverk för näringslivet och de mänskliga rättigheterna (UN Business and Human Rights Framework), som antagits av FN:s råd för mänskliga rättigheter. Där fastställs huvud dragen i staternas skyldigheter att skydda befolkningen mot människorättskränkningar som begås av företag, se till företagens skyldigheter att respektera de mänskliga rättigheterna och tillhandahålla ett effektivare rättsligt skydd än för närvarande vid kränkning av de mänskliga rättigheterna.

2.7 Insamling och analys av uppgifter om barns välbefinnande och tillgodosendet av barnets rättigheter

FN:s kommitté för barnets rättigheter har framhållit att en väsentlig del av genomförandet av barnkonventionen är att samla tillräcklig och tillförlitlig information om barn och deras välbefinnande (ett vittomfattande begrepp, omfattar bl.a. hälsan). Staten ska också se till att indikatorerna tillämpas nationellt. En gedigen kunskapsbas gör det möjligt att lyfta upp barnets rättigheter till den praktiska verksamhetsnivån. Tydliga indikatorer gör det lättare att konkretisera målen och fastställa exakta åtgärder. Indikatorerna är också verktyg för uppföljningen.

Kommittén förutsätter att konventionsstaterna samarbetar med forskningsinstitut så att man med hjälp av de forskningsdata dessa producerar kan skapa en heltäckande bild av hur fullföljandet av skyldigheterna framskridit. Den periodiska rapporteringen i samband med barnkonventionen förutsätter detaljerade och specificerade statistiska och andra uppgifter från alla sektorer som konventionen omfattar. Utöver effektiva informationsinsamlingssystem ska man säkerställa att den insamlade informationen också utvärderas och används för utvärderingen av hur skyldigheterna enligt konventionen fullföljs, identifieringen av problem och planeringen av all politik som gäller barn. Detta förutsätter att indikatorer tas fram för konventionsrättigheterna.

Det rekommenderas också att man inför årliga och heltäckande rapporter om läget för barnets rättigheter i staten. Kommittén uppmuntrar staterna till att publicera och sprida rapporter samt diskutera dem i olika sammanhang, bl.a. i riksdagen. Rapporterna ska också kunna förstås av barn och unga själva och beakta olika minoritetsgruppers behov.

Kommittén understryker att bedömningen av om barnets rättigheter tillgodosetts till fullo i många fall endast kan göras av barnen själva. Därför är information som fås av barnen synnerligen viktig när man utreder i vilken mån barnets rättigheter tillgodosetts i konventionsstaten.

FN:s kommitté för barnets rättigheter uppmanade i sina slutsatser och rekommendationer 2011 Finland att förstärka sitt statistiksystem och sin analys av genomförandet av konventionen. Kommittén rekommenderade att Finland samlar in och analyserar data om alla personer under 18 år i fråga om alla områden som konventionen täcker överallt på sitt territorium. Finland bör i synnerhet säkerställa insamlingen av sådana

data som kan användas som underlag för politik och program som hänför sig till fattigdom, våld, barn med funktionsnedsättning, barn från minoritetsgrupper, invandrarbarn och barn som är åtskilda från sina familjer.

I Finland låg ansvaret för främjandet av projektet Nationella indikatorer för barns välfärd till en början (2007–2011) hos statsrådets politikprogram för barns, ungas och familjers välfärd och efter 2011 hos barnombudsmannens byrå och undervisnings- och kulturministeriet. Målet med bägge indikatorprojekten var att beskriva tillgodoseendet av barnets rättigheter enligt barnkonventionen samt barnens välbefinnande.

De nationella indikatorerna för barns välfärd och den relaterande kunskapsbasen finns sammanställda i Institutet för hälsa och välfärds (THL) statistik- och indikatorbank SOTKANet. De nationella indikatorerna för barns välfärd har uppdelats på teman och information samlats från flera olika informationsleverantörers källor, t.ex. THL:s statistik- och registermaterial samt enkäten Hälsa i skolan. THL:s statistik- och indikatorbank bygger på det ovan nämnda tidigare arbetet för att utveckla indikatorer. Enkäten Hälsa i skolan, som genomförs av THL vartannat år, är den viktigaste indikatorkällan.

Det behövs ändå mer högklassig och mångsidig regelbundet insamlad uppföljningsinformation om välbefinnandet och hälsan bland barn under skolåldern. Projektet CHILD-CARE, som drivs gemensamt av Jyväskylä universitet och Tammerfors universitet samt Institutet för hälsa och välfärd, strävar efter att svara på dessa behov. Det behövs också fler indikatorer som beskriver barns, ungas och familjers välbefinnande på ett övergripande sätt, eftersom de indikatorer som används som kunskapsunderlag för beslutsfattandet i regel beskriver eller mäter kundrelationer. Särskilt stort är behovet av att i högre grad använda barns och ungas egna erfarenheter och ge dem större tyngd. THL:s enkät FinLapset genererar regelbunden uppföljningsinformation om välbefinnandet och hälsan bland barn under skolåldern och deras familjer samt deras anlitande och erfarenheter av tjänster för barnfamiljer.

Programmet för utveckling av barn- och familjetjänster har stärkt och utvecklat det kunskapsbaserade beslutsfattandet. Målet med programmet har varit att utveckla produktionen av information som rör barn, unga och familjer så att den ger heltäckande information om hur barnets rättigheter tillgodoses. Målet är också att utveckla verktygen för utnyttjandet av informationen så att myndigheterna i kommunerna, landskapen och nationella uppdrag har tillgång till uppdaterad information som stöd för beslutsfattandet. I detta ingår bl.a. att utveckla rapporteringen (inkl. indikatorerna) tillsammans med dem som använder informationen.

Utvecklingen av nationella indikatorer främjar uppföljningen av barnkonventionens genomförande. På basis av indikatorarbetet kan man också följa upp hur regeringens

mål för utvecklingen av barns välbefinnande har uppnåtts. Dessutom gagnar och stöder arbetet landskapens och kommunernas uppföljning av barns välfärd. Indikatorerna för barns välfärd effektiviserar också utnyttjandet av internationella forskningsdata och gör det lättare att bedöma statistikmyndigheternas samarbetsbehov t.ex. när det gäller användningen av registren¹³.

Barnstrategin bör beakta att den indikatorinformation som behövs i uppföljningen av tillgodoseendet av barns och ungas rättigheter ska produceras för hela barndomen och ungdomen. I synnerhet behövs fler indikatorer som beskriver välbefinnandet och tillgodoseendet av rättigheterna för barn under skolåldern. Det ska också säkerställas att produktionen av information (undersökningar och utredningar) om välbefinnandet och tillgodoseendet av rättigheterna för barn i utsatt ställning ökas i enlighet med barnrättskommitténs rekommendationer. Förutom att åtgärda informationsbristen är det viktigt att trygga kontinuiteten i både insamlingen och produktionen av information (t.ex. enkäten Hälsa i skolan och FinLapset) och att reservera tillräckliga bestående resurser för dem.

2.8 Barnkonsekvensanalys

I enlighet med artikel 3.1 i barnkonventionen ska barnets bästa beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn. Barnkonsekvensanalysen är ett verktyg för att bedöma barnens bästa som grupp (t.ex. barn i en viss skola) eller som befolkning (t.ex. barn under skolåldern i en kommun eller alla barn i den grundläggande utbildningen). Att främja barnkonsekvensanalys är ett av de centrala målen i barnstrategin.

I lagberedningen har konsekvenserna för barn bedömts endast i liten utsträckning och även när bedömningen genomförts har resultaten kunnat förbises i regeringens beslutsfattande (t.ex. begränsningen av rätten till småbarnspedagogik och reformen av alkohollagen). Även i kommunernas beslutsfattande har bedömningen av konsekvenserna för barn varit tämligen knapp och sporadisk, trots att kunskap om och även intresse för bedömningen finns bl.a. tack vare utbildningar som ordnats av organisationer. Ett mål för programmet för utveckling av barn- och familjetjänster har varit att främja barnkonsekvensanalysen i kommunernas, landskapens och statens beslutsfattande. Enligt statsminister Sanna Marins regeringsprogram utför regeringen barnkonsekvensanalys i allt beslutsfattande.

¹³ UKM 2019. Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-994-3>.

Enligt en undersökning som gjordes av Institutet för kriminologi och rättspolitik (Krimo) vid Helsingfors universitet förekommer bedömning av konsekvenserna för barn och unga fortfarande tämligen sällan i regeringens propositioner. Konsekvenser för barn och unga identifierades år 2017 endast i 8 procent av propositionerna. Analyser av konsekvenser för barn och unga ingick år 2014 i 9 procent av propositionerna, år 2013 i 6 procent och år 2012 i 3 procent.¹⁴ Allt som allt har förhandsanalysen av konsekvenser för barn varit bristfällig i lagberedningen. Även om den ökat något kvantitativt sett på lång sikt motsvarar den kvalitetsmässigt inte de krav som kommittén för barnets rättigheter ställt på den.¹⁵

I en utredning som publicerades av Självständighetsjubileets barnstiftelse (Itla) i juni 2019 och som genomfördes av Owl Group¹⁶ granskades barnkonsekvensanalysen i Finland. Utredningen visade att intresset för barnkonsekvensanalys har ökat i synnerhet i kommunerna, men att de praktiska exemplen fortfarande är tämligen få med undantag för vissa föregångarkommuner. Läget för barnkonsekvensanalysen i statsförvaltningen är ännu sämre än i kommunerna. Barnkonsekvenserna har analyserats i mycket begränsad utsträckning i regeringens propositioner och i flera centrala propositioner inte överhuvudtaget. I samband med statens budgetbeslut analyseras barnkonsekvenserna inte alls som helhet.

I Itlas följande utredning som publicerades i oktober 2019¹⁷ behandlades barnkonsekvensanalysen i Sverige, Skottland och Nya Zeeland. I dessa länder har analysen en nära koppling till landets barnstrategi. Barnkonsekvensanalysen ingår i dessa länder i genomförandeplanerna för barnstrategierna eller utnyttjas som ett verktyg i främjandet av barnets rättigheter och i rapporteringen om utfört arbete. Planeringen, spridningen och upprätthållandet av modellen har i princip koncentrerats till en enda aktör. Som stöd för barnkonsekvensanalysen har man utarbetat blanketter och guider och utvärderarna får stöd för utvecklingen av modellerna av de olika aktörerna.

För att barnkonsekvensanalysen ska kunna bli ett systematiskt utnyttjat verktyg krävs att fler tjänstemän görs medvetna om barnets rättigheter och bedömningen av conse-

¹⁴ Kati Rantala, Noora Alasuutari, Inka Järvikangas och Karolina Saarenpää: Ihmisvaikutusten arviointi hallituksen esityksissä. Luokittelusta laatuun ja sen puutteisiin. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti Tutkimuksia 5/2019, s. 198.

¹⁵ Om kvalitativa problem vid konsekvensanalys (inkl. barnkonsekvensanalys) se Kemiläinen, Mika – Keinänen, Anssi: Yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin laatu hallituksen esityksissä. Edilex artikkeli 26/2015. EDILEX Edita Publishing Oy 2015.

¹⁶ Itla 2019. Selvitys lapsivaikutusten arvioinnista. <https://itla.fi/download/raportti-selvitys-lapsivaikutusten-arvioinnista/>.

¹⁷ Itla 2019. Kansainvälinen selvitys lapsistrategioista ja lapsivaikutusten arvioinnista. https://itla.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/10/Raportti_FINAL_22.10.2019.pdf.

kvenserna för barn. Detta genomförs på olika sätt i olika länder, bl.a. genom elektroniska lärmoduler. Även skyldigheterna enligt barnstrategierna eller lagstiftningen att främja barnets rättigheter anses i sig ha ökat den allmänna medvetenheten om barnets rättigheter. Ett holistiskt tillgodosedande av barnets rättigheter förutsätter samarbete mellan olika aktörer. Kontexten för det förslag eller beslut som ska bedömas och dess konsekvenser ska analyseras tvärsektorielt, tillräckligt omfattande och mångsidigt.

Som stöd för barnkonsekvensanalysen behövs uppdaterad information. Förhandsbedömningarna bör bygga på en så omfattande kunskapsbas som möjligt och den bör inkludera den befintliga informationen från barns alla livsområden, insamlingen av information som saknas och involverandet av barn och unga.

För att säkerställa att barnets bästa (artikel 3.1 i barnkonventionen) beaktas och konventionens bestämmelser respekteras i planeringen och genomförandet av lagstiftning och politik på alla förvaltningsnivåer behöver konsekvenserna för barn enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter bedömas kontinuerligt. I barnkonsekvensanalysen ingår som ett väsentligt led också utvärderingen i efterhand för att säkerställa att genomförandet utvärderas.

Enligt kommittén ska den processen integreras på alla förvaltningsnivåer och i utvecklingen av politiken i ett så tidigt skede som möjligt. Regeringarna är skyldiga att utföra intern övervakning och utvärdering. Det är också viktigt att t.ex. parlamentariska utskott, frivilligorganisationer, forskningsinstitut, fackförbund, ungdomsgrupper och oberoende människorättsinstitutioner utför oberoende övervakning av genomförandet.

Även den nationella lagstiftningen kräver barnkonsekvensanalys. T.ex. 11 § i hälso- och sjukvårdslagen förutsätter att kommunen och sjukvårdsdistriktet i beredningen av beslut och avgöranden bedömer och beaktar de konsekvenser besluten och avgörandena har för befolkningens hälsa och sociala välfärd. Bestämmelsen förutsätter också bedömning av konsekvenserna för barn i beslutsfattandet som påverkar barn.

Enligt 31 § i förvaltningslagen, som gäller den offentliga förvaltningen, ska en myndighet se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt genom att skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. I det statliga, kommunala och framtida landskapsvisa beslutsfattandet som rör barn har bedömningen av beslutens konsekvenser för barn en viktig roll i utredningen. Att höra barn och unga är en viktig del av barnkonsekvensanalysen. Enligt 41 § i förvaltningslagen ska myndigheten om avgörandet i ett ärende kan ha en betydande inverkan på andras än parternas livsmiljö, arbete eller övriga förhållanden ge dessa personer möjlighet att få uppgifter om utgångspunkterna och målen för behandlingen av ärendet samt att uttala sin åsikt om ärendet. Bestämmelsen gäller också barn och unga.

Enligt Itlas utredning som publicerades i juni 2019 har intresset för barnkonsekvensanalys ökat i synnerhet i kommunerna, medan de praktiska exemplen fortfarande är tämligen få med undantag för vissa föregångarkommuner. Läget för barnkonsekvensanalysen i statsförvaltningen är ännu sämre än i kommunerna. Barnkonsekvenserna har analyserats i mycket begränsad utsträckning i regeringens propositioner och i flera centrala propositioner inte överhuvudtaget. I samband med statens budgetbeslut analyseras konsekvenserna för barn inte alls som helhet. Itla framförde i sin utredning fem steg för att bygga upp en systematisk praxis för bedömning av konsekvenserna för barn i kommunernas och statsförvaltningens verksamhet.

För att barnkonsekvensanalysen ska kunna bli ett systematiskt utnyttjat verktyg krävs att fler tjänstemän görs medvetna om barnets rättigheter och bedömningen av konsekvenserna för barn. Ett övergripande tillgodosende av barnets rättigheter förutsätter samarbete mellan olika aktörer. Kontexten för det förslag eller beslut som ska bedömas och dess konsekvenser ska analyseras tvärsektoriellt, tillräckligt omfattande och mångsidigt. Detta inbegriper också att ett förslags eventuella olika konsekvenser identifieras för barn i allmänhet, för olika grupper av barn och unga och för enskilda barn. Guider och praxis för barnkonsekvensanalys framhäver att bedömningen ska göras i ett mycket tidigt skede så att resultaten verkligen kan beaktas i förslagsberedningen. Som stöd för barnkonsekvensanalysen behövs uppdaterad information. Förhandsbedömningarna bör bygga på en så omfattande kunskapsbas som möjligt och den bör inkludera den befintliga informationen från barnens alla livsområden, insamlingen av information som saknas och involverandet av barn och unga.

2.9 Barnbudgetering som följer budgeten med perspektiv på tillgodosendet av barnets rättigheter

Med hjälp av barnstrategin kan man driva på uppföljningen av barns och ungas rättigheter i statens, kommunernas och landskapens budgetprocesser. Barnbudgetering innebär att budgeten granskas med perspektiv på barnets rättigheter och det handlar om både uppföljning av anslag som riktas till barn, dvs. barnorienterad budgetanalys, och bedömning av budgetbeslutens konsekvenser för barn. Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter ska konventionsstaterna beakta alla barnets rättigheter i alla skeden av sina budgetprocesser och i alla sina förvaltningssystem på nationell och lokal nivå. Barnbudgetering förekommer tillsvidare mycket sällan i Finland.

Genom barnbudgetering kan man samla uppföljningsinformation om anslag som riktas till barn och få en bättre bild av förhållandet mellan de ekonomiska och de reella

satsningarna på barn, såsom tjänster. Barnbudgetering genererar information till stöd för beslutsfattandet som gör det möjligt att på längre sikt allokera anslagen för barn både rättvist och så effektivt som möjligt. Den information som fås genom barnbudgetering kan också utnyttjas i den mer detaljerade utvärderingen av kostnadseffektiviteten och i effektivitetsundersökningar.

Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter är konventionsstaterna skyldiga att i sina budgetprocesser vidta åtgärder för att skaffa medel och kontrollera utgifterna tillräckligt effektivt med perspektiv på tillgodoseendet av barnets rättigheter. Enligt kommittén kan tillräckliga resurser skaffas för tillgodoseendet av barnets rättigheter på många olika sätt, även genom att beakta de allmänna principerna i konventionen och principerna i budgetprocessen: genomslagskraft, effektivitet, rättvisa, transparens och hållbarhet.

Itla har publicerat anvisningar för kommunal budgetering med perspektiv på barnets rättigheter. Inom ramen för programmet för utveckling av barn- och familjetjänster har man utvecklat verktyg för barnorienterad budgetering, dvs. uppföljning av ekonomiska satsningar på barn och bedömning av budgetbeslutens konsekvenser för barn. Statsrådets gemensamma utrednings- och forskningsverksamhet har berett en modell för barnbudgetering.¹⁸ Projektet har genomförts av Nordic Healthcare Group med Centralförbundet för Barnskydd som samarbetspartner.

Budgetöversikterna och budgetförslagen erbjuder staterna effektiva verktyg för att omvandla sina åtaganden avseende barnets rättigheter till konkreta fokusområden och planer på det nationella och lokala planet. De förmedlar också relevant information om hur staten avser fullgöra sin skyldigheter angående barnets rättigheter.

Konventionsstaterna bör regelbundet övervaka verkställigheten av godkända budgetar och rapportera offentligt om det. Enligt kommittén är en konventionsstat skyldig att inrätta offentliga ansvarsmekanismer som gör det möjligt för det civila samhället, inklusive barnen, att ta del av resultaten av användningen av offentliga medel.

I sina senaste slutsatser och rekommendationer som gäller Finland har FN:s kommitté för barnets rättigheter fäst uppmärksamhet vid att kommunerna har en omfattande autonomi i fråga om att ordna och finansiera offentliga tjänster. Kommittén uttryckte oro över att vissa kommuner av denna anledning kan bevilja otillräckliga resurser till

¹⁸ Statsrådets kansli 2020. Barninriktad budgetering. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2020:23. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-924-0>.

tjänster för barn och unga, vilket leder till regionala och lokala skillnader i resursfördelningen till tjänster för barn.

Kommittén rekommenderade att Finland erbjuder kommunerna tillräckliga resurser för att säkerställa i synnerhet tillgodoseendet av barnets rättigheter. Kommittén förutsätter också att kommunen effektivt följer upp användningen av anslag för barns behov och säkerställer att anslagen ligger på en tillräcklig nivå. FN:s kommitté för barns rättigheter rekommenderade att Finland tar i bruk barnbudgetering.

2.10 Utbildning om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter förutsätter att staten genom lämpliga och aktiva åtgärder åtar sig att göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn (barnkonventionens artikel 42). Kommittén för barnets rättigheter har föreslagit att staterna utvecklar en omfattande handlingsplan för att sprida kunskap om konventionen samt genomförandet och övervakningen av den i hela samhället. Det är möjligt att som en del av den nationella barnstrategin skapa en plan för utbildning om barnets rättigheter som fyller kommitténs krav och som också syftar till att säkerställa genomförandet. Utbildningen bör vara regelbunden, systematisk och fortgående. Den bör också följas upp så att kvaliteten kan utvecklas och säkerställas. Dessutom bör den allmänna kunskapen om konventionen och skyldigheterna i samband med den stärkas bland både barn och föräldrar.

Kommittén har framhåvt att utbildningen om barnets rättigheter bör utvecklas och ordnas för alla statliga och kommunala myndigheter, aktörer i rättsväsendet och alla yrkesgrupper som arbetar med eller för barn. Dessa aktörer ska också ges beredskap att arbeta på ett sätt som respekterar och stärker barnets rättigheter. Kommittén förutsätter vidare att utbildningen om barnets rättigheter integreras i den grundläggande utbildningen och fortbildningen för yrkesgrupper som arbetar med barn. Barnkonventionen ska även beaktas i relaterande utbildningsplaner och instruktioner. Utbildningen om barnets rättigheter ska också följas upp och utvärderas.

Utbildning om barnets rättigheter har ordnats sporadiskt för representanter för statsförvaltningen, domstolsväsendet, kommunerna och organisationerna, i synnerhet av frivilligorganisationer. De kommuner som deltar i Finlands UNICEFs modell för en barnvänlig kommun har förbundit sig vid ett tvåårigt utvecklingsarbete för att främja barnets rättigheter i kommunens verksamhet. I synnerhet organisationerna har ordnat utbildning om barnets rättigheter för yrkespersoner i olika branscher. Utbildning ordnas ändå inte systematiskt eller fortgående.

De kommittéer som övervakar iakttagandet av FN:s människorättskonventioner har också framfört sin oro över bristfälligheterna i människorättsundervisningen i Finland. FN:s kommitté för barnets rättigheter har varit kritisk till att det för Finlands del saknas information om i vilken mån lärarna iakttar skyldigheterna i samband med människorättsundervisning. Kommittén påpekade att alla elever inte nödvändigtvis får människorättsundervisning och att inkluderingen av den i undervisningen fortfarande är beroende av den enskilda lärarens beslut (kommitténs slutsatser till Finland 2011).

Människorättsundervisning har uppmärksammats efter kommitténs senaste slutsatser till Finland. T.ex. Människorättscentret har gett ut en utredning om undervisning och utbildning i mänskliga rättigheter i Finland som också lyfter fram barnkonventionen och betydelsen av utbildning kring den. Människorättsundervisning tas också upp i läroplanerna för den grundläggande utbildningen och gymnasiet och i dem har barnkonventionen en stark ställning.

2.11 Samarbete med det civila samhället

Barnstrategin bör ta upp myndigheternas samarbete med det civila samhället. Organisationerna för barn, unga och familjer i Finland har en viktig roll när det gäller att främja barns och ungas välbefinnande och rättigheter. Organisationernas frivillig- och kamratstödsverksamhet och deras tjänster främjar barns och ungas välbefinnande och tillgodoseendet av deras rättigheter. Organisationerna har stor betydelse för spridningen av kunskap om barns och ungas rättigheter. Centralförbundet för Barnskydd samordnar med UKM:s finansiering kommunikationsnätverket för barnets rättigheter. Förbundet samordnar också beredningen av frivilligorganisationernas alternativa periodiska rapportering till kommittén för barnets rättigheter.

FN:s kommitté för barnets rättigheter konstaterar att det är konventionsstaternas skyldighet att genomföra konventionen, men att alla samhällssektorer ska involveras, också barnen själva. Staten ansvarar i sista hand för att konventionen iakttas och genomförs. Dessutom har alla aktörer i samhället, inklusive yrkesgrupper, lokalsamhällen och frivilligorganisationer samt företagssektorn, skyldigheter att tillgodose barnets rättigheter. Därför bör konventionsstaterna hjälpa dessa aktörer att fullgöra sina skyldigheter.

Kommittén förutsätter att staten har tätt samarbete med frivilligorganisationerna men samtidigt respekterar deras autonomi. Organisationerna hade en central roll redan när barnkonventionen upprättades och det är nödvändigt att involvera dem i genomförandeprocessen. Kommittén har varit nöjd över att frivilligorganisationer gått samman och förbundit sig att främja, skydda och övervaka barns mänskliga rättigheter. Kommittén

uppmunar regeringarna i konventionsstaterna att ge organisationerna stöd som respekterar deras autonomi och att utveckla positiva officiella och inofficiella relationer till dem.

Enligt kommittén har de samarbetande frivilligorganisationerna som utgår från barnkonventionen haft en synnerligen välkommen, stark och främjande inverkan på processen för den periodiska rapporteringen och kommitténs övriga arbete. Kommittén framhäver i sina rapporteringsanvisningar att beredningen av rapporten bör uppmuntra och främja allmänhetens deltagande. Den efterlyser också granskning av regeringarnas politiska åtgärder och beslut.

2.12 Förutsättningar för begränsning av grundläggande och mänskliga rättigheter samt rättigheterna under undantagsförhållanden

2.12.1 Förutsättningar för begränsning av grundläggande och mänskliga rättigheter

De grundläggande och mänskliga rättigheterna har en särskild ställning i normhierarkin och samhället. Grundlagens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna är dock vanligen inte så absoluta att de inte kan begränsas på någon grund. Begränsningarna får inte stå i strid med Finlands internationella förpliktelser rörande de mänskliga rättigheterna. Bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter ska tolkas på samma sätt som de mänskliga rättigheterna så att de endast kan inskränkas enligt de grunder som anges i konventionen om mänskliga rättigheter. En del fri- och rättigheter är sådana att de under inga omständigheter kan avvika från eller inskränkas. T.ex. tortyr eller slaveri kan aldrig berättigas, oberoende av situation eller omständighet.

En del av bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter innehåller uttryckliga förordnanden om att begränsningar är möjliga. T.ex. enligt 12 § 2 mom. i grundlagen kan man genom lag utfärda sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn. Enligt barnkonventionens artikel 14.3 får friheten att utöva sin religion eller tro underkastas endast sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, rättsordningens grunder, folkhälsan eller den allmänna moralen eller andra personers grundläggande fri- och rättigheter.

Bakom behovet av inskränkningar ligger ofta en konflikt mellan olika grundläggande fri- och rättigheter. Detta innebär att begränsningen av en grundläggande fri- eller rättighet är en förutsättning för att en annan grundläggande fri- eller rättighet ska kunna tillgodoses. I en sådan konfliktsituation bör man sträva efter en lösning som på optimalt sätt tryggar tillgodoseendet av alla grundläggande fri- och rättigheter som är relevanta i den aktuella situationen. Målet är att nå en så bra balans som möjligt mellan de olika intressena.

Grundlagsutskottet har i ett betänkande fastställt allmänna förutsättningar för när det är möjligt att inskränka grundläggande fri- och rättigheter (GrUB 25/1994 rd). Kriterierna har preciserats i grundlagsutskottets tolkningspraxis.

Grundlagsutskottets krav på inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter är:

- de ska bygga på lagar som stiftats av riksdagen
- de ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade
- de ska vara acceptabla
- de ska vara förenliga med kravet på proportionalitet
- kärnan i de grundläggande fri- och rättigheterna ska förbli orörd
- de kräver ett adekvat rättsskydd
- de får inte stå i strid med förpliktelseerna vad gäller de mänskliga rättigheterna.

2.12.2 De grundläggande och mänskliga rättigheterna under undantagsförhållanden

I och med coronapandemin har frågorna om tillfällig begränsning av de grundläggande och mänskliga rättigheterna aktualiserats. I 23 § i grundlagen föreskrivs om *tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna under undantagsförhållanden*. Undantag kan enligt bestämmelsen införas om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder andra i lag angivna undantagsförhållanden som hotar nationen. Coronapandemin ansågs vara en sådan situation.

Enligt 23 § i grundlagen ska tillfälliga undantag införas genom lag, eller genom en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av ett sådant bemyndigande med exakt avgränsat tillämpningsområde som av särskilda skäl tagits in i lag. Undantagen måste vara nödvändiga. De måste också vara förenliga med Finlands internationella förpliktelser avseende mänskliga rättigheter. Bestämmelser om grunderna för tillfälliga undantag finns i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. Förordningar av statsrådet som gäller tillfälliga undantag ska utan dröjsmål föreläggas riksdagen. Riksdagen kan besluta om förordningarnas giltighet. I samband med coronapandemin har

bestämmelserna i beredskapslagen tagits i bruk och tillfälliga undantag till de grundläggande fri- och rättigheterna har förordnats.

Artikel 15 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och artikel 4 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter utgör undantagsklausuler om konventionsenliga förpliktelser under undantagsförhållanden. Bägge artiklarna medger utökade befogenheter under undantagsförhållanden. Tillämpningen av utökade befogenheter har dock begränsats och undantagsklausulen möjliggör inte ens under undantagsförhållanden vilka åtgärder som helst.

I tillämpningsförfarandet enligt Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna har fyra grundförutsättningar fastställts för *allmänt nödläge*:

1. Nödläget ska vara rådande eller omedelbart hotande
2. Nödläget ska påverka hela befolkningen
3. Det organiserade samhället ska vara i fara och
4. Faran eller krisen ska vara exceptionell: befogenheterna under normala omständigheter räcker inte till för att trygga den allmänna säkerheten, hälsan och ordningen.

Barnets rättigheter och barnets särskilda ställning hamnar lätt i skymundan under undantagsförhållanden och åtgärderna i efterhand. Begränsningarna under undantagsförhållanden och åtgärderna i efterhand kan i betydande mån påverka tillgodoseendet av barnets rättigheter. Särskilt de mest utsatta barnens situation kan äventyras allvarligt. T.ex. barnets rätt till utbildning, tillräckliga social- och hälsovårdstjänster samt social trygghet och barnets likabehandling kan äventyras under undantagsförhållanden och genom åtgärderna i efterhand (inklusive ekonomiska beslut, t.ex. nedskärningar i tjänster och utkomstförmåner).

3 Bestämmelser om grundläggande och mänskliga rättigheter som särskilt ska beaktas i barnstrategin

3.1 Inledning

3.1.1 Barnkonventionen som grund för barnstrategin

I det här kapitlet behandlas för barnstrategin väsentliga *förpliktelser i samband med grundläggande och mänskliga rättigheter*. Kapitlet *lägger också grunden för en barn-rättsbaserad ansats*. Den valda ansatsen visar att de grundläggande och mänskliga rättigheterna måste tolkas som en helhet. Det är också viktigt att betona att ett omfattande skydd för barnets rättigheter även ingår i andra människorättskonventioner än barnkonventionen. Barnets grundläggande och mänskliga rättigheter utgör en odelbar helhet där de olika rättigheterna är kopplade till varandra, är beroende av varandra och även stärker varandra.

*Enligt artikel 4 i FN:s konvention om barnets rättigheter ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. FN:s kommitté för barnets rättigheter, som övervakar efterlevnaden av barnkonventionen, har i sin allmänna kommentar nr 5 (allmänna åtgärder för genomförandet) framhåvt att regeringen i varje konventionsstat måste *utgå från en enande, övergripande och rättighetsbaserad nationell strategi som är förankrad i konventionen*. Enligt kommittén ska den nationella barnstrategin knytas till sektoriella, kommunala och regionala strategier och budgetar för att säkerställa tillräckliga personalresurser och ekonomiska resurser för att genomföra strategin.*

I sina slutsatser och rekommendationer till Finland har FN:s kommitté för barnets rättigheter uppmanat Finland att skapa en effektiv mekanism för samordning av politikprogram för barnets rättigheter mellan alla relevanta organ och institutioner på alla nivåer. Kommittén rekommenderar att Finland utvecklar en övergripande policy och handlingsplan (=barnstrategi) för genomförandet av konventionen.

Barnstrategin bygger på det systematiska och målinriktade genomförandet av FN:s barnkonvention och tillgodoseendet av andra mänskliga och grundläggande rättigheter för att trygga barnets rättigheter. Det här förutsätter bl.a. lagstiftning, resurser

och administrativa åtgärder för att genomföra de grundläggande och mänskliga rättigheterna, insamling och analys av data samt utbildning och information om rättigheterna.

3.1.2 De grundläggande och mänskliga rättigheterna

Med grundläggande fri- och rättigheter avses i Finlands grundlag sådana för alla tryggnade rättigheter som är förpliktande gentemot alla organ inom det allmänna. Med mänskliga rättigheter avses sådana grundläggande rättigheter som tillkommer alla människor och som tryggas i folkrättsligt förpliktande internationella konventioner som satts i kraft inomstatligt. De är juridiskt förpliktande för staten och det allmänna i övrigt. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller rättigheter som förpliktar EU:s organ, institutioner och medlemsstater när de tillämpar unionsrätten. De grundläggande och mänskliga rättigheterna kompletterar varandra och bildar tillsammans en rättslig skyddsmekanism. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

I synnerhet skyddet och tryggheten/tillgödsesendet av rättigheterna kräver aktiva åtgärder av staten. Enbart det allmännas strävan att inte kränka människorättsförpliktelserna räcker inte, utan det behövs åtgärder och resurser för att främja rättigheterna.

Människorättskonventionerna är internationella fördrag. Enligt *Wienkonventionen* (Wienkonventionen om traktaträtten, FördrS 32–33/1980) är varje i kraft varande traktat bindande för dess parter och ska ärligt fullgöras av dem (artikel 26). En konventionsstat kan inte åberopa bestämmelser i sin interna rätt för att rättfärdiga sin underlåtenhet att fullgöra en traktat (art. 27). En traktat ska tolkas ärligt i överensstämmelse med den gängse meningen av traktatens uttryck sedda i sitt sammanhang och mot bakgrunden av traktatens ändamål och syfte. I sammanhanget ingår vid tolkningen av en traktat texten inklusive dess preambel och bilagor (art. 31).

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs av FN:s generalförsamling 1948. Även om deklarationen inte är en traktat betraktas den som folkrättslig sedvana och därför som juridiskt bindande i motsats till andra deklarationer. Människorättsdeklarationen har haft stor betydelse för uppkomsten av det internationella systemet med människorättskonventioner. Deklarationen har också utgjort grunden för de människorättskonventioner som senare ingåtts.

Människorättskonventionerna är juridiskt bindande för de anslutna staterna (hard law). Förutom FN:s människorättskonventioner förpliktas Finland också särskilt av Europarådets och Internationella arbetsorganisationen ILO:s människorättskonventioner.

FN och Europarådet har också utarbetat många olika människorättsinstrument (soft law) som inte är direkt juridiskt bindande på samma sätt som konventionerna. De har ändå en viktig ställning i tolkningen av konventionsförpliktelserna. Exempel på sådana instrument är förutom de olika deklarationerna även de allmänna kommentarerna och rekommendationerna från de organ som övervakar implementeringen av olika konventioner samt rekommendationerna till staterna i samband med deras periodiska rapporter (i en stor del av människorättskonventionerna ingår en skyldighet för staterna att regelbundet rapportera om genomförandet). Andra centrala tolkningsinstrument är bl.a. övervakningsorganens avgöranden av individuella klagomål och kollektiva klagomål samt ett flertal åtaganden av politisk natur. Europadomstolens rättspraxis har ett särskilt starkt styrande inflytande på tolkningen av de mänskliga rättigheterna.

Barn har samma grundläggande och mänskliga rättigheter som vuxna. Det finns vissa undantag i lagstiftningen, t.ex. rösträtten för myndiga personer. Barnens rätt till skydd förutsätter också vissa avgränsningar, t.ex. en nedre åldersgräns för anställning och bestämmelser om skyddet av unga arbetstagare. De här bestämmelserna begränsar minderåriga personers arbete för att trygga deras utveckling och skolgång. Lagstiftningen skyddar också barn bl.a. genom en sexuell myndighetsålder och en åldersgräns för alkohol- och tobaksprodukter.

I det här kapitlet behandlas inte frågor som gäller t.ex. näringsfriheten. Barns näringsfrihet begränsas i praktiken av bestämmelserna om omyndighet i lagen om förmyndarverksamhet. Enligt 2 § i lagen om förmyndarverksamhet är den som inte fyllt 18 år omyndig. För barnen innebär omyndigheten i praktiken att deras rätt att bestämma över sina angelägenheter oftast helt eller delvis är begränsad (närmare bestämmelser finns i vårdnadslagen och förmyndarlagen). För att en omyndig person ska ha rätts-handlingsförmåga behövs särskilda bestämmelser i lag.

Även om rättigheterna tillkommer barnet kan hen behöva hjälp från andra med att utnyttja och åberopa dem. Enligt nationell lagstiftning kan barnets *tal* i frågor som rör de grundläggande och mänskliga rättigheterna i olika situationer föras antingen av barnet självt eller av en vårdnadshavare eller annan laglig företrädare. Barnets talan förs t.ex. när vårdnadshavaren för barnets räkning ansöker om en tjänst eller förmån eller söker ändring i ett beslut.

Det finns specialbestämmelser i lagstiftningen om hur barns talan förs. Exempelvis enligt förvaltningslagen har både en minderårig som fyllt femton år och hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare rätt att var för sig föra talan i ett ärende som gäller den minderårigas person eller personliga fördel eller rätt (14 § 3 mom. i förvaltningslagen). I speciallagstiftningen finns också bestämmelser om barns talan och hörande av barn. Barnskyddslagen föreskriver att ett barn som fyllt 12 år vid

sidan av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare har rätt att föra sin talan i ett barnskyddsärende som gäller barnet självt (BSL 21 §). Mentalvårdslagen innehåller en motsvarande bestämmelse om 12 års åldersgräns för förande av barns talan (24 § i mentalvårdslagen).

Det finns också särskilda rättigheter i FN:s barnkonvention och andra människorättskonventioner som endast tillämpas under barndomen, t.ex. företrädet för barnets bästa, rätten till utveckling, rätten till särskilt skydd, respekten för barnets åsikter och rätten till lek.

Ofta blir flera olika bestämmelser om grundläggande och mänskliga rättigheter tillämpliga samtidigt i barnets vardag eller i beslut som gäller barnet. I en enskild situation kan barnets olika rättigheter eller barnets och andra personers rättigheter stå i strid med varandra. Det krävs ofta bedömningar och överväganden från fall till fall och de olika rättigheterna måste vägas mot varandra.

Begränsningar och tillfälliga undantag från de grundläggande och mänskliga rättigheterna behandlas i det första kapitlet i den här publikationen. Den viktigaste bestämmelsen i det hänseendet är 23 § i grundlagen. Enligt den paragrafen kan genom lag eller statsrådets förordning som utfärdas med stöd av ett i lag av särskilda skäl föreskrivet bemyndigande med exakt avgränsat tillämpningsområde införas sådana tillfälliga undantag som är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna och som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder sådana i lag föreskrivna allvarliga undantagsförhållanden som hotar nationen. Bestämmelser om grunderna för tillfälliga undantag ska dock utfärdas genom lag.

Ett av Europarådets mål är att se till att universella och europeiska bindande normer för skyddet och främjandet av barns rättigheter genomförs effektivt. Europarådets program Building a Europe for and with children och Europarådets strategi för barnets rättigheter bygger på FN:s konvention om barnets rättigheter och i synnerhet de fyra grundprinciperna i den. Programmet för barnens Europa har som mål att genomgående integrera barnets rättigheter i arbetet i Europarådets olika sektorer och stödja medlemsstaterna i deras övergripande barnrättsarbete över förvaltningsgränserna och tvärgående genom att framhäva den professionella och parlamentariska dialogen.

Dem fem prioriterade områdena i Europarådets strategi för barnets rättigheter (Council of Europe Strategy for the Rights of the Child 2016–2021) är: 1) jämlika möjligheter för alla barn, 2) delaktighet för alla barn, 3) ett liv fritt från våld för alla barn, 4) ett barnvänligt rättssystem för alla barn och 5) barnets rättigheter i den digitala miljön.

Rekommendationerna från Europarådets ministerkommitté är inte juridiskt förpliktande för staterna. Rekommendationerna bygger ändå på de centrala människorättskonventionerna och andra viktiga internationella dokument, t.ex. yttranden från Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter och flera rekommendationer från Europarådets parlamentariska församling. Detta förstärker rekommendationernas betydelse även om de inte är formellt juridiskt förpliktande.

3.1.3 Kapitlets innehåll och syfte

I det här kapitlet behandlas förpliktelser i anslutning till grundläggande och mänskliga rättigheter som särskilt ska beaktas i barnstrategin. Dispositionen bygger på den *tematiska indelning* som används i de periodiska rapporterna om rättigheterna som tryggas i *FN:s barnkonvention*. Varje artikel i barnkonventionen som hör till det aktuella tematiska området granskas också i ljuset av förpliktelser och grundläggande rättigheter som ingår i andra människorättskonventioner om rättigheten i fråga.

Den valda ansatsen visar att

5. barnkonventionen måste tolkas som en helhet
6. ett omfattande skydd för barnets rättigheter ingår även i grundlagen och i andra människorättskonventioner än barnkonventionen
7. barnets mänskliga rättigheter utgör en odelbar helhet där de olika rättigheterna är kopplade till varandra, beroende av varandra och även stärker varandra.

OBS! Människorättsnormerna om barnets rättigheter är ytterst många och den här förteckningen är inte uttömmande. Förteckningen ger dock en bra bild av de grund- och människorättsförpliktelser som skyddar barnets rättigheter. Bl.a. rättigheterna i samband med val, som i grundlagen begränsas till myndiga personer (18 år fyllda), har utelämnats. Inte heller näringsfriheten behandlas. Även om näringsfriheten i princip inte utesluter barn begränsar lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) minderårigas möjligheter att utföra förmögenhetsrättsliga rättshandlingar.

Av de grund- och människorättsliga bestämmelserna presenteras

- för det första de rättigheter som tryggas i Finlands grundlag,
- för det andra de rättigheter som tryggas i FN:s (och de underlydande specialorganisationerna ILO:s och UNESCO:s) människorättskonventioner,
- för det tredje de rättigheter som tryggas i Europarådets människorättskonventioner, och

- för det fjärde de rättigheter som tryggas i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Efter FN-konventionerna presenteras de rättigheter som tryggas i konventionerna från Haagkonferensen för internationell privaträtt. Även om Haagkonferensens konventioner inte räknas som egentliga människorättskonventioner lyfter kapitlet fram Haagkonventionerna om adoption och bortförande av barn eftersom de har en nära koppling till barnets grundläggande och mänskliga rättigheter. Haagkonferensen för internationell privaträtt (The Hague Conference on Private International Law) är en mellanstatlig organisation med säte i Haag som bedriver globalt mellanstatligt juridiskt samarbete i synnerhet i internationella privaträttsliga frågor. Europeiska unionen och 84 stater är medlemmar i konferensen.

Efter bestämmelserna om grundläggande och mänskliga rättigheter presenteras viktiga allmänna rekommendationer från FN:s och Europarådets övervakningsorgan som anknyter till de aktuella bestämmelserna samt andra soft law-dokument om mänskliga rättigheter.

3.2 Bestämmelser om grundläggande och mänskliga rättigheter som är centrala för barnets rättigheter

3.2.1 Allmänna åtgärder för genomförandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna

- *GrL 22 §* (det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses), 1 § 2 mom. (tryggheten av människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främjandet av rättvisa i samhället), 2 § 3 mom. (all utövning av offentlig makt ska bygga på lag & i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas)
- *Barnkonventionen* art. 4 (konventionsstaten ska vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention), art. 42 (konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn), art. 44.6. (konventionsstaterna ska göra sina rapporter allmänt tillgängliga för allmänheten i sina respektive länder)

- *CRC-OP-SC* art. 9 (allmänna åtgärder i fråga om de brott som avses i protokollet samt information om förebyggande åtgärder och brottens skadliga konsekvenser)
- *CRC-OP-AC* art. 6 (effektiv implementering av bestämmelserna i protokollet och information om protokollet)
- *ESK-konventionen* art. 2 (åtagande att genomföra konventionen)
- *MP-konventionen* art. 2.2 (skyldighet att tillförsäkra rättigheterna i konventionen)
- *CEDAW* i synnerhet art. 2–3 (skyldighet att tillgodose de rättigheter som erkänns i konventionen)
- *CRPD* art. 4 (allmänna åtaganden), art. 8 (medvetandegörande), art. 31 (insamling av statistik och information), art. 33 (nationellt genomförande och övervakning)
- *CERD* i synnerhet art. 2 (skyldighet att tillgodose de rättigheter som erkänns i konventionen)
- *CAT* art. 2 (skyldighet att förhindra tortyr), art. 10 (undervisning och information om förbudet mot tortyr)
- *Tilläggsprotokoll till Palermokonventionen* art. 9 (förhindrande av människohandel)
- *Konventionen mot diskriminering i undervisningen* art. 3–4 (åtgärder för att genomföra konventionen)
- *ESS* art. A (åtaganden)
- *EKMR* art. 1 (skyldighet att respektera de mänskliga rättigheterna)
- *Lanzarotekonventionen* kapitel II (förebyggande åtgärder), art. 10 (nationella åtgärder för samordning och samverkan), art. 11 (principer), art. 15 (förebyggande eller behandlande program eller åtgärder, allmänna principer)
- *Istanbulkonventionen* art. 4 (grundläggande rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering), art. 5 (statens skyldigheter och tillbörlig aktsamhet), art. 6 (genusmedvetet förhållningssätt) och kapitel II (integrerad politik och datainsamling), art. 12 (allmänna skyldigheter med avseende på förebyggande), art. 13 (ökad medvetenhet), art. 15 (utbildning av yrkesgrupper), art. 17 (den privata sektorns och mediernas deltagande), art. 18 (allmänna skyldigheter med avseende på skydd och stöd), art. 19 (information)
- *Konventionen om människohandel* kapitel II (förebyggande, samarbete och andra åtgärder)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 2 (mål och principer som politik, lagstiftning och praktik i fråga om regionala språk eller minoritetsspråk ska bygga på), art. 4 (icke-diskriminering och främjande av jämlikhet)
- *Språkstadgan* art. 6 (information om stadgan)
- *Biomedicinkonventionen* art. 1 (konventionens syfte och mål)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 1 (människovärdets okränkbarhet och skydd)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 2 (2002, rollen för nationella människorättsinstitutioner)
- FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 5 (2003, allmänna åtgärder för genomförandet av barnkonventionen)
- FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 19 (2016, om offentlig budgetering för förverkligandet av barns rättigheter)

3.2.2 Definition av barn

- *Barnkonventionen* art. 1 (ett barn är en person under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet)

3.2.3 Allmänna principer om barnets rättigheter

3.2.3.1 Icke-diskriminering

- *GrL* 6 § 1 mom. (jämlighet inför lagen), 6 § 2 mom. (icke-diskriminering), 6 § 3 mom. (bemötande av barn som jämlika individer), 6 § 4 mom. (främjande av jämställdhet mellan könen)
- *Barnkonventionen* art. 2.1 (icke-diskriminering utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt), art. 2.2 (barnets ska skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, åsikter eller tro)
- *ESK-konventionen* art. 2.2 (utövande av rättigheterna i konventionen utan diskriminering), art. 3 (lika rätt för män och kvinnor) och art. 10.3 (särskilda åtgärder bör vidtas för skydd och hjälp till alla barn och ungdomar utan diskriminering på grund av härkomst eller andra förhållanden)
- *MP-konventionen* art. 2.1 (skyldighet att respektera och tillförsäkra rättigheterna i konventionen utan diskriminering av något slag), art. 3 (lika rätt för män och kvinnor) och art. 20.2 (uppvigling till diskriminering), art. 24.1 (barnets rätt till skydd utan diskriminering) och art. 26 (rätt till skydd av lagen utan diskriminering)
- *CEDAW* art. 2 (avskaffande av all diskriminering av kvinnor inkl. flickor)
- *CRPD* art. 3 b (icke-diskriminering), art. 3 f (tillgänglighet) art. 3 g (jämställdhet mellan kvinnor och män), art. 3 e (lika möjligheter), art. 5 (jämlighet och icke-diskriminering) art. 6 (kvinnor och flickor med funktionsnedsättning), art. 7.1 (barn med funktionsnedsättning), art. 9 (tillgänglighet), art. 12 (likhet inför lagen), art. 13 (tillgång till rättssystemet), art. 23.1 (åtgärder för att avskaffa diskriminering i alla frågor som

gäller familj och föräldraskap) och art. 23.3 (lika rättigheter i familjelivet för barn med funktionsnedsättning), art. 24 (avskaffande av diskriminering inom utbildningen), art. 25 (avskaffande av diskriminering inom hälso- och sjukvården), art. 27.1 d (lika tillgång till arbets- och yrkesvägledning, effektiv tillgång till yrkesutbildning och vidareutbildning)

- *CERD* art. 5 (icke-diskriminering)
- *Flyktingkonventionen* art. 3 (icke-diskriminering)
- *Konventionen mot diskriminering i undervisningen* (UNESCO:s konvention i sin helhet)
- *ESS* art. E (icke-diskriminering i säkerställandet av rättigheterna i konventionen), art. 20 (icke-diskriminering på grund av kön)
- *EKMR* art. 14 (i fråga om de rättigheter som anges i EKMR) och EKMR tilläggsprotokoll nr 12 art. 1 (generellt förbud mot diskriminering)
- *Lanzarotekonventionen* art. 2 (icke-diskrimineringsprincipen)
- *Istanbulkonventionen* art. 4 (grundläggande rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering)
- *Konventionen om människohandel* art. 3 (icke-diskrimineringsprincipen), art. 17 (jämställdhet)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 4 (icke-diskriminering)
- *Biomedicinkonventionen* art. 11 (förbud mot diskriminering till följd av en persons genetiska arv), art. 12 (prediktiva gentester endast för hälso- och sjukvårdsändamål eller forskning), art. 13 (förutsättningarna för ingrepp som syftar till att ändra det mänskliga genomet), art. 14 (förbud mot val av kön)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 21 (icke-diskriminering), art. 23 (jämställdhet mellan kvinnor och män)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 16 (2005, artikel 3 i ESK-konventionen, jämställdhet mellan kvinnor och män)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 20 (2009, artikel 2 i ESK-konventionen, icke-diskriminering i ESK-rättigheterna)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 18 (1989, artikel 2 i MP-konventionen)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 28 (2000, jämställdhet mellan kvinnor och män)
- CEDAW-kommitténs allmänna rekommendationer
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 1 (2014, likhet inför lagen)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 2 (2014, tillgänglighet)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 3 (2016, kvinnor och flickor med funktionsnedsättning)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 5 (2017, rätt att leva självständigt och delta i samhället)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 6 (2018, jämlikhet och icke-diskriminering)
- General recommendation XXX (2005) on discrimination against non-citizens, The Committee on the Elimination of Racial Discrimination

- The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation XXVIII (2002) on the follow-up to the World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance
- General recommendation XXVII (2000) on discrimination against Roma, The Committee on the Elimination of Racial Discrimination
- The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation XXIII (1997) on the rights of indigenous peoples
- Committee of Ministers Recommendation CM/Rec(2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity
- Recommendation CM/Rec(2009)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma and Travellers in Europe
- Recommendation No R (2000) 4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma/Gypsy children in Europe
- ECRI:s allmänna policyrekommendationer

3.2.3.2 Företräde för barnets bästa

- *Barnkonventionen* art. 3.1 (barnets bästa i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn), art. 18.1 (föräldrarna har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i främsta rummet)
- *CEDAW* art. 5 b (barnets bästa ska alltid komma i första hand i uppfostran)
- *CRPD* art. 7.2 (barnets bästa ska komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning)
- *Biomedicinkonventionen* art. 2 (människans intresse och välfärd har företräde)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 24.2 (barnets bästa i främsta rummet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013, barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet)

3.2.3.3 Barnets rätt till särskilt skydd

- *Barnkonventionen* art. 3.2 (skydd och omvårdnad som behövs för barnets välfärd)
- *ESK-konventionen* art. 10.3 (särskilda åtgärder bör vidtas för skydd och hjälp till alla barn och ungdomar utan diskriminering på grund av härkomst eller andra förhållanden)
- *MP-konventionen* art. 24.1 (barnets rätt till skydd utan diskriminering)
- *CRPD* art. 16.2, art. 16.4 (tjänster i skyddande syfte) och art. 16.5 (skyldighet att vidta effektiva åtgärder för att fall av utnyttjande, våld och övergrepp mot personer med funktionsnedsättning identifieras, utreds och, i förekommande fall, lagförs)
- *ESS* art. 17 (rätt till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för barn och ungdomar)

- *Biomedicinkonventionen* art. 6 (skydd för personer som inte kan ge sitt samtycke till ett medicinskt ingrepp)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 24.1 (barnets rätt till det skydd och den omvårdnad som behövs för dess välfärd)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 21 (2017, barn i gatumiljöer)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 17 (1989, artikel 24 i MP-konventionen)

3.2.3.4 Rätt till liv, överlevnad och utveckling

- *GrL* 7 § 1 mom. (rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet)
- *Barnkonventionen* art. 6.1 (rätt till livet) och art. 6.2 (rätt till överlevnad och utveckling)
- *ESK-konventionen* 12.2 a (åtgärder för att minska foster- och spädbarnsdödligheten och främja barnets sunda utveckling)
- *MP-konventionen* art. 6.1 (rätt till livet)
- *CEDAW* art. 3 (rätt till full utveckling)
- *CRPD* art. 3 h (den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och rätt för dem att bevara sin identitet), art. 10 (rätt till livet)
- *EKMR* art. 2 (rätt till livet)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 2.1 (rätt till livet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 7 (2005, barnets rättigheter under tidig barndom)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 20 (2016, barnets rättigheter under ungdomsåren)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 36 (2019, rätt till livet)

3.2.3.5 Barnets rätt att bli hörd och delta i samhället

- *GrL* 6 § 3 mom. barns rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva), 2 § 2 mom. (den enskildes rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling), 14 § 4 mom. (det allmännas skyldighet att främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv) och 20 § 2 mom. (möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön)
- *Barnkonventionen* art. 12.1 (barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter och att barnets åsikter tillmäts betydelse/barnets rätt att bli hörd och tagen på allvar) och art. 12.2 (hörande av barn i domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet)

- *MP-konventionen* art. 25 a (rätt att delta i skötseln av allmänna angelägenheter)
- *CEDAW* art. 7 c (kvinnors rätt att delta i samhället)
- *CRPD* art. 7.3 (barns deltagande), art. 12 (likhet inför lagen – beslutsfattande med stöd), art. 19 (självständigt liv och delaktighet i samhället), art. 29 (deltagande i det politiska och offentliga livet), art. 20 (personlig rörlighet)
- *ESS* art. 15.3 (rätt att delta i samhället för personer med funktionsnedsättning)
- *Biomedicinkonventionen* art. 6 (bl.a. minderårigas samtycke till ingrepp inom hälso- och sjukvårdens område)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 15 (rätt att delta i samhället), art 17.2 (rätt att delta i verksamheter i frivilligorganisationer)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 24.1 (respekt för barnets åsikter)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009, barnets rätt att bli hörd)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 25 (1996, artikel 25 i MP-konventionen)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 7 (2018, representationen för personer med funktionsnedsättning inkl. barn i de organisationer som följer och övervakar genomförandet av CRPD)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 5 (2017, rätt att leva självständigt och delta i samhället)
- Recommendation CM/Rec (2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18
- Recommendation 128 (2003) on the revised European Charter on the participation of the young people in local and regional life

3.2.4 Medborgerliga fri- och rättigheter

3.2.4.1 Registrering vid födseln, namn, medborgarskap och rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem

- *GrL* 5 § (finskt medborgarskap)
- *Barnkonventionen* art. 7 (registrering av barnet efter födelsen, barnets rätt till ett namn och ett medborgarskap och rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem)
- *MP-konventionen* art. 24.2 (varje barn ska registreras omedelbart efter födseln och ges ett namn), art. 24.3 (varje barn har rätt att förvärva ett medborgarskap)
- *CEDAW* art. 9 (samma rätt till medborgarskap för kvinnor och män)
- *CRPD* art. 18 (rätt till medborgarskap), art. 18.2 (registrering vid födelsen)
- *CERD* art. 5 d 3 (rätt till en nationalitet)
- *EKMR* art. 8 (rätt till skydd för privat- och familjeliv)

- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 11 (rätt att använda för- och efternamn på minoritetsspråket)
- *Flyktingkonventionen* art. 34 (naturalisation)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 24.3 (barnets rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa)

3.2.4.2 Rätt att behålla sin identitet

- *Barnkonventionen* art. 8 (barnets rätt att behålla identitet, medborgarskap, namn och släktförhållanden)
- *MP-konventionen* art. 16 (rätt att erkännas som en person i lagens mening)
- *Flyktingkonventionen* art. 12 (personrättslig ställning) och art. 27 (identitetshandlingar)

3.2.4.3 Rätt att söka, motta och sprida information och tankar (yttrandefrihet)

- *GrL* 12 § (yttrandefrihet och offentlighet för myndigheternas handlingar och upptagningar)
- *Barnkonventionen* art. 13.1 (barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter, bl.a. söka, motta och sprida information och tankar), art. 13.2 (förutsättningar för inskränkningar i utövandet av rättigheten)
- *MP-konventionen* art. 19.1 (var och en har rätt till åsiktsfrihet utan ingripande utifrån), art. 19.2 (var och en har yttrandefrihet, som inbegriper friheten att oberoende av territoriella gränser söka, ta emot och sprida uppgifter och idéer av alla slag i tal, i skrift och i tryck, i konstnärlig form eller genom annat valfritt uttrycksmedel) och art. 19.3 (inskränkningar i utövandet av rättigheten), art. 20.2 (uppvigling till diskriminering och våld ska vara förbjudet i lag)
- *CRPD* art. 21 (yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information)
- *CERD* art. 5 (rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet)
- *EKMR* art. 10 (yttrandefrihet)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 7 (respekt för rätten till yttrandefrihet och tankefrihet) och art. 9 (rätt till yttrandefrihet, som innefattar åsiktsfrihet och frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar på minoritetsspråket. Tillträdet till massmedia ska underlättas)
- *Språkstadgan* art. 11 (programutbud på landsdelsspråk/minoritetsspråk)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 11 (yttrandefrihet och informationsfrihet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 34 (2011, åsikts- och yttrandefrihet, artikel 19 i MP-konventionen)
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination General recommendation No. 35 (2013) Combating racist hate speech.
- Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet, ECRI General Policy Recommendation No. 6 (2000)

3.2.4.4 Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet

- GrL 11 § (religions- och samvetsfrihet)
- *Barnkonventionen* art. 14.1 (barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet), art. 14.2 (staten ska respektera föräldrarnas rättigheter och skyldigheter att på ett sätt som är förenligt med barnets fortskridande utveckling ge barnet ledning då det utövar sin rätt), art. 14.3 (förutsättningar för inskränkningar i utövandet av rättigheten)
- *MP-konventionen* art. 18.1–2 (var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet), art. 18.3 (förutsättningarna för inskränkningar i utövandet av rättigheten), art. 18.4 (konventionsstaterna ska respektera föräldrarnas frihet att tillförsäkra sina barn sådan religiös och moralisk bildning som stämmer överens med deras egen övertygelse) och art. 20.2 (uppvigling till diskriminering och våld ska vara förbjudet i lag)
- *ESK-konventionen* art. 13.3 (föräldrarnas rätt att för sina barn välja en skola där läroplanen följer det som staten bestämt som minimistandard samt trygga en religiös och moralisk uppfostran för sina barn som är förenlig med deras egen övertygelse)
- *CERD* art. 5 d 7 (rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet)
- *Flyktingkonventionen* art. 4 (flyktingars lika rätt att utöva sin religion och bestämma över sina barns religiösa uppfostran)
- *EKMR* art. 9 (var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet), *EKMR 1:a protokollet* art. 2 (föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 7 (rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras), art. 8 (rätt att utöva sin religion eller tro och att upprätta religiösa institutioner, organisationer och sammanslutningar) och art. 9 (rätt till yttrandefrihet, som innefattar åsiktsfrihet och rätt att ta emot och sprida uppgifter och tankar på minoritetsspråket. Tillträdet till massmedia ska underlättas)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 10 (tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet), art. 14.3 (föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa, filosofiska och pedagogiska övertygelse)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 22 (1996, artikel 18 i MP-konventionen)

3.2.4.5 Föreningsfrihet och mötesfrihet

- *GrL* 13 § (mötes- och föreningsfrihet)
- *Barnkonventionen* art. 15.1 (barnets rätt till föreningsfrihet och fredliga sammankomster), art. 15.2 (förutsättningar för inskränkningar i utövandet av rättigheten)
- *MP-konventionen* art. 21 (rätt till fredliga sammankomster), art. 22 (föreningsfrihet)
- *CRPD* art. 29 b (deltagande i skötseln av offentliga angelägenheter)
- *CERD* art. 5 d 9 (rätt till församlingsfrihet och föreningsfrihet i fredligt syfte)
- *Flyktingkonventionen* art. 15 (föreningsfrihet)
- *EKMR* art. 11 (mötes- och föreningsfrihet)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 7 (respekt för rätten att delta i fredliga sammankomster och föreningsfriheten) och art. 17.2 (rätt att delta i verksamheter i frivilligorganisationer)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 12 (mötes- och föreningsfrihet)

3.2.4.6 Skydd för privatliv, heder och anseende

- *GrL* 10 § (skydd för privatlivet)
- *Barnkonventionen* art. 16 (barnets rätt till skydd för privat- och familjeliv, hem, korrespondens, heder och anseende)
- *MP-konventionen* art. 17 (ingen får utsättas för godtyckligt eller olagligt ingripande med avseende på privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder eller sitt anseende)
- *CRPD* art. 17 (skydd för den personliga integriteten), art. 22 (respekt för privatlivet)
- *EKMR art. 8* (rätt till skydd för privat- och familjeliv)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 7 (respekt för privatlivet och familjelivet) och art. 8 (skydd av personuppgifter)

3.2.4.7 Rätt till information genom massmedierna och rätt till skydd mot skadlig information och skadligt material

- *GrL* 12 § 1 mom. (rätt att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag)
- *Barnkonventionen* art. 17 (rätt till information genom massmedierna och rätt till skydd mot information och material som är till skada för barnets välfärd)
- *CRPD* art. 21 (tillgång till information)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography (CRC/C/156)
- Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment
- Recommendation CM/Rec(2019)1 of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating sexism

3.2.5 Familjemiljö och vård utom hemmet

3.2.5.1 Föräldrarnas rätt och skyldighet att stödja utvecklingen av barnets förmåga

- *Barnkonventionen* art. 5 (utvecklingen av barnets förmåga samt föräldrarnas ansvar, rättigheter och skyldigheter att ge ledning och råd då barnet utövar sina rättigheter), art. 18.1 (föräldrarna har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i främsta rummet)

3.2.5.2 Åtskiljande av barnet från föräldrarna

- *GrL* 10 § (skydd för privatlivet, rättigheten omfattar skyddet för familjelivet)
- *Barnkonventionen* art. 9.1–2 (förbud mot att skilja barnet från föräldrarna och förutsättningar för åtskiljande från föräldrarna), art. 9.3 (barnets rätt att upprätthålla ett personligt förhållande med båda föräldrarna) och art. 9.4 (skyldighet att ge upplysningar om barnets frånvarande familjemedlemmars vistelseort)

- *CRPD* art. 23.4 (förbud mot att skilja barnet från föräldrarna och förutsättningar för att skilja barnet från föräldrarna. Förbud mot att skilja barnet från föräldrarna på grund av barnets eller den ena eller båda föräldrarnas funktionsnedsättning)
- *EKMR* art. 8 (rätt till skydd för privat- och familjeliv)
- *Lanzarotekonventionen* art. 14.3 (möjlighet att förflytta offer för sexuell exploatering eller sexuella övergrepp från familjemiljön)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 24.3 (barnets rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa)

3.2.5.3 Familjeåterförening när familjemedlemmarna bor i olika stater

- *Barnkonventionen* art. 10 (familjeåterförening när barnet och föräldrarna bor i olika stater)
- *EKMR* art. 8 (rätt till skydd för privat- och familjeliv)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 6 (2005, ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna)

3.2.5.4 Olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet

- *Barnkonventionen* art. 11 (förebyggande av olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet)
- *Haagkonventionen om bortförande av barn* (i sin helhet)
- *Europeiska konventionen rörande vårdnad om barn* (i sin helhet)

3.2.5.5 Föräldrarnas gemensamma ansvar, bistånd till familjen och föräldrarna samt skydd för barn till förvärvsarbetande föräldrar

- *GrL* 19 § 3 mom. (stöd för barnfamiljer), 10 § (skydd för privatlivet, rättigheten omfattar skyddet för familjelivet)
- *Barnkonventionen* art. 18.1 (föräldrarnas allmänna och primära ansvar för barnets uppfostran och utveckling), art. 18.2 (statens skyldighet att ge bistånd till föräldrarna) och art. 18.3 (rätt för barn till förvärvsarbetande föräldrar att åtnjuta barnomsorgstjänster)
- *ESK-konventionen* art. 10.1 (skydd och bistånd bör i största möjliga utsträckning tillförsäkras familjen så länge den ansvarar för omvårdnad och fostran av barn)
- *MP-konventionen* art. 23.1 (familjen är samhällets naturliga och grundläggande enhet och är berättigad till samhällets och statens skydd), art.

23.4 (vid upplösning av ett äktenskap ska åtgärder vidtas för att tillförsäkra barnen nödvändigt skydd)

- CEDAW art. 5 b (föräldrarnas gemensamma ansvar för barnens uppfostran och utveckling), art. 16 d (kvinnors och mäns lika rättigheter som föräldrar, varvid dock barnets bästa alltid ska komma i första hand), art. 16 f (lika rättigheter när det gäller vårdnad om barn och adoption, varvid dock barnets bästa alltid ska komma i första hand)
- CRPD art. 23.2–3 (ändamålsenligt stöd ska lämnas till personer med funktionsnedsättning i utövandet av deras ansvar för barnens fostran och service och stöd ska lämnas till barnen och deras familjer)
- ILO:s konvention nr 183 (moderskapskonventionen) Finland har inte ratificerat konventionen.
- ESS art. 27 (rätt till jämställdhet för arbetstagare med familjeansvar)
- EKMR art. 8 (rätt till skydd för privat- och familjeliv), protokoll nr 7 art. 5 (likställdhet mellan makar i rättsliga frågor som gäller barnen)
- EU:s rättighetsstadga art. 24.3 (barnets rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa), art. 33.1 (skyddet av familjen på det rättsliga, ekonomiska och sociala planet), art. 33.2 (skydd i arbetslivet för arbetstagare med familj)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 19 (1990, artikel 23 i MP-konventionen)
- Recommendation Rec (2006)19 of the Committee of Ministers to member states on policy to support positive parenting
- Parliamentary Assembly Recommendation 1666 (2004) 1 Europe-wide ban on corporal punishment of children

3.2.5.6 Barn som saknar familjens skydd

- GrL 19 § 1 mom. (rätt till oundgänglig omsorg), 19 § 3 mom. (vars och ens rätt till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster samt stöd till dem som svarar för omsorgen om barn)
- Barnkonventionen art. 20 (rätt till särskilt skydd för barn som berövats sin familjemiljö)
- CRPD art. 23.5 (alternativ omsorg inom den utvidgade familjen och, i avsaknad av sådan, placering i familjeliknande miljö i samhället)
- ESS art. 17.1 c (skydd och särskild hjälp till barn och ungdomar som tillfälligt eller varaktigt saknar stöd från familjen)

3.2.5.7 Adoption

- *Barnkonventionen* art. 21 (säkerställande att barnets bästa främst beaktas vid adoptioner)
- *CEDAW* art. 16 f (lika rättigheter när det gäller adoption, varvid barnets bästa alltid ska komma i första hand)
- *CRPD* art. 23.2 (företräde för barnets bästa vid adoption)
- *Haagkonventionen om adoption* (i sin helhet)
- *EKMR* art. 8 (rätt till skydd för privat- och familjeliv)
- *Europeiska konventionen om adoption av barn* (i sin helhet)

3.2.5.8 Barnets rätt till översyn av behandling och omhändertagande

- *Barnkonventionen* art. 25 (barnets rätt till översyn av den behandling som barnet fått och alla andra omständigheter rörande barnets omhändertagande), art. 3.3 (institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn ska uppfylla av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn)

3.2.5.9 Barnets rätt till underhåll

- *Barnkonventionen* art. 27.4 (säkerställande av underhåll för barn)

3.2.6 Funktionsnedsättning, grundläggande hälsa och välfärd

3.2.6.1 Rätt för barn med funktionsnedsättning att leva under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och aktivt deltagande

- *Barnkonventionen* art. 23.1 (rätt för barn med funktionsnedsättning att åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande), art. 23.2–3 (rätt för barn med funktionsnedsättning till särskild omvårdnad och hjälp som bidrar till barnets individuella utveckling)
- *CRPD* (i sin helhet)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 26 (rätt att delta i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 9 (2006, rättigheter för barn med funktionsnedsättning)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 5 (1994, rättigheter för personer med funktionsnedsättning)
- CRPD-kommitténs allmänna kommentarer
- Recommendation CM/Rec(2013)2 of the Committee of Ministers to member States on ensuring full inclusion of children and young persons with disabilities into society
- Recommendation CM/Rec(2010)2 on deinstitutionalisation and community living of children with disabilities
- Recommendation CM/Rec(2009)9 on the education and social inclusion of children and young people with autism spectrum disorders
- Recommendation CM/Rec(2010)2 of the Committee of Ministers to member states on deinstitutionalisation and community living of children with disabilities
- Council of Europe Disability Strategy 2017–2023

3.2.6.2 Rätt till liv, överlevnad och utveckling

- Innehållet i den här punkten motsvarar det ovan behandlade temaområdet 3.2.3 Allmänna principer om barnets rättigheter/3.2.3.4 Rätt till liv, överlevnad och utveckling

3.2.6.3 Barnets rätt till hälsa och hälso- och sjukvård

- *GrL* 19 § 1 mom. (rätt till oundgänglig omsorg), 19 § 3 mom. (tillräckliga social-, hälso- och sjukvårdstjänster), 19 § 3 mom. (främjande av befolkningens hälsa)
- *Barnkonventionen* art. 24 (barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering), art. 3.3 (institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn ska uppfylla av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn)
- *ESK-konventionen* art. 12.1 (rätt till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa), art. 12.2 d (skyldighet att tillförsäkra alla läkarvård och sjukhusvård i händelse av sjukdom), 12.2 a (åtgärder för att minska foster- och spädbarnsdödligheten och främja barnets sunda utveckling)
- *CEDAW* art. 10 h (kvinnors tillgång till information och rådgivning om familjeplanering), art. 12.1 (jämlig tillgång till hälso- och sjukvård), art. 12.2 (lämplig vård för kvinnor vid havandeskap och förlossning)
- *CRPD* art. 23.1 b (information och upplysning om reproduktiv hälsa och familjeplanering) samt c (rätt att behålla sin fertilitet på lika villkor som andra), art. 25 (hälsa), art. 26 (habilitering och rehabilitering)
- *CERD art. 5 e 4* (rätt till hälso- och sjukvård)

- *ESS* art. 1 (rätt till yrkesrelaterad rehabilitering) och art. 11 (rätt till skydd för hälsan) samt art. 8 (rätt till hälsovård under graviditeten och skydd i arbetslivet för gravida kvinnor och foster)
- *Biomedicinkonventionen* (i sin helhet), inkl. art. 3 (tillgång till lika vård på lika villkor), art. 4 (yrkesåligganden)
- *Istanbulkonventionen* åtgärder enligt kap. IV (skydd och stöd, bl.a. skyddat boende, hjälptelefon och hjälp till personer som har utsatts för sexuellt våld)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 3.2 (rätt till integritet inom medicin), art. 35 (rätt till förebyggande vård och medicinsk vård)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 3 (2003, hiv/aids och barnets rättigheter)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 4 (2003, om ungdomars hälsa och utveckling)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 15, (2013, om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 14 (2000, ESK-konventionen art. 12, rätt till bästa möjliga hälsa)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 22 (2016), sexuell och reproduktiv hälsa

3.2.6.4 Barnets rätt till social trygghet och barnomsorgstjänster

- *GrL* 19 § 1 mom. (rätt till oundgänglig försörjning och omsorg), 19 § 2 mom. (tryggad grundläggande försörjning), 19 § 3 mom. (tillräckliga social- hälso- och sjukvårdstjänster), 19 § 3 mom. (främjande av befolkningens hälsa), 19 § 3 mom. (stöd för barnfamiljer)
- *Barnkonventionen* art. 26 (barnets rätt till social trygghet), art. 18.3 (rätt för barn till förvärvsarbetande föräldrar att åtnjuta barnomsorgstjänster), art. 3.3 (institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn ska uppfylla av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn)
- *ESK-konventionen* art. 9 (rätt till social trygghet och socialförsäkring) och art. 10.2 (mödrar bör åtnjuta särskilt skydd under och efter förlossning)
- *CRPD* art. 19 b, art. 20 (personlig rörlighet och relaterade tjänster), art. 21 b (användning av teckenspråk, punktskrift och alternativ kommunikation och medel som stöder talet), art. 23.3 (information, service och stöd till barn med funktionsnedsättning och deras familjer), art. 28.2 (rätt till social trygghet)
- *CERD* art. 5 e 4 (rätt till social trygghet och socialvård)
- *Flyktingkonventionen* art. 24 (socialförsäkring)

- *ESS* art. 12 (rätt till social trygghet), art. 13 (rätt till social och medicinsk hjälp), art. 14 (rätt till sociala tjänster), art. 30 (rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 34.1–2 (rätt till social trygghet och sociala förmåner), art. 34.3 (rätt till socialt stöd och stöd till boendet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 19 (2008, rätt till social trygghet)
- FN:s riktlinjer för alternativ omvårdnad av barn A/RES/64/142*
- Recommendation CM/Rec(2011)12 of the Committee of Ministers to member states on children's rights and social services friendly to children and families
- Guidelines on child-friendly health care (Adopted by the Committee of Ministers on 21 September 2011 at the 1121st meeting of the Ministers' Deputies)
- The Council of Europe Recommendation Rec(2005)5 on the rights of children living in residential institutions

3.2.6.5 Barnets rätt till tillräcklig levnadsstandard, inklusive boende

- *GrL* 19 § 1 mom. (rätt till oundgänglig försörjning och omsorg), 19 § 2 mom. (tryggad grundläggande försörjning), 19 § 4 mom. (rätt till bostad)
- *Barnkonventionen* art. 27 (barnets rätt till den levnadsstandard som krävs)
- *ESK-konventionen* art. 11.1 (personens rätt till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj, däribland tillräckligt med mat och kläder och en lämplig bostad samt till ständigt förbättrade levnadsvillkor)
- *CRPD* art. 28.1 (barnets rätt till en tillfredsställande levnadsstandard)
- *CERD* art. 5 e 3 (rätt till bostad)
- *Flyktingkonventionen* art. 21 (lika behandling som utlänningar i allmänhet i bostadsfrågor)
- *ESS* 31 (rätt till bostad)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 34.3 (rätt till socialt stöd och stöd till boendet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 7 (1997, rätt till bostad)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 12 (1999, rätt tillräcklig mat)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 15 (2002, rätt till vatten, artikel 11–12 i *ESK-konventionen*)

3.2.6.6 Skydd av barn mot narkotika

- *Barnkonventionen* art. 33 (skydd av barn mot användning av narkotika och mot att utnyttjas i framställningen och handeln med narkotika)

3.2.7 Utbildning, fritid och kulturverksamhet

3.2.7.1 Barnets rätt till utbildning och undervisning

- *GrL* 16 § 1 mom. (rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning), 16 § 2 mom. (rätt till annan än grundläggande utbildning samt till att utveckla sig själv)
- *Barnkonventionen* art. 28 (barnets rätt till utbildning): art. 28.1 a (obligatorisk och avgiftsfri grundutbildning), art. 28.1 b (utveckling av undervisning som följer efter grundutbildningen inkl. studie- och yrkesvägledning samt åtgärder för att införa kostnadsfri utbildning och ekonomiskt stöd vid behov), art. 28.1 c (göra högre utbildning tillgänglig för alla på grundval av förmåga), art. 28.1 d (göra studierådgivning och yrkesorientering tillgänglig och åtkomlig för alla barn), art. 28.1 e (åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott)
- *ESK-konventionen* art. 13.2 a (obligatorisk och kostnadsfri grundskoleutbildning), art. 13.2 b (utbildning över grundskolestadiet ska tillhandahållas och göras tillgänglig för var och en genom alla lämpliga åtgärder och särskilt genom att gradvis göras kostnadsfri), art. 13.2 c (högre utbildning ska göras lika tillgänglig för alla som har fallenhet för sådan utbildning genom alla lämpliga åtgärder och särskilt genom att gradvis göras kostnadsfri), art. 13.2 d (grundläggande utbildning ska så långt möjligt uppmuntras och intensifieras för dem som inte har genomgått eller avslutat grundskoleutbildning), art. 13.2 e (aktiv utveckling av skolsystemet)
- *CEDAW* art. 10 (lika rätt till utbildning för kvinnor och män, innehåller detaljerade rättigheter)
- *CRPD* art. 24 (rätt för personer med funktionsnedsättning till utbildning, ett inkluderande utbildningssystem), art. 27.1 d (lika tillgång till arbets- och yrkesvägledning och effektiv tillgång till yrkesutbildning och vidareutbildning)
- *CERD* art. 5 e 5 (rätt till utbildning och yrkesutbildning)
- *Flyktingkonventionen* art. 22 (lika rätt till undervisningen i bottenskolan samt beträffande annan undervisning än den i bottenskolan lika behandling som andra utlänningar såvitt gäller tillträde till studier och erkännandet av utbildningar)
- *Konventionen mot diskriminering i undervisningen* (i sin helhet)
- *ESS* art. 1 (rätt till yrkesutbildning och yrkesvägledning), art. 9 (rätt till yrkesvägledning), art. 10 (rätt till yrkesutbildning), art. 15.1 (undervisning och yrkesutbildning för personer med funktionsnedsättning), art. 17 1 a (barns och ungas rätt till omvårdnad och utbildning) och art. 17.2 (gratis undervisning i grundskolan för barn och ungdomar och uppmuntran till regelbunden närvaro i skolan)
- *EKMR* tilläggsprotokoll 1 art. 2 (rätt till utbildning)

- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 12.2 (tillräckliga möjligheter till lärarutbildning och tillgång till läroböcker) och art. 12.3 (lika möjligheter till tillträde till utbildning på alla nivåer för personer som tillhör minoriteter) och art. 14.1 (rätt att lära sig sitt minoritetsspråk), art. 14.2 (undervisning i minoritetsspråket)
- *Språkstadgan* art. 8 (utbildning)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 14.1 (rätt till utbildning och yrkesutbildning), art. 14.2 (kostnadsfri obligatorisk undervisning)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 7 (2005, barnets rättigheter under tidig barndom)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 9 (2006, rättigheter för barn med funktionsnedsättning)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 13 (1999, artikel 13 i ESK-konventionen, rätt till utbildning)
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women General recommendation No. 36 (2017) on the right of girls and women to education
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 4 (2016, rätt till inkluderande utbildning)
- General recommendation XXVII (2000) on discrimination against Roma, The Committee on the Elimination of Racial Discrimination
- UNESCO: The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education, 1994 (Salamancadeklarationen om principer, inriktning och praxis vid undervisning av elever med behov av särskilt stöd)
- Recommendation CM/Rec(2009)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma and Travellers in Europe
- Recommendation No R (2000) 4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma/Gypsy children in Europe
- Combating racism and racial discrimination in and through school education, ECRI General Policy Recommendation No. 10 (2006)

3.2.7.2 Syftena med barnets utbildning

- GrL 16 § 2 mom. (rätt att utveckla sig själv)
- *Barnkonventionen* art. 29 (syftena med barnets utbildning, bl.a. utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga samt människorätts- och jämställdhetsundervisning och respekt för livsmiljön)
- *ESK-konventionen* art. 13.1 (utbildningens syften, bl.a. utveckla människans personlighet och insikten om dess värde. Utbildningen ska stärka respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter)
- *CRPD* art. 24.1 (rätt till utbildning för personer med funktionsnedsättning), art. 24.1 a (utbildningens syfte är full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde samt förstärkning av respekten för de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och den mänskliga mångfalden), art. 24.1 b (utbildningens syfte är utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet hos personer med

funktionsnedsättning samt deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter), art. 24.1 c (utbildningens syfte är att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att effektivt delta i samhället)

- CERD art. 7 (bekämpande av fördomar genom utbildning och undervisning)
- Konventionen mot diskriminering i undervisningen (art. 5.1 a)
- Lanzarotekonventionen art. 6 (utbildning för barn och barns rätt att få information om riskerna för sexuell exploatering och sexuella övergrepp samt om hur de kan skydda sig)
- Istanbulkonventionen art. 14 (utbildning om jämställdhet, könsrelaterat våld mot kvinnor och rätt till personlig integritet)
- Ramkonventionen om minoritetsskydd art. 12.1 (kunskap om nationella minoriteters kultur, historia, språk och religion)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 1 (2001, utbildningens mål)
- FN:s deklaration om människorättsutbildning
- Recommendation Rec (2010)7 on the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education

3.2.7.3 Rätt för barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning till sin egen kultur och religion och sitt eget språk

- GrL 11 § (religions- och samvetsfrihet), 17 § (rätt till eget språk och egen kultur, 17 § 1 mom. finska och svenska som nationalspråk, 17 § 3 mom. samers, romers och andra gruppers rätt till sitt språk och sin kultur, samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna, rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av funktionsnedsättning behöver tolknings- och översättningshjälp)
- Barnkonventionen art. 30 (rätt för barn som tillhör minoriteter eller urbefolkningar till kultur, religion och språk)
- MP-konventionen art. 27 (rätt för personer som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter att ha sitt eget kulturliv, bekänna sig till och utöva sin egen religion och använda sitt eget språk)
- CRPD art. 3 h (funktionsnedsatta barns rätt att bevara sin identitet), art. 21 b, (användning av teckenspråk, punktskrift och alternativa kommunikationsmedel som stöder talet), art. 21 e (erkänna och främja användning av teckenspråk), art. 24.3–4 (säkerställa utbildning på de mest ändamålsenliga språken, formerna och medlen för kommunikation för den enskilde), art. 30.4 (rätt till särskild kulturell och språklig identitet)
- Konventionen mot diskriminering i undervisningen (art. 5.1 c)
- ILO:s konvention nr 169 (Ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder), Finland har inte ratificerat konventionen.

- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 5.1 (rätt att bibehålla och utveckla sin kultur och bevara religion, språk, traditioner och kulturarv), art. 10 (rätt att fritt använda ett minoritetsspråk), art. 14.1 (rätt att lära sig sitt minoritetsspråk)
- *Språkstadgan* (i sin helhet)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 22 (kulturell, religiös och språklig mångfald)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 11 (2009, barn som tillhör ursprungsbefolkningar)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 23 (1994, artikel 27 i MP-konventionen)
- General recommendation XXVII (2000) on discrimination against Roma, The Committee on the Elimination of Racial Discrimination
- The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation XXIII (1997) on the rights of indigenous peoples
- FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter
- Recommendation CM/Rec(2009)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma and Travellers in Europe
- Recommendation No R (2000)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma/Gypsy children in Europe
- Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, ECRI General Policy Recommendation No. 3 (1998)

3.2.7.4 Rätt till vila, fritid, lek och rekreation och rätt att delta i det kulturella livet

- *GrL* 16 § 2 mom. (rätt att utveckla sig själv)
- *Barnkonventionen* art. 31 (barnets rätt till vila och fritid, lek och rekreation samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet)
- *ESK-konventionen* art. 15.1 a (rätt att delta i kulturlivet), art. 7 d (vila och arbetsförhållanden)
- *CEDAW* art. 10 g (kvinnors lika möjligheter att delta i idrott och gymnastikundervisning), art. 13 c (lika rätt att delta i fritidsverksamhet, i idrott och i kulturlivet)
- *CRPD* art. 30 (rätt för barn med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och i lek, rekreation, fritidsverksamhet och idrott, däribland inom utbildningssystemet, särskilt art. 30.5 d)
- *CERD* art. 5 e 6 (rätt till kulturell verksamhet)
- *Konventionen om kulturell mångfald* (i sin helhet, främjande av kulturell mångfald)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 (2013, barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet)
- ESK-kommitténs allmänna kommentar nr 21 (2009)
- Combating racism and racial discrimination in the field of sport, ECRI General Policy Recommendation No. 12 (2008)

3.2.8 Våld mot barn

3.2.8.1 Rätt till skydd mot alla former av våld och försumlig behandling

- *GrL 7 § 1 mom.* (rätt till personlig integritet)
- *Barnkonventionen* art. 19 barnets rätt till skydd mot alla former av våld och försumlig behandling.
- *CRC-OP-SC* (det fakultativa protokollet i sin helhet inkl. förbudet i art. 9.5 mot produktion och spridning av material som annonserar om brott)
- *CRC-OP-AC* (det fakultativa protokollet i sin helhet)
- *MP-konventionen* art. 9.1 (rätt till frihet och personlig säkerhet)
- *CRPD* art. 14.1 a (rätt till personlig säkerhet), art. 16 (rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp), art. 17 (skydd för den personliga integriteten)
- *ESS 17.1 b* (skydd av barn mot försummelse, våld och utnyttjande)
- *EKMR* art. 5 (rätt till frihet och personlig säkerhet)
- *Lanzarotekonventionen* (konventionen i sin helhet, bl.a. kapitel VI materiell straffrätt)
- *Istanbulkonventionen* (konventionen i sin helhet, se bl.a. kapitel V materiell rätt)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 6.2 (åtgärder för att skydda personer mot hot om eller utförande av diskriminering, fientlighet eller våld)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 3.1 (rätt till fysisk och mental integritet) och art. 6 (rätt till frihet och säkerhet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13, (2011 barnets rätt till frihet från våld)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 8 (2006, barnets rätt till skydd mot kroppslig bestraffning och andra former av bestraffning)
- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 35 (2014, artikel 9 i MP-konventionen)
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19
- General recommendation No. 14 (1990): Female circumcision, The Committee on the Elimination of Discrimination against Women
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination General recommendation No. 35 (2013) Combating racist hate speech
- Recommendation CM/Rec (2009)10 of the Committee of Ministers to Member States on Integrated National Strategies for the Protection of Children from Violence
- Recommendation Rec (2006)19 of the Committee of Ministers to member states on policy to support positive parenting
- Parliamentary Assembly Recommendation 1666 (2004) 1 Europe-wide ban on corporal punishment of children
- Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment

- Recommendation CM/Rec(2019)1 of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating sexism

3.2.8.2 Främjande av rehabilitering och social återanpassning

- *Barnkonventionen* art. 39 (främjande av fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp, tortyr eller någon annan form av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller väpnade konflikter)
- *CRC-OP-SC* art. 9. 3 (återanpassning i samhället och fysisk och psykisk återhämtning för offer)
- *CRC-OP-AC* art. 6 och art. 7 (rehabilitering och återanpassning i samhället)
- *CRPD* art. 16.2, art. 16.4 (tillhandahållande av tjänster i skyddssyfte)
- *CAT* art. 14 (rätt till gottgörelse som även inkluderar rehabilitering)
- *Tilläggsprotokoll till Palermokonventionen* art. 6 (hjälp och skydd till offer för människohandel)
- *Lanzarotekonventionen* art. 14 (hjälp till offer), kapitel VII (utredning, åtal och processrätt, i synnerhet art. 31, art. 34, art. 35)
- *Istanbulkonventionen* åtgärder enligt kapitel IV (skydd och stöd, bl.a. skyddat boende, hjälptelefon och hjälp till personer som har utsatts för sexuellt våld)
- *Konventionen om människohandel* art. 12 (hjälp till brottsoffer)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Committee against Torture General comment No. 3 (2012) Implementation of article 14 by States parties

3.2.8.3 Avskaffande av traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa

- *Barnkonventionen* art. 24.3 (avskaffande av traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa)
- *CRPD* art. 16 (rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp)
- *Istanbulkonventionen* art. 32 (möjlighet att upphäva, ogiltigförklara eller upplösa tvångsäktenskap utan att detta blir oskäligt ekonomiskt och administrativt betungande för brottsoffret) och art. 37 (lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att uppsåtliga gärningar som består i att tvinga en vuxen person eller ett barn att ingå äktenskap är straffbelagda), art. 38 (kvinnlig könsstympning), art. 42 (hedersvåld)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs och CEDAW-kommitténs gemensamma allmänna kommentar om skadliga sedvänjor (2014)

3.2.8.4 Rätt till skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

- GrL 7 § 2 mom. (förbud mot tortyr)
- *Barnkonventionen* art. 37 a (rätt till skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning) och art. 28.2 (disciplinen i skolan ska upprätthållas på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med Barnkonventionens bestämmelser och principer)
- *MP-konventionen* art. 7 (ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning samt förbud mot att utsättas för medicinska eller vetenskapliga experiment utan fritt samtycke)
- *CRPD* art. 15 (rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning)
- *CAT och dess fakultativa protokoll* i dess helhet.
- *EKMR* art. 3 (ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning)
- *Europeisk konvention om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning* (i sin helhet)
- *Biomedicinkonventionen* art. 6, art. 17, art. 20 i synnerhet (skydd för personer som saknar förmåga att samtycka till medicinska ingrepp, forskning eller tagande av organ)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 4 (förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 7 (1982, artikel 7 i MP-konventionen)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 1 (2001) Artikel 29.1: Utbildningens mål

3.2.8.5 Skydd av barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp

- *Barnkonventionen* art. 19 (barnets rätt till skydd mot alla former av våld) och art. 34 (skydd av barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp)
- *CRC-OP-SC* (det fakultativa protokollet i sin helhet)
- *CRPD* art. 16 (rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp)
- *Lanzarotekonventionen* (konventionen i sin helhet)
- *Istanbulkonventionen* (konventionen i sin helhet)

- Konventionen om människohandel (konventionen i sin helhet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Recommendation No. R (2000) 11 of the Committee of Ministers, Action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation

3.2.9 Särskilda skyddsåtgärder

3.2.9.1 Asylsökande barn och flyktingbarn

- *Barnkonventionen* art. 22 (rätt för flyktingbarn att få lämpligt skydd och humanitärt bistånd)
- *CAT* art. 3 (förbud mot att utvisa eller återföra till en stat där personen är i fara för att utsättas för tortyr)
- *Flyktingkonventionen* (konventionen i sin helhet)
- *Istanbulkonventionen* kapitel VII (migration och asyl)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 18 (rätt till asyl i enlighet med konventionerna och fördragen i fråga)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 6 (2005) ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 22 (2017) om de allmänna principerna rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration (pdf), gemensam kommentar med kommittén för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 23 (2017) om staternas skyldigheter rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration i ursprungs-, transit-, destinations- och återvändandeländer (pdf), gemensam kommentar med kommittén för skydd av migrantarbetare och deras familjers rättigheter
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women General recommendation No. 32 (2014) on the gender-related dimensions of refugee status, asylum, nationality and statelessness of women
- The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation XXII (1996) on article 5 of the Convention on refugees and displaced persons
- Recommendation CM/Rec(2019)11 of the Committee of Ministers to member States on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration

3.2.9.2 Rätt för barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning till sin egen kultur och religion och sitt eget språk

- Innehållet i den här punkten motsvarar det ovan behandlade temaområdet 3.2.7 Utbildning, frihet och kulturverksamhet/3.2.7.3 Rätt för barn som tillhör en etnisk, religiös eller språklig minoritet eller urbefolkning till sin egen kultur och religion och sitt eget språk.

3.2.9.3 Barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och barnarbete samt skydd av unga arbetstagare

- *Barnkonventionen* art. 32 (barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnets utbildning eller äventyra barnets hälsa eller utveckling)
- *ESK-konventionen* art. 10.3 (skydd av barn och unga mot ekonomiskt och socialt utnyttjande, straffbarhet för utnyttjande av barnarbetskraft, skyldighet att fastställa åldersgränser under vilka anställning av barn bör vara förbjudet och straffbart)
- *CRPD* art. 27.2 (förbud mot tvångsarbete och slaveri)
- *ILO:s konvention nr 138* (minimiålder för tillträde till arbete, konventionen i sin helhet)
- *ILO:s konvention nr 182* (förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete, konventionen i sin helhet)
- *ESS* art. 7 (rätt till skydd för barn och ungdomar i arbetslivet och minimiålder för att få anställning), art. 1.4 (rätt till arbetsrelaterad rehabilitering), art. 9 (rätt till yrkesvägledning), art. 15.1 (undervisning och yrkesutbildning för personer med funktionsnedsättning) och art. 15.2 (främja tillgången till anställning för personer med funktionsnedsättning och anpassa arbetsförhållandena)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 32 (förbud mot barnarbete och skydd av ungdomar i arbetslivet)

3.2.9.4 Skydd av barn mot narkotika

- Innehållet i den här punkten motsvarar det ovan behandlade temaområdet 3.2.6 Funktionsnedsättning, grundläggande hälsa och välfärd/3.2.6.6 Skydd av barn mot narkotika.

3.2.9.5 Skydd av barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp

- Innehållet i den här punkten motsvarar det ovan behandlade temaområdet 3.2.8 Våld mot barn/3.2.8.5 Skydd av barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

3.2.9.6 Förebyggande av bortförande, försäljning och människohandel med barn

- *Barnkonventionen* art. 35 (förhindrande av bortförande, försäljning och handel med barn)
- *CRC-OP-SC* (det fakultativa protokollet i sin helhet)

- *Tilläggsprotokoll till Palermokonventionen* (tilläggsprotokollet i sin helhet)
- *CEDAW* art. 6 (bekämpande av handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnoprostitution)
- *Lanzarotekonventionen* art. 18–23
- *Konventionen om människohandel* (konventionen i sin helhet)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 5.3 (förbud mot människohandel)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Recommendation No. R (2000) 11 of the Committee of Ministers, Action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation

3.2.9.7 Skydd av barnet mot alla andra former av utnyttjande

- *Barnkonventionen* art. 36 (skydd av barnet mot alla andra former av utnyttjande)
- *ESK-konventionen* art. 10.3 (socialt utnyttjande)

3.2.9.8 Rätt till skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

- Innehållet i den här punkten motsvarar det ovan behandlade temaområdet 3.2.8 Våld mot barn/3.2.8.4 Rätt till skydd mot tortyr och grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning samt disciplinen i skolan.

3.2.9.9 Förbud mot dödsstraff

- *GrL* 7 § 2 mom. (ingen får dömas till döden)
- *Barnkonventionen* art. 37 a (varken dödsstraff eller livstids fängelse utan möjlighet till frigivning får ådömas för brott som begåtts av personer under 18 års ålder)
- *MP-konventionens 2:a fakultativa protokoll* (förbud mot dödsstraff)
- *EKMR tilläggsprotokoll nr 6* art. 1 (avskaffande av dödsstraffet) och *EKMR tilläggsprotokoll nr 13* art. 1 (avskaffande av dödsstraffet under alla omständigheter)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 2.2 (förbud mot dödsstraff)

3.2.9.10 Förutsättningar och rättsskyddsgarantier vid frihetsberövande av barn

- *GrL* 7 § 3 mom. (den personliga integriteten får inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund)

- *Barnkonventionen* art. 37 b–d (inget barn får olagligt eller godtyckligt berövas sin frihet; anhållande, fängslande eller andra former av frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid, barnets rätt till rättshjälp och annan hjälp)
- *MP-konventionen* art. 10 (var och en som har berövats sin frihet ska behandlas humant och med aktning för människans inneboende värde)
- *CRPD* art. 14 (frihet och personlig säkerhet)
- *EKMR* art. 5 (rätt till frihet och säkerhet)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 6 (rätt till frihet och säkerhet)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 21 (1992, artikel 10 i *MP-konventionen*)
- FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i rättssystemet

3.2.9.11 Skydd av barn i väpnade konflikter

- *Barnkonventionen* art. 38 (skydd av barn i väpnade konflikter)
- *CRC-OP-AC* (det fakultativa protokollet i sin helhet)
- *CRPD* art. 11 (skyldighet att vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa skydd och säkerhet för personer med funktionsnedsättning som är i risksituationer, däribland väpnad konflikt, humanitära nödlägen och naturkatastrofer)

3.2.9.12 Främjande av rehabilitering och social återanpassning

- Innehållet i den här punkten motsvarar det ovan behandlade temaområdet 3.2.8 Våld mot barn/3.2.8.2 Främjande av rehabilitering och social återanpassning.

3.2.9.13 Rättigheter och ställning för ett barn som misstänks, åtalas eller befunnits skyldigt att ha begått brott samt fastställande av en lägsta straffbarhetsålder

- *Barnkonventionen* art. 40 (rättigheter och ställning för ett barn som misstänks, åtalas eller befunnits skyldigt att ha begått brott samt fastställande av en lägsta straffbarhetsålder)
- *MP-konventionen* art. 9 (rätt till frihet och personlig säkerhet samt förutsättningar för frihetsberövande), art. 10 (behandling av dem som berövats sin frihet på ett humant sätt och med aktning för människans inneboende värde), art. 14 (likhet inför domstolar och tribunaler. Rätt till

en rättvis och offentlig förhandling vid en behörig, oberoende och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Rätt för den som är anklagad för brott att betraktas som oskyldig till dess att skulden har fastställts enligt lagen. Minimigarantier vid prövningen av en anklagelse för brott), art. 15 (den straffrättsliga legalitetsprincipen)

- *EKMR* art. 7 (den straffrättsliga legalitetsprincipen) och *EKMR* tilläggsprotokoll nr 7 art. 2 (överklagande i brottmål) och art. 3 (gottgörelse vid felaktig dom), art. 4 (rätt att inte bli lagförd eller straffad två gånger)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 24 (2019), barnets rättigheter i rättssystemet
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination General recommendation XXXI (2005) on the prevention of racial discrimination in the administration and functioning of the criminal justice system

3.2.10 Andra grundläggande och mänskliga rättigheter

3.2.10.1 Rättsskydd och god förvaltning

- *GrL* 21 § (rättsskydd, rättvis rättegång och god förvaltning), 22 § (det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses), 1 § 2 mom. (människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främjande av rättvisa i samhället), 2 § 3 mom. (all utövning av offentlig makt ska bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas), 7 § 3 mom. (lagligheten av frihetsberövanden ska kunna underkastas domstolsprövning och rättigheterna för den som har berövats sin frihet ska tryggas genom lag), 8 § (den straffrättsliga legalitetsprincipen), 106 § (grundlagens företrädare), 108 § (statsrådets justitiekansler som övervakare av tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna), 109 § (riksdagens justitieombudsman som övervakare av tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna), 124 § (anförtröende av förvaltningsuppgifter till andra än myndigheter)
- *Barnkonventionen* art. 3.1 (barnets bästa i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn), art. 3.2 (skydd och omvårdnad som behövs för barnets välfärd), art. 3.3 (institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn ska uppfylla av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn), art. 12.1 (barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter och att barnets åsikter tillmäts betydelse/Barnets rätt

att bli hörd och tagen på allvar) och art. 12.2 (hörande av barn i domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet)

- *CRC-OPIC* (det fakultativa protokollet i sin helhet, förfarande för klagomål till kommittén)
- *CRC-OP-SC* (det fakultativa protokollet generellt, rättsskydd för brottsoffer)
- *ESK-konventionens fakultativa protokoll om klagomålsförfarandet* (förfarande för klagomål till kommittén)
- *MP-konventionen* art. 2.3 (effektiva rättsmedel), art. 9 (rätt till frihet och personlig säkerhet samt förutsättningar för frihetsberövande), art. 14 (likhet inför domstolar och tribunaler. Rätt till en rättvis och offentlig förhandling vid en behörig, oberoende och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Rätt för den som är anklagad för brott att betraktas som oskyldig till dess att skulden har fastställts enligt lagen. Minimigarantier vid prövningen av en anklagelse för brott), art. 15 (den straffrättsliga legalitetsprincipen), art. 16 (rätt att erkännas som en person i lagens mening) och art. 26 (rätt till skydd av lagen utan diskriminering)
- *MP-konventionens fakultativa protokoll om klagomålsförfarandet* (förfarande för klagomål till kommittén)
- *CEDAW* art. 2 c (effektiva rättsmedel mot varje diskriminerande handling), 15 art. (kvinnors och mäns likhet inför lagen)
- *CEDAW:s fakultativa protokoll om klagomålsförfarandet* (förfarande för klagomål till kommittén)
- *CRPD* art. 3 a (respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande och personers oberoende), art. 4 (statens skyldighet att vidta åtgärder), art. 12 (likhet inför lagen) och art. 13 (tillgång till rättssystemet)
- *CRPD:s fakultativa protokoll om klagomålsförfarandet* (förfarande för klagomål till kommittén)
- *CERD* art. 5 (likhet inför lagen), art. 6 (verksamhet skydd och verksamma rättsmedel mot rasdiskriminerande handlingar) art. 14 (förfarande för klagomål till kommittén)
- *CAT* art. 13 (varje person som påstår att han har blivit utsatt för tortyr har rätt att klaga hos samt få sitt fall omedelbart utrett av myndigheter) och art. 14 (rätt till gottgörelse och rehabilitering för offer för en tortyrhandling) och art. 22 (förfarande för klagomål till kommittén)
- *Flyktingkonventionen* art. 16 (rätt att föra talan inför rätta) och art. 25 (bistånd av förvaltningsmyndigheterna)
- *Tilläggsprotokoll till Palermokonventionen* art. 5 (kriminalisering av gärningar), art. 8 (människohandelsoffrens återvändande) och art. 10 (informationsutbyte och utbildning)
- *EKMR* art. 6 (rätt till en rättvis rättegång), art. 13 (rätt till ett effektivt rättsmedel)
- *Ramkonventionen om minoritetsskydd* art. 4.1 (likhet inför lagen)

- *Språkstadgan* art. 9 (rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritets-språk i rättsväsendet) och art. 10 (rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheterna och i samhällsser-vicen)
- *Lanzarotekonventionen* art. 12 (anmälan om misstanke om sexuell ex-ploatering eller sexuella övergrepp trots sekretessbestämmelserna), ka-pitel VI (materiell straffrätt), kapitel VII (utredning, åtal och processrätt), art. 38 (internationellt samarbete)
- *Istanbulkonventionen* art. 21 (hjälp vid enskilda eller kollektiva klagomål), art. 26 (skydd och hjälp för barnvittnen), art. 28 (anmälan av yrkes-grupper trots sekretessbestämmelserna), kapitel V (materiell rätt) och kapitel VI (utredning, lagföring, processrätt och skyddsåtgärder) och ka-pitel VII (migration och asyl)
- *Konventionen om människohandel* art. 16 (brottsoffrens repatriering och återvändande), art. 14 (uppehållstillstånd), art. 15 (gottgörelse och rätts-skydd) och kapitel IV (materiell straffrätt: kriminalisering av människo-handelsrelaterade brott), kapitel V (utredning, åtal och processrätt), kapitel VI (internationellt samarbete)
- *Konventionen om utövande av barns rättigheter* art. 3 (barnets rätt att få information och att redovisa sin inställning under en rättegång), art. 4 (barnets rätt att begära att en särskild företrädare förordnas) och art. 9 (förordnande av företrädare för ett barn) (OBS! I Finland tillämpas kon-ventionen på rättsliga förfaranden i samband med fastställande av fader-skap, adoption och omhändertagande)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 20 (likhet inför lagen), art. 41 (rätt till god för-valtning i EU:s organ), kapitel VI (rättskipning, gäller EU-rätt)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 32 (2007, artikel 14 i MP-konventionen)
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 2 (2002) Rollen för nationella människorätts-institutioner
- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 5 (2003) Allmänna åtgärder för genomföran-det av barnkonventionen
- CRPD-kommitténs allmänna kommentar nr 1 (2014, likhet inför lagen)
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women General recommendation No. 33 (2015) on women's access to justice
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination General recommendation XXXI (2005) on the prevention of racial discrimination in the administration and functioning of the criminal justice system
- FN:s riktlinjer för alternativ omvårdnad av barn A/RES/64/142*
- Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice (Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies)
- The Council of Europe Recommendation Rec(2005)5 on the rights of children living in resi-dential institutions

3.2.10.2 Rätt till miljö

- *GrL* 20 § (ansvar för miljö)
- *Barnkonventionen* art. 29.1 e (att utveckla respekt för naturmiljö som utbildningssyfte)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 37 (miljöskydd)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Committee on the Elimination of Discrimination against Women General recommendation No. 37 (2018) on the gender-related dimensions of disaster risk reduction in the context of climate change

3.2.10.3 Slaveriförbud

- *MP-konventionen* art. 8 (förbud mot slaveri, slavhandel och trälldom samt tvångsarbete)
- *CRPD* art. 27.2 (förbud mot att personer med funktionsnedsättning hålls i slaveri eller trälldom samt att de på lika villkor som andra är skyddade från att utföra tvångsarbete eller annat påtvingat arbete)
- *EKMR* art. 4 (förbud mot slaveri och tvångsarbete)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 5.1 (förbud mot slaveri) och art. 5.2 (förbud mot tvångsarbete)

3.2.10.4 Rörelsefrihet

- *GrL* 9 § (rörelsefrihet)
- *MP-konventionen* art. 12.1 (var och en som lagligen befinner sig inom en stats territorium har rätt att röra sig fritt där)
- *CEDAW* art. 15.4 (kvinnors och mäns lika rätt till rörlighet)
- *CRPD* art. 18, art. 20 (personlig rörlighet)
- *CERD* art. 5 d 1 (rätt att fritt röra sig) och *CERD* art. 5 f (rätt till tillträde till samfärdsmedel och platser som är avsedda för allmänheten)
- *Flyktingkonventionen* art. 26 (rörelsefrihet) och art. 28 (resedokument)
- *EKMR tilläggsprotokoll nr 4* art. 2 (rätt att fritt röra sig)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 45.1 (EU-medborgarens rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier), art. 45.2 (rörelse- och uppehållsfrihet kan medges tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta inom en medlemsstats territorium)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 27 (1999, artikel 12 i *MP-konventionen*)

3.2.10.5 Rätt att välja bosättningsort (för ett barn vårdnadshavarens rätt)

- *GrL* 9 § 1 mom. (rätt att välja bostadsort)
- *MP-konventionen* art. 12.1 (var och en som lagligen befinner sig inom en stats territorium har rätt att fritt välja bosättningsort)
- *CEDAW* art. 15.4 (kvinnors och mäns lika rätt att välja bostad och hemvist)
- *CRPD* art. 18 (rätt för personer med funktionsnedsättning till frihet att välja bosättningsort) och art. 19 a (möjlighet för personer med funktionsnedsättning att välja sin bosättningsort och var och med vem de vill leva på lika villkor som andra. Personer med funktionsnedsättning är inte tvungna att bo i särskilda boendeformer)
- *CERD* art. 5 d 1 (rätt att fritt bosätta sig)

3.2.10.6 Förbud mot utvisning av medborgare

- *GrL* 9 § (förbud mot utvisning av medborgare m.fl. rättigheter i anslutning till internationell rörlighet)
- *EKMR tilläggsprotokoll nr 4* art. 3 (förbud mot utvisning av medborgare)

3.2.10.7 Förbud mot kollektiv utvisning av utlänningar och rättsmedel vid utvisning av utlänningar samt förutsättningar för utvisning av utlänningar/flyktingar

- *GrL* 9 § 4 mom. (bestämmelser om begränsning av utvisning av utlänningar)
- *MP-konventionen* art. 12 (var och en som lagligen befinner sig inom en stats territorium har rätt att röra sig fritt), art. 13 (förutsättningar för begränsning av utvisning av utlänningar)
- *Flyktingkonventionen* art. 32 (utvisning) och art. 33 (förbud mot utvisning och avvisning)
- *EKMR tilläggsprotokoll nr 4* art. 4 (förbud mot kollektiv utvisning av utlänningar)
- *EKMR tilläggsprotokoll nr 7* art. 1
- *Istanbulkonventionen* kapitel VII (migration och asyl, bl.a. art. 61 non-refoulement)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 19.1 (förbud mot kollektiva utvisningar), art. 19.2 (förbud mot avlägsnande, utvisning eller utlämning till en stat med allvarlig risk för dödsstraff, tortyr eller andra former av omänsklig eller förnedrande bestraffning eller behandling)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Människorättskommitténs allmänna kommentar nr 15 (1986, artikel 12 i MP-konventionen)

3.2.10.8 Egendomsskydd

- *GrL* 15 § (egendomsskydd)
- *Flyktingkonventionen* art. 13 (egendomsskydd)
- *CRPD* art. 12.5 (rätt att äga eller ärva egendom och kontrollera sina ekonomiska angelägenheter, egendomsskydd)
- *CERD* art. 5 d 5 (egendomsskydd), art. 5 d 6 (rätt att ärva)
- *EKMR tilläggsprotokoll nr 1* art. 1 (skydd för egendom)
- *EU:s rättighetsstadga* art. 17 (skydd för rätt till egendom)

3.2.10.9 Barn till migrantarbetare

- *ESS* art. 19 (rätt till skydd och hjälp för migrerande arbetstagare och deras familjer)
- *CMW* (konventionen i sin helhet) Finland har inte ratificerat konventionen trots upprepade uppmaningar från flera av FN:s övervakningsorgan för mänskliga rättigheter (bl.a. FN:s kommitté för barnets rättigheter).

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 22 och 23 (gemensam med kommittén för skydd av migrantarbeters och deras familjers rättigheter, 2017)

3.2.10.10 Skydd för barnets rättigheter i näringslivet

- *Barnkonventionen* art. 32 (barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande), art. 36 (skydd av barnet mot alla former av utnyttjande som kan skada barnet i något avseende)

Människorättsorganens allmänna rekommendationer

- Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 16 (2013, barnets rättigheter i näringslivet)

3.2.10.11 Skydd mot påtvingade försvinnanden

- *CED* Konventionen i sin helhet. Den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*CED*) genomgår som bäst ratificeringsprocessen i Finland. Regeringens proposition torde lämnas under 2020.

4 Rekommendationer till Finland från övervakningsorganen för människorättskonventionerna

4.1 Tillsynen över genomförandet av människorättskonventionerna

I det här kapitlet behandlas genomförandet i Finland av människorättskonventionerna om barnets rättigheter. I kapitlet sammanställs de internationella övervakningsorganens slutsatser, rekommendationer och anmärkningar.

Med mänskliga rättigheter avses rättigheter av grundläggande natur som tillkommer alla människor och som tryggas i folkrättsligt förpliktande internationella konventioner som satts i kraft inomstatligt. De är juridiskt förpliktande för staten och det allmänna i övrigt. Med grundläggande fri- och rättigheter avses i Finlands grundlag sådana för alla tryggade rättigheter som är förpliktande gentemot alla organ inom det allmänna. De grundläggande och mänskliga rättigheterna kompletterar varandra och bildar tillsammans en rättslig skyddsmekanism. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Människorättskonventionerna förpliktar staten och det allmänna i övrigt att **1) respektera de rättigheter som tryggas i konventionerna** (staten och det allmänna i övrigt ska avhålla sig från att kränka de mänskliga rättigheterna eller ingripa i åtnjutandet av dem), **2) skydda tillgodoendets av de mänskliga rättigheterna** (staten och det allmänna i övrigt ska aktivt skydda mot människorättskränkningar) samt **3) trygga och genomföra de mänskliga rättigheterna** (staten och det allmänna i övrigt förutsätts vidta aktiva åtgärder för att genomföra de mänskliga rättigheterna, t.ex. anvisa resurser till utbildning eller social trygghet).

Största delen av människorättskonventionerna inbegriper en skyldighet att rapportera till ett internationellt övervakningsorgan som övervakar konventionen. Konventionsstaterna ska i sin periodiska rapportering redogöra för genomförandet av rättigheterna och utvecklingen i fråga om rättigheterna. Rapporteringsprocessen är en väsentlig del av genomförandet av människorättskonventionerna samt uppföljningen och övervakningen av hur rättigheterna tillgodoses. De slutsatser och rekommendationer som

övervakningsorganen ger som avslutning på den periodiska rapporteringen är till sin juridiska natur s.k. soft law. De är inte förpliktande på samma sätt som bestämmelserna i konventionen, men de är av juridisk betydelse och konventionsstaten bör beakta dem i sina åtgärder och sitt beslutsfattande.

I det här kapitlet behandlas rekommendationer från **FN:s övervakningsorgan**

- barnrättskommittén (CRC i detta kapitel),
- kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-kommittén),
- människorättskommittén (som övervakar MP-konventionen),
- antitortyrkommittén (CAT-kommittén),
- kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW-kommittén) och
- kommittén för avskaffande av rasdiskriminering (CERD-kommittén).

Finland ratificerade konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) först 2016, och därför har FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning ännu inte gett Finland några rekommendationer. Finland lämnade sin första rapport i oktober 2019, och den har ännu inte behandlats i CRPD-kommittén. Kapitlet tar också upp rekommendationer till Finland inom ramen för den universella periodiska granskningen av mänskliga rättigheter (den s.k. UPR-processen).

Finland har ännu inte ratificerat konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (ratificeringsprocessen pågår och regeringens proposition kommer att lämnas under detta år) och konventionen till skydd för migrantarbetares och deras familjers rättigheter (Finland övervägde senast 2011 ratificeringen av konventionen). Därför har de FN-kommittéer som övervakar genomförandet av de här konventionerna inte gett Finland några rekommendationer.

För Europarådets del behandlas rekommendationer till Finland från

- Europeiska kommittén för sociala rättigheter (EKSR) (övervakar den reviderade Europeiska sociala stadgan ESS),
- Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (ACFC) (övervakar ramkonventionen om minoritetsskydd FCNM),
- expertkommittén för den europeiska språkstadgan om landsdelsspråk och minoritetsspråk (övervakar språkstadgan ECRML),
- Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI),

- expertgruppen mot människohandel (GRETA) (övervakar Europarådets konvention om bekämpande av människohandel),
- expertgruppen för bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (GREVIO) (övervakar Istanbulkonventionen) samt
- europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT-kommittén).

Det förekommer ofta smärre skillnader mellan de olika konventionernas övervaknings-system och interna förfaranden. Europarådets expertorgan för övervakningen av människorättskonventionerna, t.ex. GRETA och ACFC, ger landsrapporter och Europarådets ministerkommitté utifrån dem sina rekommendationer till medlemsstaterna. Rekommendationerna presenteras i det här kapitlet.

Lanzarotekommittén som övervakar Lanzarotekonventionen (Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp) har ännu inte gett Finland några rekommendationer.

Förteckningen i det här kapitlet är ingen uttömmande redogörelse över människorättsorganens rekommendationer till Finland, utan innehåller de viktigaste rekommendationerna med tanke på barnets rättigheter.

I det här sammanhanget behandlas inga avgöranden från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och inga avgöranden i enskilda klagomål till övervakningsorganen.¹⁹ De behandlas senare under beredningen av barnstrategin. I kapitlet granskas inte heller några ställningstaganden från de högsta laglighetsövervakarna – riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern vid statsrådet – och inte heller nationell rättspraxis i fråga om grundläggande och mänskliga rättigheter. Dessa behandlas senare under beredningen.

De rekommendationer från internationella övervakningsorgan som Finland redan verkställt tas inte upp i förteckningen. Sådana rekommendationer är t.ex. att slopa avgränsningarna i rätten till småbarnspedagogik, upprätta en nationell strategi för att förebygga våld mot barn, slopa indexfrysningen för förmåner som är knutna till folkpensionsindexet samt upprätta ett nationellt genomförandeprogram för Istanbulkonventionen.

¹⁹ Det bör noteras att ett rapporteringsförfarande och ett klagomålsförfarande tillämpas parallellt i övervakningen av flera konventioner, t.ex. den reviderade Europeiska sociala stadgan och FN:s barnkonvention. I det här kapitlet granskas endast rekommendationer som getts i samband med rapporteringsförfaranden.

4.2 Rekommendationer till Finland och tillgodosedandet av barnets rättigheter

De rekommendationer till Finland från internationella övervakningsorgan för de mänskliga rättigheterna som vi sammanställt i det här kapitlet är särskilt viktiga för att barnets rättigheter ska bli tillgodosedda. Sammanställningen innehåller övervakningsorganens senaste rekommendationer (läget i slutet av april 2020). Finland tar regelbundet enligt rapporteringscykeln emot nya slutsatser och rekommendationer från övervakningsorganen.

4.2.1 Samordning av barnfrågor, barnstrategin, sammanställning av information och utbildning om barnets rättigheter

- Samordning av frågor som gäller barn: en effektiv mekanism för samordning av politikprogram i frågor som gäller barnets rättigheter och tillräckliga resurser för att genomföra dem på nationell, regional och kommunal nivå (CRC)
- En övergripande policy och handlingsplan (= barnstrategi) för genomförandet av barnkonventionen och koppling av handlingsplanen till sektorspecifika, nationella och kommunala strategier och budgetar (CRC)
- Säkerställa att rekommendationerna från barnrättskommittén genomförs fullt ut (CRC)
- Tillräckliga resurser för barnombudsmannen och riksdagens justitieombudsman för tryggheten av barnens rättigheter (CRC)
- Förbättrad insamling av data om barns välfärd och tillgodosedandet av barnets rättigheter, i synnerhet så att datainsamlingen beaktar barn med funktionsnedsättning, barn med minoritets- eller invandrarbakgrund, barn som upplever våld (CRC och GREVIO samt CERD för olika etniska grupper), barn som lever i fattigdom och barn som är åtskilda från sina familjer. Data bör samlas in om barn i alla åldrar (CRC)
- Ökad medvetenhet om barnets rättigheter och systematisk utbildning om barnets rättigheter (CRC & UPR), information och utbildning om de rättigheter som tryggas i respektive människorättskonvention ingår också i flera andra rekommendationer till Finland (t.ex. GREVIO och UPR)
- Bred spridning på landets olika språk av Finlands periodiska rapport och kommitténs rekommendationer (CRC och flera andra övervakningsorgan med avseende på sina respektive konventioner, t.ex. CEDAW)

- Insamling av data om våld från hälso- och sjukvårdens och justitieförvaltningens informationssystem indelade enligt våldsform samt kön, ålder och förhållande mellan offer och förövare samt det geografiska läget (GREVIO)
- Stärkt forskning om barn som blir vittnen till våld i parrelationer (GREVIO)

4.2.2 Aktiv tillämpning av företrädet för barnets bästa samt barnkonsekvensanalys

- Principen om barnets bästa ska beaktas och tillämpas konsekvent i alla lagstiftnings-, förvaltnings- och rättegångsförfaranden och i alla politikprogram och projekt som berör och påverkar barn (CRC)
- Tillräckliga resurser för kommunerna för att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses, effektiv uppföljning av anslag som anvisas barnens behov och en adekvat nivå på anslagen, samt införande av barnbudgetering (budgetuppföljning ur ett barnrättsperspektiv) (CRC)
- Könskonsekvensanalys som allmän praxis i beredningen av lagstiftning, politiska program och handlingsplaner (CEDAW)

4.2.3 Bekämpning av diskriminering och ojämlikhet för barn och grupper av barn²⁰

- Effektivare bekämpning av alla former av diskriminering, t.ex. av barn med funktionsnedsättning, invandrar- och flyktingbarn samt barn som tillhör etniska minoriteter, effektivare åtgärder mot etnisk diskriminering av romska barn och social utslagning bland dem, samt tillförsäkrande av en tillräcklig levnadsstandard för alla romska barn (CRC & ESK & MP & UPR & CEDAW i fråga om invandrarkvinnor, romska kvinnor och kvinnor med funktionsnedsättning).
- Regionalt jämlika tjänster (CRC)
- Stärkt bekämpning av diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet (MP & ECRI & UPR & CEDAW)

²⁰ Se även följande stycke.

4.2.4 Tryggade rättigheter för barn i utsatt ställning²¹

- Beaktande av rättigheterna för barn med funktionsnedsättning när det nationella verksamhetsprogrammet för funktionshinderkonventionen utarbetas (juridisk och politisk ram för likabehandling av barn med funktionsnedsättning) (CRC)
- Beaktande av rättigheterna för romska och samiska barn i nationella planer och program samt rätt till utbildnings- och hälso- och sjukvårdstjänster som tar hänsyn till kulturella faktorer (CRC & CERD)
- Lika utbildningsmöjligheter för romer (MP & ACFC & ECRI) och mer utbildning för romanispråkiga lärare samt mer undervisning och läromedel på romani (språkstadgan)
- Rätt till jämställdhet och jämlikhet för romska flickor (CEDAW)
- Fortsatt stimulering av de samiska språken och säkerställt genomförande (ESK & CERD)
- Ökad medvetenhet om samerna i skolornas undervisning (ECRI)
- Faktiskt tillträde till utbildning på samiska för samiskspråkiga (MP & språkstadgan & ACFC (t.ex. utveckling av språkboversamheten, distansundervisningen och lärarutbildningen))
- Beaktande av etnisk mångfald och minoriteter i de lokala läroplanerna (ACFC & CERD)
- Säkerställd tillgång till social- och hälsovårdstjänster för svensk- och samiskspråkiga (ACFC & språkstadgan & CERD & CEDAW för samiskspråkiga)
- Effektivare genomförande av nationalspråksstrategin, bl.a. säkerställande av kunskaperna i svenska (ACFC)
- Ikraftsättande av ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder (CRC & ESK & CERD & ACFC & UPR)
- Säkerställande av rättsskyddsförfarandena för barn som placerats i vård utom hemmet (CRC)
- Beaktande av FN:s riktlinjer för alternativ omvårdnad av barn (Guidelines for the Alternative Care of Children) (CRC & ESK)
- Rättigheterna för asylsökande barn, bl.a. organisering av tillräckliga mentalvårdstjänster (CRC & CAT) och en rättvis asylprocess inkl. företrädersystemet i asylprocessen (MP & UPR & CAT & CERD)
- Förbud mot att ta i förvar asylsökande barn som rest in utan vårdnadshavare samt utveckling av alternativ till tagande i förvar (CRC & MP & CPT & UPR & CAT & CERD (lämpligt skydd, basservice och humanitär bistånd på förläggningarna))

²¹ Utsatt ställning kan bl.a. syfta på barn med funktionsnedsättning, flyktingbarn och asylsökande barn, barn som tillhör etniska, kulturella, religiösa eller språkliga minoriteter eller ursprungsfolk samt barn som placerats i vård utom hemmet.

- Effektivare bekämpning av människohandel med barn och särskild fokus på ensamkommande barn och att skapa förhållanden som skyddar dem. Det här innebär bl.a. effektiva omsorgsarrangemang inkl. trygga och lämpliga inkvarteringslösningar. Dessutom bör de anställda på förläggningarna, yrkesgrupper som arbetar med asylsökande samt företrädarna för ensamkommande minderåriga utbildas i människohandelsrelaterade frågor. Det behövs systematiska förundersökningar när ensamkommande barn försvinner, och uppföljningen vid rapporterade försvinnanden av barn behöver förstärkas (GRETA)
- Oron för utvisning, ensam eller med barnen, ska inte få vara ett hinder för invandrarkvinnor att lämna ett våldsamt parförhållande (GREVIO)
- Separering av unga förbrytare från vuxna i fängelserna (MP & CAT & UPR)

4.2.5 Främjande av hörande, delaktighet och påverkansmöjligheter för barn

- Respekt för barns åsikter, bl.a. i skolorna (CRC)
- Att höra barn på ett lämpligt sätt med beaktande av deras utvecklingsstadium i rättegångs- och förvaltningsförfaranden som berör dem, att höra barn på ett barnvänligt sätt (CRC) (Barnrättskommittén lyfter särskilt fram hörandet av barn med funktionsnedsättning)

4.2.6 Stöd för barns nära relationer och kamratrelationer

- Främjande av familjeåterföreningar för barn i vård utom hemmet (CRC & UPR)
- Familjeåterförening för flyktingbarn och barn med subsidiärt skydd, bl.a. översyn av inkomstkravet (ECRI & UPR)
- Stärkt antimobbningsverksamhet i skolorna (CRC & ESK)

4.2.7 Organisering av småbarnspedagogik och utbildning som motsvarar barnets individuella behov²²

- Uppmuntran att delta i småbarnspedagogisk verksamhet (CRC)

²² Se även stycke 4.2.4.

- Förbättrad kvalitet i småbarnspedagogiken bl.a. genom tillräcklig personaldimensionering, begränsningar av gruppstorleken och tryggnad av kontinuiteten i omsorgsrelationerna (CRC)
- Stärkt antimobbningsverksamhet i skolorna (CRC & ESK)
- Tillräckliga elevhälso- och studerandevårdstjänster, såsom psykologtjänster (CRC)
- Tillträde till allmän undervisning för barn som placerats på institutioner (CRC)
- Utbildning för romska barn och barn med invandrarbakgrund (ESK & CERD för romska barns del)
- Utredning av orsakerna till dålig skoltrivsel bland barn och fokus på barns välbefinnande i skolan (CRC)
- Fler lärare från olika kulturer, integrering av minoritetsrättigheter i lärarutbildningen och skolornas läroplaner (CRC & CERD)
- Bättre färdigheter bland lärare för att undervisa barn med funktionsnedsättning och barn med särskilda behov (CRC)
- Ökad beredskap bland lärare och yrkesgrupper som arbetar med barn att identifiera våld, i synnerhet mot grupper av barn i utsatt ställning (GREVIO)
- Förebyggande av skolavbrott (CRC & ESK)
- Eliminering av könsstereotyper inom utbildningen (CEDAW)
- Främjande av sunda levnadsvanor och konsumtionsvanor bland barn (CRC)
- Tillträde till inkluderande undervisning för alla barn (ESK)

4.2.8 Tillhandahållande av social- och hälsovårdstjänster som motsvarar barns och familjers behov

- Tillräckliga resurser för familjetjänster såsom rådgivningsbyråer (föräldrautbildning) och familjerådgivning (CRC & UPR)
- Stärkta förebyggande tjänster och tidigt stöd (CRC)
- Tillräckliga elevhälso- och studerandevårdstjänster, såsom psykologtjänster (CRC)
- Stärkta mentalvårdstjänster för barn och garanterad tillgång till vård (CRC)
- Effektivare suicidprevention bland barn och unga
- Psykisk hälsa, självmord, alkohol- och drogkonsumtion bland flickor (CEDAW)
- Utökade familjerådgivningstjänster för föräldrar som planerar att separera (CRC)

- Företräde för placering i familj vid vård utom hemmet samt utökade resurser för familjevården (CRC & ESK)
- Säkerställande av adekvat övervakning och uppföljning av vård utom hemmet (CRC)
- Effektiva, allmänt kända, oberoende och opartiska klagomålsmekanismer garanteras för barn som blivit utan föräldrarnas omvårdnad (CRC)
- Utbildning för alla yrkesgrupper som arbetar med barn inom vård utom hemmet, inklusive fosterföräldrar och tillsynsmyndigheter (CRC)
- Tryggande av mentalvårdstjänster för barn i vård utom hemmet (CRC)
- Stöd för familjeåterförening i vård utom hemmet (CRC & UPR)
- Tryggande av tjänster som barn med funktionsnedsättning behöver, såsom personlig assistans, tolknings- och transporttjänster och stöd till familjerna (CRC & UPR)
- Tillräckliga, högkvalitativa hälso- och sjukvårdstjänster för barn med funktionsnedsättning (CRC)
- Minskning av alkohol-, drog- och tobakskonsumtionen bland unga (CRC & ESK)
- Tryggande av vård och tjänster för gravida kvinnor som använder droger och alkohol (CRC)
- Främjande av amning (CRC)
- Främjande av sunda levnadsvanor och konsumtionsvanor bland barn (CRC)
- Utveckling av rådgivning för flickor som lider av ätstörningar (CEDAW)
- Tillräckligt skydd för rättigheterna för flickor med funktionsnedsättning. Rätt till tjänster inom sexualhälsa och reproduktiv hälsa för flickor med funktionsnedsättning (ESK)
- Organisering av nödvändiga/behövliga hälso- och sjukvårdstjänster för asylsökande och personer som vistas olagligt i landet (ESK)
- Åldersanpassat psykosocialt stöd och tjänster bör ordnas för barn som bevitnat våld på samma sätt som för vuxna våldsoffer (GREVIO)
- Tillräckliga boendetjänster efter en period på skyddshem för kvinnor som utsatts för våld och för deras barn (GREVIO)

4.2.9 Tillräcklig levnadsstandard och social trygghet för barnfamiljer och balans mellan arbete och familjeliv

- Stärkt stöd för låginkomstfamiljer (CRC & ESK), höjning av minimibeloppet för föräldradagpenning, sjukdagpenning och arbetslöshetsdagpenning (ESOK)
- Tillräcklig garanterad levnadsstandard för alla barn (CRC)

- Omfattande sammanställning och analys av data om barnfattigdom (CRC)
- Bättre möjligheter att kombinera arbete och familjeliv, jämlik fördelning av hushålls- och familjerelaterade uppgifter mellan kvinnor och män samt förbud mot diskriminering av kvinnor på grund av graviditet eller förlossning samt förbud mot att inte förlänga visstidsanställningar på grund av familjeledighet (ESK & MP & CEDAW & UPR)

4.2.10 Skydd av barn mot alla former av våld

- Förebyggande av aga och främjande av positiva uppfostringsmetoder (CRC & UPR)
- Stärkt antimobbningsverksamhet i skolorna (CRC & ESK & CERD för barn med utländsk bakgrund)
- Säkerställa ett tillräckligt antal platser på skyddshem i hela landet (GREVIO & CRC & CEDAW & CAT & UPR)
- Förbättrad ställning, tjänster, stöd och hjälp till för offer för familjevåld (GREVIO:s detaljerade och omfattande rekommendationer & ESK & MP & CEDAW & CAT & UPR)
- Förebygga hedersvåld och tvångsäktenskap och hjälpa offren (GREVIO), åtgärder för att förebygga kvinnlig könsstympning (inkl. information till flickor) (CEDAW)
- Forskning om och utredning av förekomsten av våld mot barn (CRC)
- Upprätta en nationell genomförandeplan för Lanzarotekonventionen och anvisa tillräckliga resurser för att genomföra den (CRC)
- Stärkt bekämpning av sexuellt utnyttjande och antastande i internetmiljöer (CRC)
- Stärkt bekämpning av människohandel och en förbättrad ställning för offren för människohandel (MP & CEDAW & CAT & GRETA & UPR)
- Stärkt bekämpning av intolerans, rasism, främlingsfientlighet och hatretorik (ACFC & CERD & ECRI & UPR & CEDAW för hatretorik mot flickor i massmedierna)
- Bättre beaktande av familjevåld vid beslut om vårdnad om barn (GREVIO & CEDAW)

4.2.11 Organisering av hobbyer och övrig fritidsverksamhet för barn

Trots att barns hobbyer och fritidsverksamhet ingår i människorättskonventionerna (bl.a. art. 31 i Barnkonventionen) och är viktiga för barnets välbefinnande och utveckling tas de upp sparsamt i rekommendationerna till Finland. Deras betydelse accentueras av barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 17 (2013) om barnets rätt till

vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet.²³ Forskarnas observationer kring temat lyfts också fram i en sammanställande rapport om förutsättningar för uppväxt, lärande och delaktighet.²⁴

²³ CRC/C/GC/17. Den allmänna kommentaren finns tillgänglig i svensk översättning på svenska barnombudsmannen webbplats <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/>.

²⁴ UKM & SHM 2019. Statsrådets publikationer 2019:8. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-702-4>. Forskargruppen konstaterade att dialogen mellan skolan och hobbyerna behöver bli tätare. Organisationerna och tredje sektorn bör göras mer delaktiga i arbetet med barn och unga som utförs i skolorna och daghemmen. Hobbyerna bör därför göras tillgängliga för alla på ett jämlikt sätt. Många elever som av olika orsaker inte "briljerar" i skolan kan via en hobby visa sitt specialkunnande på ett positivt sätt och få positiv respons. Motionsaktiviteter är dock efter skolan och internet den tredje vanligaste platsen där barn och unga utsätts för mobbning och diskriminering. Barn och unga bör i högre grad göras delaktiga på många sätt i planeringen och genomförandet av verksamheten i idrottsföreningarna. Då blir hobbyn mer inspirerande och roligare och deltagarna trivs bättre och längre inom verksamheten. Även familjer med små inkomster ska ha möjlighet till en motionshobby.

5 Det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken 2020–2023 som instrument för tillgodoseendet av barns och ungas grundläggande och mänskliga rättigheter

5.1 Inledning – Barnstrategins koppling till det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken (RUNGPO)

Övergången från barndom till vuxen ålder är en särskilt viktig fas i människans utveckling. Även om den juridiska gränsen mellan barndom och vuxenhet är 18 år är gränsen när det kommer till utvecklingen inte entydig. Barndomen och ungdomen är starkt överlappande och många uppväxtfrämjande åtgärder behöver inbegripa även de tidiga vuxenåren efter att personen blivit myndig.

Ungdomsårens betydelse för barnstrategin har lyfts fram även i beredningen av barnstrategin. Ministerarbetsgruppen för barn- och ungdomspolitik behandlade den 24 januari 2020 frågor om hur strategin ska avgränsas. En fråga gällde inkluderingen av 18-åringar och unga äldre än 18 år i strategin och en annan fråga var barnstrategins koppling till andra strategier, program och planer.

Det här kapitlet granskar barnstrategins koppling till det riksomfattande programmet för ungdomsarbetet och ungdomspolitiken (RUNGPO). Programmets mål och samlade åtgärder granskas med avseende på tillgodoseendet av barns och ungas grundläggande och mänskliga rättigheter. Programmet är ett exempel på hur starkt de grundläggande och mänskliga rättigheterna är kopplade till program som gäller barn och unga. Granskningens syfte är också att visa att programmen för unga vuxna har en mycket snarlik grund i fråga om grundläggande och mänskliga rättigheter som programmen för minderåriga.

I kapitlet avses med *barns rättigheter* de rättigheter som tryggas i människorättskonventioner och grundlagen och som gäller personer i åldern 0–17 år och med *ungas rättigheter* de rättigheter som tryggas i människorättskonventioner och grundlagen och som gäller unga som fyllt 18 år. Enligt nationell och internationell lagstiftning är personer i åldern 0–17 år barn. Enligt ungdomslagen är personer under 29 år unga.

Staten och det allmänna är *skyldiga att respektera, skydda och tillgodose de mänskliga och grundläggande rättigheterna*. Det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses (GrL 22 §). All utövning av offentlig makt ska bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas (GrL 2 § 3 mom.).

Den nationella barnstrategin är ett instrument för tillgodoseendet av de mänskliga och grundläggande rättigheterna för barn. FN:s kommitté för barnets rättigheter, som övervakar genomförandet av FN:s barnkonvention, har konstaterat att regeringarna för att främja barnens rättigheter ska *utgå från en enande, övergripande och rättighetsbaserad nationell strategi som är förankrad i konventionen om barnets rättigheter*. För att trygga strategins genomslag ska den godkännas på högsta förvaltningsnivå och fogas till den nationella utvecklingsplaneringen och inkluderas i den nationella budgeteringen.

Syftet med barnstrategin är att styra den politik och verksamhet som berör och påverkar barn (0–17 år) och barnfamiljer. Emellertid finns det anledning att även beakta de tidiga vuxenåren i barnstrategin eftersom övergången mellan barndom och vuxen ålder är en särskilt känslig och porös fas i människans utveckling. Exempelvis utbildningen på andra stadiet infaller just i denna övergång. Denna övergång är central även i förebyggandet av ungas utanförskap och utslagning.

Utöver de rättigheter som tryggas i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) vilar strategin även på de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i andra människorättskonventioner och i grundlagen, och som tryggar viktiga rättigheter för både barn och unga. Med mänskliga rättigheter avses rättigheter som tryggas i internationella människorättskonventioner som gäller i Finland och med grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i Finlands grundlag. Centrala människorättskonventioner är bl.a. FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, Europeiska människorättskonventionen och den reviderade Europeiska sociala stadgan. För rättigheterna för barn och unga med funktionsnedsättning är även FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning av stor betydelse. Därtill granskas de rättigheter som tryggas i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Kapitlet går igenom de ungdomspolitiska mål och åtgärder som fastställs i RUNGPO. Kapitlet exemplifierar hur man kan närma sig åtgärderna och målen i olika strategier, program och planer utifrån de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Samtliga mål- och åtgärdsdelar granskas med tanke på vilka mänskliga och grundläggande rättigheter för barn och unga delarna särskilt tillgodoser. Granskningen är inte uttömmande, utan syftar till att lyfta fram att olika strategier, program och planer anknyter till de grundläggande och mänskliga rättigheterna och att denna koppling gärna bör framhävas mer än hittills. På detta sätt kan man stärka genomförandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Principen i artikel 3.1 i barnkonventionen om att barnets bästa i första hand ska beaktas ingår i alla de samlade målen och åtgärderna i RUNGPO som gäller under 18-åringar och nämns därför inte separat.

I enlighet med regeringsprogrammet är RUNGPO:s huvudteman förebyggande av ungas utslagning och stärkande av deras delaktighet. Utslagning förbyggs mest effektivt genom att se till att samtliga unga har förutsättningar för ett meningsfullt liv. Dessa målsättningar eftersträvas via programmets tre målhelheter:

- Unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar
- Unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka
- Unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks

5.2 Unga har förutsättningar för en smidig vardag – utslagningen minskar

De ungas vardag görs smidigare genom att garantera varje ung person tillträde till utbildning och arbete, säkerställa hens ekonomiska trygghet och förmåga att hantera sin ekonomi samt genom att stärka de ungas mentala hälsa. Utslagningen förebyggs effektivast genom att säkerställa att varje ung person har förutsättningar för ett meningsfullt liv.

5.2.1 Genom ungdomsgarantin tryggas den ungas tillträde till utbildning och arbete

- Barns rättigheter:
 - rätt till utbildning och undervisning (GrL 16 §, barnkonventionen art. 28, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 24, CERD art. 5 e 5, flyktingkonventionen art. 22, ESS art. 17.1 a och 17.2, EKMR art. 2 i protokoll nr 1, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 12.3, språkstadgan art. 8, EU:s rättighetsstadga art. 14)

- rätt till yrkesvägledning (ESK-konventionen art. 6 och 9, CRPD art. 27 d, ESS art. 1)
- rätt till yrkesutbildning (CRPD art. 24 och 27.1 d, ESK-konventionen art. 6, ESS art. 1, art. 10, art. 15.1 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 14.)
- rätt till rehabilitering (barnkonventionen art. 24 och 23, CRPD art. 26, EU:s rättighetsstadga art. 35)
- rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning (ESS art. 30, EU:s rättighetsstadga art. 34)
- barns och ungas rätt till skydd i arbetet (barnkonventionen art. 32 (barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnets utbildning eller inverka skadligt på barnets hälsa eller utveckling), EU:s rättighetsstadga art. 32, ESK-konventionen art. 10, ESS art. 7)
- rätt till jämställda möjligheter och jämställt bemötande i arbetet och utbildningen utan diskriminering på grund av kön eller funktionsnedsättning (CEDAW art. 10, CRPD art. 6, 24, 27, ESS art. 20)
- rätt till rättvisa och gynnsamma arbetsförhållanden och arbetsvillkor (ESK-konventionen art. 7, CRPD art. 27, EU:s rättighetsstadga art. 31)
- De ungas rättigheter:
 - rätt till utbildning och undervisning (GrL 16 §, ESK-konventionen art.13, CRPD art. 24, CERD art. 5 e 5, flyktingkonventionen art. 22, ESS art. 17.1 a och 17.2 , EKMR art. 2 i protokoll nr 1, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 12.3, språkstadgan art. 8, EU:s rättighetsstadga art. 14)
 - rätt till yrkesvägledning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 27 d, ESS art. 1 och 9)
 - rätt till yrkesutbildning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 24 och 27 d, ESS art. 1, 10 och 15.1 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 14.)
 - rätt till arbete (ESK-konventionen art. 6 samt rätten till arbetsförhållanden som garanterar en skälig lön enligt bestämmelserna i ESK-konventionen art. 7, CRPD art. 27, ESS art. 1, EU:s rättighetsstadga art. 15)
 - rätt till rehabilitering (CRPD art. 26, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt till tillgång till arbetsförmedling (EU:s rättighetsstadga art. 29)
 - rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning (ESS art. 30, EU:s rättighetsstadga art. 34)

- barns och ungas rätt till skydd i arbetet (ESK-konventionen art. 10, ESS art. 7, EU:s rättighetsstadga art. 32)
- rätt till jämställda möjligheter och jämställt bemötande i arbetet och utbildningen utan diskriminering på grund av kön (CEDAW art. 10, CRPD art. 6., ESS art. 20)
- rätt till rättvisa och gynnsamma arbetsförhållanden och arbetsvillkor (ESK-konventionen art. 7, CRPD art. 27, EU:s rättighetsstadga art. 31)

5.2.2 De ungas behov, tjänster och förmåner identifieras och beaktas i översynen av den sociala tryggheten

- Barns rättigheter:
 - rätt till social trygghet (GrL 19 §, barnkonventionen art. 26, ESK-konventionen art. 9, CRPD art. 28, CERD art. 5 e 4, flyktingkonventionen art. 24, ESS art. 12, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till social hjälp (ESS art. 13, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till sociala tjänster (CRPD art. 28, ESS art. 14, GrL 19 § 3 mom., EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till tillräcklig levnadsstandard (barnkonventionen art. 27, ESK-konventionen art. 11, CRPD art. 28)
 - rätt till oundgänglig omsorg (GrL 19 § 1 mom., EU:s rättighetsstadga art. 24)
 - rätt till tryggad grundläggande försörjning (GrL 19 § 2 mom., EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - familjens rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 16, EU:s rättighetsstadga art. 33.)
 - barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)
 - rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning (ESS art. 30, EU:s rättighetsstadga art. 34)
- De ungas rättigheter:
 - rätt till social trygghet (GrL 19 §, ESK-konventionen art. 9, CRPD art. 28, CERD art. 5 e 4, flyktingkonventionen art. 24, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till social hjälp (ESS art. 13, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till sociala tjänster (ESS art. 14, GrL 19 § 3 mom., EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till tillräcklig levnadsstandard (ESK-konventionen art. 11, CRPD art. 28)

- rätt till oundgänglig omsorg (GrL 19 § 1 mom.)
- rätt till tryggad grundläggande försörjning (GrL 19 § 2 mom., EU:s rättighetsstadga art. 34)
familjens rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 16, EU:s rättighetsstadga art. 33)
- barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)
- rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning (ESS art. 30, EU:s rättighetsstadga art. 34)

5.2.3 De ungas mentala hälsa stärks

- Barns rättigheter
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 24 och 23, ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt till utveckling (barnkonventionen art. 6, CRPD art. 3)
 - rätt till särskilt skydd (barnkonventionen art. 3.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 24, EU:s rättighetsstadga art. 24)
 - rätt till utbildning (barnkonventionen art. 28 och 23.3, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 24, EKMR art. 2 i protokoll nr 1, EU:s rättighetsstadga art. 14)
 - familjens och föräldrarnas rätt stöd (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 18.2, ESK-konventionen art. 10)
 - familjens rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 16, EU:s rättighetsstadga art. 33.)
 - barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)
 - rätt till yrkesvägledning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 27 d, ESS art. 1 och 9)
 - rätt till yrkesutbildning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 24 och 27.1 d, ESS art. 1, 10 och 15.1 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 14)
 - barns och ungas rätt till skydd i arbetet (ESS art. 7, EU:s rättighetsstadga art. 32)
- De ungas rättigheter:
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., ESK-konventionen art. 12,

CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)

- rätt till utbildning (ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 24, EKMR art. 2 i protokoll nr 1, EU:s rättighetsstadga art. 14)
- rätt till yrkesvägledning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 27.1 d, ESS art.1 och 9)
- rätt till yrkesutbildning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 24 och 27.1 d, ESS art. 1, 10 och 15.1 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 14)
- barns och ungas rätt till skydd i arbetet (ESS art. 7, EU:s rättighetsstadga art. 32)

5.2.4 Eftervården inom barnskyddet utvecklas genom att de unga ges tillräckligt och behövligt stöd på vägen till vuxenlivet

- Barns rättigheter
 - rätt till social trygghet (GrL 19 §, barnkonventionen art. 26, ESK-konventionen art. 9, CRPD art. 28, CERD art. 5 e 4, flyktingkonventionen art. 24, ESS art. 12, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till social hjälp (ESS art. 13, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till sociala tjänster (GrL 19 § 3 mom., CRPD art. 28, ESS art. 14, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 24 och 23, ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 11–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt till särskilt skydd (barnkonventionen art. 3.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 24, EU:s rättighetsstadga art. 24)
 - rätt till utveckling (barnkonventionen art. 6, CRPD art. 3)
 - familjens/föräldrarnas rätt till stöd/skydd (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 18.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 23.1, ESS art. 16)
 - familjens rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 16, EU:s rättighetsstadga art. 33)
 - barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)

- De ungas rättigheter
 - rätt till social trygghet (ESK-konventionen art. 9, CRPD art. 28, CERD art. 5 e 4, flyktingkonventionen art. 24, ESS art. 12–13, GrL 19 §, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till social hjälp (ESS art. 13, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till sociala tjänster (GrL 19 § 3 mom., ESS art. 14, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 11–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - barns och ungas skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)

5.2.5 Det multiprofessionella samarbetet och i synnerhet ungdomsarbetet stärks inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen

- Barns rättigheter
 - rätt till social trygghet (GrL 19 §, barnkonventionen art. 26, ESK-konventionen art. 9, CRPD art. 28, CERD art. 5 e 4, flyktingkonventionen art. 24, ESS art. 12, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till sociala tjänster (GrL 19 § 3 mom., CRPD art. 28, ESS art. 14, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 24 och 23, ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt till utbildning och undervisning (GrL 16 §, barnkonventionen art. 28, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 24, CERD art. 5 e 5, flyktingkonventionen art. 22, ESS art. 17.1 a och 17.2, EKMR art. 2 i protokoll nr 1, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 12.3, språkstadgan art. 8, EU:s rättighetsstadga art. 14)
 - rätt till yrkesvägledning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 27.1 d, ESS art. 1 och 9)
 - rätt till yrkesutbildning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 24 och 27.1 d, ESS art. 1, 10 och 15.1 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 14)
 - rätt till utveckling (barnkonventionen art. 6, CRPD art. 3)

- rätt till särskilt skydd (barnkonventionen art. 3.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 24, EU:s rättighetsstadga art. 24)
- rätt till skydd mot alla former av våld och försumlig behandling (GrL 7 § 2 mom., barnkonventionen art. 19, MP-konventionen art. 9.1, CRPD art. 14.1 och 16–17, EKMR art. 5., ESS art. 17.1 b, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 6.2, EU:s rättighetsstadga art. 3.1 och 6)
- De ungas rättigheter
 - rätt till social trygghet (GrL 19 §, ESK-konventionen art. 9, CRPD art. 28, CERD art. 5 e 4, flyktingkonventionen art. 24, ESS art. 12, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till sociala tjänster (GrL 19 § 3 mom., CRPD art. 28, ESS art. 14, EU:s rättighetsstadga art. 34)
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt till utbildning och undervisning (GrL 16 §, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 24, CERD art. 5 e 5, flyktingkonventionen art. 22, ESS art. 17.1 a och 17.2, EKMR art. 2 i protokoll nr 1, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 12.3, språkstadgan art. 8, EU:s rättighetsstadga art. 14)
 - rätt till yrkesvägledning (ESK-konventionen art. 6, CRPD art. 27 d, ESS art. 1 och 9)
 - rätt till yrkesutbildning (ESS art. 1, 10 och 15.1 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 14, CRPD art. 24, CRPD art. 27.1 d, ESK-konventionen art. 6)
 - rätt till skydd mot alla former av våld och försumlig behandling (GrL 7 § 2 mom., EKMR art. 5, MP-konventionen art. 9.1, CRPD art. 14.1 och 16–17, ESS art. 17.1 b, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 6.2, EU:s rättighetsstadga art. 3.1 och 6)

5.2.6 Ungas förutsättningar för självständigt boende förbättras och deras bostadslöshet minskar

- Barns rättigheter (i RUNGPO är helheten avgränsad till fullvuxna unga)
- De ungas rättigheter
 - rätt till bostad och stöd för boende (GrL 19 § 4 mom., ESK-konventionen art. 11, CERD art. 5 e 3, flyktingkonventionen art.

21, ESS art. 31 och 15 (för personer med funktionsnedsättning), EU:s rättighetsstadga art. 34)

- rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning (ESS art. 30, EU:s rättighetsstadga art. 34)

5.2.7 Unga ska ha en möjlighet till en intressant hobby

- Barns rättigheter
 - rätt till utveckling (barnkonventionen art. 6, CRPD art. 3)
 - rätt till lek och vila (barnkonventionen art. 31)
 - rätt att delta i kulturlivet, rekreations- och fritidsverksamhet (barnkonventionen art. 31, ESK-konventionen art. 15, CRPD art. 30 för barn med funktionshinder, ESS art. 15)
 - rätt att delta i kulturell verksamhet (CERD art. 5 e 6)
 - rätt att utveckla sig oavsett medellöshet (GrL 16 § 2 mom.)
 - kvinnors lika möjligheter (CEDAW art. 10 g och 13 c)
- De ungas rättigheter
 - rätt att delta i kulturlivet, rekreations- och fritidsverksamhet (ESK-konventionen art. 15, CRPD art. 30 för barn med funktionshinder, ESS art. 15)
 - rätt att delta i kulturell verksamhet (CERD art. 5 e 6)
 - rätt att utveckla sig oavsett medellöshet (GrL 16 § 2 mom.)
 - kvinnors lika möjligheter (CEDAW art. 10 g och 13 c)

5.2.8 Ekonomihantering genom förutseende ekonomisk rådgivning

- Barns rättigheter
 - utbildningens mål (barnkonventionen art. 29.1 d (förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv))
 - rätt till rådgivning och personlig hjälp för att förebygga nöd (ESS art. 13)
- De ungas rättigheter
 - rätt till rådgivning och personlig hjälp för att förebygga nöd (ESS art. 13)

5.3 Unga har metoder och färdigheter för att delta och påverka

Ungas kompetenskapital stärks genom demokrati- och människorättsundervisning i skolor och läroanstalter. Samtidigt eftersträvas också en bredare deltagarbas för påverkansgrupperna i andra påverkanssituationer. För att varje ung person ska ha möjligheter att delta och påverka förutsätts att de unga identifieras och erkänns som en del av beslutsfattandet.

5.3.1 Verktyg för samhälleligt deltagande för unga utvecklas

- Barns rättigheter
 - rätt att bli hört och till medinflytande i frågor som gäller det självt (GrL 6 § 3 mom., barnkonventionen art. 12)
 - främjande av den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller hen själv (GrL 14 § 4 mom., MP-konventionen art. 25., CEDAW art. 7 c, CRPD art. 3, 7, 9, 19 och 29, för barn med funktionsnedsättning även ESS art. 15, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 15, EU:s rättighetsstadga art. 24.1 och 26)
 - rätt att påverka samhällets och livsmiljöns utveckling (GrL 2 § 2 mom. och 20 § 2 mom.)
 - rätt att yttra sin åsikt och yttrandefrihet (GrL 12 §, barnkonventionen art. 13, MP-konventionen art. 19, EKMR art. 10, CRPD art. 21)
 - icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, barnkonventionen art. 2, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2., CRPD art. 3–5 och 7, CERD art. 5, flyktingkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art.1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)
 - rätt att få information via medierna (barnkonventionen art. 17)
 - *Europarådets pilotförsök om barns rättigheter till deltagande samordnat av justitieministeriet*
- De ungas rättigheter
 - främjande av den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller hen själv (GrL 14 § 4 mom., EU:s rättighetsstadga art. 24.1 och 26, MP-konventionen art. 25, CEDAW art. 7 c, CRPD art. 3, 9, 19 och 29, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 15)

- rätt att påverka samhällets och livsmiljöns utveckling (GrL 2 § 2 mom. och 20 § 2 mom.)
- rätt att yttra sin åsikt och yttrandefrihet (MP-konventionen art. 19, EKMR art. 10, GrL 12 §, CRPD art. 21)
- icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2., CRPD art. 3, 4, 5 och 7, CERD art. 5, flyktningkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art. 1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)

5.3.2 Skolornas och läroanstalternas demokrati- och människorättsundervisning stärks

- Barns rättigheter
 - utbildningens mål (barnkonventionen art. 29, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 8)
 - Europarådets stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och i mänskliga rättigheter (Europarådets ministerkommittés rekommendation)
 - FN:s rekommendation om undervisning om de mänskliga rättigheterna (soft law)
 - rätt att bli hört och till medinflytande i frågor som gäller det självt (barnkonventionen art. 12, GrL 6 § 3 mom., CRPD art. 7)
- De ungas rättigheter
 - utbildningens mål (ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 8)
 - Europarådets stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och i mänskliga rättigheter (Europarådets ministerkommittés rekommendation)
 - FN:s rekommendation om undervisning om de mänskliga rättigheterna (soft law)

5.3.3 Ungas röst ska höras i klimatkussionen

- Barns rättigheter
 - rätt att yttra sin åsikt och yttrandefrihet (GrL 12 §, barnkonventionen art. 13, MP-konventionen art. 19, CRPD art. 21, EKMR art. 10)
 - ansvar för miljön (GrL 20 § 1 mom.)
 - rätt att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön (GrL 2 § 2 mom. och 20 § 2 mom.)

- främjande av den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller hen själv (GrL 2 § 2 mom. och 14 § 4 mom., MP-konventionen art. 25, CRPD art. 3, 7, 19 och 29, för barn med funktionsnedsättning även ESS art. 15)
 - rätt att ta del av vetenskapliga framsteg och deras tillämpningar (ESK-konventionen art. 15)
 - rätt att få information via medierna (barnkonventionen art. 17)
 - FN:s program för hållbar utveckling Agenda 2030 (soft law)
- De ungas rättigheter
 - rätt att yttra sin åsikt och yttrandefrihet (GrL 12 §, MP-konventionen art. 19, CRPD art. 21, EKMR art. 10)
 - ansvar för miljön (GrL 20 § 1 mom.)
 - rätt att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön (GrL 2 § 2 mom. och 20 § 2 mom.)
 - främjande av den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller hen själv (GrL 2 § 2 mom. och 14 § 4 mom., MP-konventionen art. 25, CRPD art. 3, 9, 19 och 29, för unga med funktionsnedsättning även ESS art. 15)
 - rätt att ta del av vetenskapliga framsteg och deras tillämpningar (ESK-konventionen art. 15)
 - FN:s program för hållbar utveckling Agenda 2030 (soft law)

5.4 Unga litar på samhället – jämlikheten och tryggheten stärks

Ett meningsfullt liv förutsätter att den unga har förtroende för samhället och sin egen framtid. Tryggheten förbättras bl.a. genom att man främjar de ungas jämlikhet, stärker de ungas sociala kompetens, gemenskap och delaktighet samt genom att man stärker de ungas färdigheter att agera i diskrimineringssituationer. Genom att ingripa i mobbning erbjuder man varje ung person en möjlighet att växa upp i fred. Genom att utveckla barns och ungas interaktions- och känslöfärdigheter, genom strukturer som stöder likabehandling och jämställdhet och genom samarbete mellan aktörer bygger man upp de ungas förtroende och trygghetskänsla.

5.4.1 Ungas färdigheter som gäller människorelationer och interaktion stärks och mobbning åtgärdas

- Barns rättigheter
 - rätt till utveckling (barnkonventionen art. 6, CRPD art. 3)
 - utbildningens mål (barnkonventionen art. 29, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 8)
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 24 och 23, ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt att bli hört och till medinflytande i frågor som gäller det självt (GrL 6 § 3 mom., barnkonventionen art. 12, CRPD art. 7)
 - rätt till särskilt skydd (barnkonventionen art. 3.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 24, CRPD art. 16, EU:s rättighetsstadga art. 24)
 - rätt till skydd mot alla former av våld och försumligt bemötande (GrL 7 § 2 mom., barnkonventionen art. 19, MP-konventionen art. 9.1, EKMR art. 5, CRPD art. 14.1 och 16–17, ESS art. 17.1 b, Lanzarotekonventionen, Istanbulkonventionen art. 4 och 18, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 6.2, EU:s rättighetsstadga art. 3.1 och 6)
 - barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)
 - icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, barnkonventionen art. 2, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2, CRPD art. 3, 4, 5 och 7, CERD art. 5, flyktingkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art. 1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)
- De ungas rättigheter
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., ESK-konventionen art. 12, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35, CRPD art. 25, CEDAW art. 12.1, CERD art. 5 e 4)
 - rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)
 - rätt till skydd mot våld (GrL 7 § 2 mom., MP-konventionen art. 9.1, CRPD art. 14.1 och 16–17, EKMR art. 5, ESS art. 17.1 b,

Istanbulkonventionen art. 4 och 18, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 6.2, EU:s rättighetsstadga art. 3.1 och 6)

- icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2, CRPD art. 3, 4, 5 och 7, CERD art. 5, flyktingkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art. 1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)

5.4.2 Diskriminerande strukturer identifieras och ungas färdigheter att agera i diskrimineringssituationer förbättras

- Barns rättigheter
 - främjandet av rättvisa i samhället (GrL 1 § 2 mom.)
 - icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, barnkonventionen art. 2, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2, CRPD art. 3, 4, 5 och 7, CERD art. 5, flyktingkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art. 1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)
 - motverkande av etnisk diskriminering (CERD), motverkande av könsdiskriminering (CEDAW)
 - utbildningens mål (barnkonventionen art. 29, ESK-konventionen art. 13, CRPD art. 8)
- De ungas rättigheter
 - främjandet av rättvisa i samhället (GrL 1 § 2 mom.)
 - icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2., CRPD art. 3, 4, 5 och 7, CERD art. 5, flyktingkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art. 1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)

5.4.3 Det multiprofessionella samarbetet stärks för att främja välbefinnandet hos unga som uppvisar symtom genom att begå brott och för att förebygga brott som begås av unga

- Barns rättigheter
 - i mån av möjlighet andra än rättsliga åtgärder i första hand i fråga om barn som begått brott (barnkonventionen art. 40.3 och 40.4)
 - frihetsberövade barn ska behandlas humant på ett sätt som beaktar barnets behov utifrån åldern (barnkonventionen art. 37)
 - förbud mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (GrL 7 § 2 mom., barnkonventionen art. 37, CAT (i dess helhet), MP-konventionen art. 7, EKMR art. 3, CRPD art. 15, Europarådets konvention mot tortyr (i dess helhet), EU:s rättighetsstadga art. 4)
 - om rättigheterna vid och förutsättningarna för frihetsberövande av ett för brott misstänkt, åtalat och dömt barn (barnkonventionen art. 37 och 40, MP-konventionen art. 9, 10 och 14, CRPD art. 13–14, EKMR art. 5 och 6)
 - rätt till bästa möjliga hälsa och hälsovårdstjänster samt rätt till skydd för hälsan (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 24, ESK-konventionen art. 12, CRPD art. 25–26, ESS art. 12–13, EU:s rättighetsstadga art. 35)
 - rätt till utveckling (barnkonventionen art. 6, ESK-konventionen art. 12.2 a, CEDAW art. 3, CRPD art. 3 h)
 - rätt att bli hörd (GrL 6 § 3 mom. och 21 § 2 mom., barnkonventionen art. 12, CRPD art. 7, EU:s rättighetsstadga art. 24)
 - rätt till särskilt skydd (barnkonventionen art. 3.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 24)
 - rätt till utbildning (GrL 16 §, barnkonventionen art. 28 och 23.3, ESK-konventionen art. 13)
 - familjens/föräldrarnas rätt till stöd/skydd (GrL 19 § 3 mom., barnkonventionen art. 18.2, ESK-konventionen art. 10, MP-konventionen art. 23.1, ESS art. 16)
 - barns och ungas rätt till skydd i socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende (ESS art. 17)
 - icke-diskriminering, förbud mot diskriminering samt jämlikhet (GrL 6 §, barnkonventionen art. 2, MP-konventionen art. 2, ESK-konventionen art. 2, CEDAW art. 2, CRPD art. 3, 4, 5 och

7, CERD art. 5, flyktingkonventionen art. 3, EKMR art. 14, EKMR art. 1 i tilläggsprotokoll nr 12, EU:s rättighetsstadga art. 21)

- De ungas rättigheter
 - I RUNGPO gäller de samlade åtgärderna endast under 18-åringar

5.4.4 Samordningen stärks för att förhindra lockande av unga på sociala medier ("grooming")

- Barns rättigheter
 - rätt att få information från medierna samt rätt till skydd mot skadligt material (barnkonventionen art. 17, Istanbulkonventionen art. 17)
 - rätt till skydd mot alla former av våld och försumlig behandling (GrL 7 § 2 mom., barnkonventionen art. 1.9, MP-konventionen art. 9.1, CRPD art. 14.1 och 16–17, EKMR art. 5, Lanzarotekonventionen, Istanbulkonventionen art. 4 och 18, ESS art. 17.1 b, ramkonventionen om minoritetsskydd art. 6.2, EU:s rättighetsstadga art. 3.1 och 6)
 - rätt till skydd mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp (barnkonventionen art. 34 samt Lanzarotekonventionen, Istanbulkonventionen, människohandelskonventionen, EKMR art. 5, MP-konventionen art. 9, CRPD art. 16 samt enligt CRC-OP-SC förbudet mot försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi)
 - utbildningens mål (Istanbulkonventionen art. 14)
 - På detta tema finns även ett omfattande soft law-material inom Europarådets program för barns rättigheter
- De ungas rättigheter
 - I RUNGPO gäller åtgärden endast 13–16-åringar.

6 Internationella exempel på barnstrategier

I det här kapitlet presenteras en rad internationella exempel på barnstrategier. En granskning av internationella erfarenheter hjälper oss att förstå betydelsen av en barnstrategi. Granskningen gagnar även beredningen av den egna strategin eftersom vi kan lära av andra länders erfarenheter. Kapitlet baserar sig på sammanfattningar från rapporten *Barnets tid*²⁵ (2019) och *Itlas utredningar*²⁶ (2019). Dessutom granskas Europarådets och Europeiska unionens strategier som gäller barn.

6.1 Europarådets och Europeiska unionens barnstrategier

Europarådet och Europeiska unionen har utarbetat strategier och program som gäller barn och unga. Samtidigt har stater getts rekommendationer för genomförandet av teman gällande barn, unga och familjer. T.ex. har Europarådet upprättat "Children's strategy" som har gett upphov till anvisningarna för olika förvaltningsområden som bygger på barnets rättigheter. Europeiska unionen har dessutom utarbetat rekommendationen "Investing in Children". EU håller på att bereda en barngaranti för att trygga rättigheterna för barn som riskerar fattigdom och utslagning som en fortsättning på rekommendationen om investeringar i barn. Finland har genomfört ett pilotprojekt i anslutning till Europarådets verktyg för barns rätt till delaktighet och samtidigt genomfördes även en utvärdering av hur barns rätt till delaktighet tillgodoses²⁷.

OECD har till stöd för olika länder samlat information om barns välbefinnande och om policyval. OECD konstaterar att ländernas politiska insatser överskrider de traditionella politiska gränserna (socialpolitiken, hälso- och sjukvårdspolitiken samt utbildningspolitiken är sammanflätade). Utvecklingsarbetet gällande småbarnspedagogiken har varit en av OECD:s centrala prioriteringar.

²⁵ UKM & SHM 2019. Statsrådets publikationer 2019:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-699-7>.

²⁶ Itla 2019. Kansainvälinen selvitys lapsistrategioista ja lapsivaikutusten arvioinnista. https://itla.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/10/Raportti_FINAL_22.10.2019.pdf.

²⁷ JM 2020. Justitieministeriets publikationer, utredningar och anvisningar 2020:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-802-8>.

6.1.1 Europarådets strategi för barnets rättigheter (2016–2020) inkluderar fem prioriterade områden

Europarådets strategi för barnets rättigheter grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter och Europarådets människorättskonventioner. Strategin syftar till att stödja fullgörandet av förpliktelseerna i människorättskonventionerna för barnens del. De prioriterade områdena i strategin 2016–2021 är:

- Jämlika möjligheter för alla barn
- Delaktighet för alla barn
- Ett liv fritt från våld för alla barn
- Ett barnvänligt rättssystem för alla barn
- Barnets rättigheter i den digitala miljön

6.1.2 Europeiska unionens rekommendation ”Investera i barn – att bryta det sociala arvet”

Syftet med Europeiska kommissionens rekommendation Investera i barn är att ge EU-länderna anvisningar om hur de kan bekämpa barnfattigdomen och främja barns välbefinnande samt finna gemensamma sätt för att ta itu med dessa utmaningar. Rekommendationen förutsätter en ansats utifrån barnets rättigheter samt integrerade strategier som bygger på tre pelare. De tre pelarna är tillräckliga resurser, högklassiga tjänster och barnens rätt att delta.

1. Tillgång till adekvata resurser för att minska inkomstfattigdomen och den materiella fattigdomen

- Föräldrarnas deltagande på arbetsmarknaden stöds och man ser till att det lönar sig för dem att arbeta.
- En adekvat levnadsstandard erbjuds genom en kombination av barn- och familjeförmåner som omfördelas över inkomstgrupperna på ett sätt så att man undviker sysslolöshetsfällor och stigmatisering.

2. Tillgång till bra tjänster till rimlig kostnad för att öka barns chanser i livet och förbättra deras utveckling

- Tillgången till bra tjänster till rimlig kostnad inom småbarnspedagogiken förbättras så att ojämlikheten mellan barnen minskar.
- Utbildningssystemens påverkan på lika möjligheter förbättras genom att se till att alla barn får god och inkluderande utbildning.
- Hälso- och sjukvårdssystemens förmåga att tillgodose mindre gynnade barns behov förbättras.

- Barn ges trygga och rimliga boende- och levnadsvillkor.
- Stödet till familjer ökas och även kvaliteten på vården utom hemmet.

3. Barnens rätt till delaktighet

- Alla barns deltagande i lek, fritids-, idrotts- och kulturaktiviteter stöds, för möjligheter till informellt lärande utanför skolmiljön.
- Mekanismer införs som främjar barns delaktighet i beslut som påverkar deras liv.

Dessutom uppmanar kommissionen till vidareutveckling av rutinerna för styrning, genomförande och övervakning genom att stärka

- synergieffekterna mellan olika sektorer,
- användningen av evidensbaserad utveckling av politiska åtgärder och socialpolitisk innovation.

6.1.3 Europeiska unionens barngaranti

En huvudprincip i EU:s pelare för sociala rättigheter antagna av Europaparlamentet, Europarådet och Europeiska kommissionen är att främja och stödja barns välbefinnande. Ett viktigt prioriterat område är bekämpningen av barnfamiljefattigdomen med stöd av Europeiska socialfonden. Europaparlamentet krävde 2015 en barngaranti (Child Guarantee) för att säkerställa att varje utsatt barn ska ha tillgång till avgiftsfri primärvård, småbarnspedagogik, utbildning, skäligt boende och näring. Parlamentet förutsatte 2017 att kommissionen ska bereda åtgärder för att genomföra barngarantin.

Barngarantin bereds som bäst inom EU. Avsikten är att den ska inkluderas i EU:s budget 2021–2027. Barngarantin syftar till att hjälpa EU:s medlemsstater att genomföra kommissionens rekommendation Investera i barn – bryta det sociala arvet. Rekommendationen ger medlemsstaterna riktlinjer för övergripande strategier för att bekämpa barnfamiljefattigdomen och främja barns välbefinnande.

6.2 Exempel på barnstrategier i europeiska länder i rapporten Barnets tid

I de europeiska länderna fokuserar regeringarnas barnstrategier och relaterade program vanligtvis på barn och familjer. Ofta utgör ungdomspolitiken en separat helhet åtskild från barn- och familjepolitiken. Barnstrategierna syftar till att avskaffa barnfamiljefattigdomen och ojämlikheten. Familjer stöds genom olika program som gäller t.ex.

ekonomiska förmåner, skattelättnader, tjänster för barn och familjer samt föräldradigheter. I många europeiska länder har familjepolitiken särskilda målgrupper som är familjer till utsatta barn samt flerbarnsfamiljer. Barn- och familjepolitiken utvecklas allt mer mot övergripande och tvärsektoriella förfaringssätt.

I statsrådets utrednings- och forskningsprojekt åren 2018–2019 presenterades det tvärsektoriella strategiarbetet och de servicehänvisningar som gjorts inom barns, ungas och deras familjers välbefinnande, särskilt i form av samarbete mellan social-, hälso- och sjukvårds- och utbildningssektorerna, i olika länder (totalt 11 länder). För en närmare granskning valdes England och Irland. I båda länderna har det nationella strategiarbetet varit målinriktat och systematiskt.

Som exempel på detta kan särskilt nämnas de brittiska strategierna "Every Child Matters"²⁸ och "The Children's Plan"²⁹. I båda fallen har arbetet förankrats i FN:s konvention om barnets rättigheter. I Irland styrs de olika sektorernas verksamhet till förmån för barn och unga av ministeriernas gemensamma politiska program³⁰ (2014–2020) (Better outcomes, Brighter Futures: The National Policy Framework for Children and Young People), som inkluderar alla mellan 0 och 24 år.

I England och Irland har man på hög politisk nivå kommit fram till en gemensam syn på hur servicesystemet för barn och unga fungerar. På samma sätt tog man även fram ett nationellt strategiskt dokument som stakar ut vägen framåt och ställer upp målen. I strategins genomförandeprogram anges de olika aktörernas ansvar, samarbetskyldigheterna, olika stödjande aktörer och uppföljningen av verksamheten. Måluppfyllelsen följs upp systematiskt och ansvariga har utsetts. Utmaningen har varit att säkerställa strategiernas kontinuitet över regeringsperioderna.

I de nordiska länderna har ett flertal planer, program och strategier som gäller barn och unga tagits fram. Barnpolitiken fokuserar till stor del på småbarnspedagogiken, undervisningen och barnens och familjernas välbefinnande. I de nordiska länderna har man de senaste åren satsat särskilt på samråd med barn och unga och deras del-

²⁸ Every child matters. Green Paper, Cm 5860. HM Treasury. TSO, London 2003. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272064/5860.pdf

²⁹ The Children's Plan. Building brighter futures. Cm 7280. Department for Children, Schools and Families. TSO, London 2007. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/325111/2007-childrens-plan.pdf

³⁰ Better Outcomes, Brighter Futures: The national policy framework for children & young people 2014–2020. Department of Children and Youth Affairs. Stationery Office, Dublin 2014. <https://assets.gov.ie/23796/961bbf5d975f4c88adc01a6fc5b4a7c4.pdf>

aktighet. Alla de nordiska länderna har en barnombudsman eller ett motsvarande organ med uppgiften att främja tillgodoseendet av barnens rättigheter. I alla länder får även barn- och ungdomsorganisationer stöd via statliga finansieringssystem.

Sveriges riksdag antog 2010 en strategi för att stärka barnens rättigheter.³¹ Den grundar sig på förpliktelseerna i FN:s konvention om barnets rättigheter. Sveriges barnombudsman har getts en särskild uppgift att främja införandet av strategin i kommunerna och de regionala förvaltningarna samt att samla in aktuell statistik om barns och ungas levnadsförhållanden.

CENTRALA LÄRDOMAR AV INTERNATIONELLA ERFARENHETER SOM LYFTS FRAM I RAPPORTEN BARNETS TID:

- När arbetet med en barnstrategi inleds bör man noggrant definiera strategins mål, målgrupp, process och uppföljningsmekanismer samt strategins förhållande till andra strategier, program och planer.
- Strategiarbetet ska vara en tvärsektoriell process som är betydligt längre än en regeringsperiod och som vid behov kan delas upp i olika delar eller faser.
- Så många intressentgrupper som möjligt bör engageras i strategiarbetet. Det är särskilt viktigt att höra och inkludera barn och unga, barnombudsmannen samt barn- och ungdomsorganisationer.
- En bra strategi omfattar även uppföljning och konsekvensbedömning.
- Man ska se till att det finns tillräckliga resurser för beredningen, genomförandet och uppföljningen av strategin.
- Beprövad erfarenhetsbaserad information utgör en bra grund för insatser. I Finland skulle man kunna använda till exempel skolhälsoundersökningarna i större utsträckning.
- Det bör skapas en egen programhelhet för unga, där man lyfter fram vilka insatser som riktas till dem.

³¹ Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Regeringskansliet. Diarienummer S2010.026. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2011/10/s2010.026/>

- Barnens välbefinnande är beroende av hur föräldrarna mår. Därför bör stödet i föräldraskapet vara en del av barnstrategin.
- Engagemanget i en gemensam strategi främjas av aktiva åtgärder och stöd från den högsta politiska ledningen och tjänstemannaledningen. Det är även viktigt att olika ministerier förbinder sig till strategin och genomförandet av förändringarna.
- Förändringarna ska genomföras via ledningssystemet, allt från arbetet med kunderna till högsta ledningen. Ledningssystemen ska förnyas på alla förvaltningsnivåer genom att förtydliga ansvarsfördelningen och ålägga alla aktörer att samarbeta.
- En bred systematisk förändring kräver tid med alla offentliga, privata och frivilliga aktörer som arbetar med barn och unga samt föräldrarna, vårdnadshavarna och familjerna.

6.3 Itlas utredning av barnstrategier (Sverige, Skottland och Nya Zeeland)

Självständighetsjubileets barnstiftelse (Itla) publicerade i oktober 2019 en utredning gjord av Owal Group om barnstrategierna i tre länder³² (Sverige, Skottland och Nya Zeeland) och om barnkonsekvensbedömning. Barnstrategin är ett centralt verktyg för att främja barnens rättigheter i alla Itlas jämförelseländer och för rapporteringen.

Barnstrategierna i de granskade länderna har starka kopplingar till FN:s konvention om barnets rättigheter. Barnstrategierna utgår från åliggandena i konventionen samt allmänna kommentarer och rekommendationer från FN:s kommitté för barnets rättigheter.

I Nya Zeeland och Skottland finns bestämmelser om åliggandet att främja barns välbefinnande och rättigheter i lagstiftningen. I Sverige blev åliggandena i konventionen

³² Itla 2019. Kansainvälinen selvitys lapsistrategioista ja lapsivaikutusten arvioinnista. https://itla.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/10/Raportti_FINAL_22.10.2019.pdf.

om barnets rättigheter i sin helhet lag från ingången av 2020 och Skottland eftersträvar att detta ska ske ett år senare.

För jämförelse kan det konstateras att internationella människorättskonventioner i Finland verkställs med en s.k. blankettlag där det konstateras att bestämmelserna i konventionen är i kraft enligt vad som avtalats om i konventionen. På så sätt sattes även FN:s konvention av barnets rättigheter i kraft. Det innebär att Finland inte behöver stifta någon separat innehållslig lag för att genomföra konventionen om barnets rättigheter. Konventionen gäller således som lag i Finland och ingår i Finlands rättssystem.

Barnstrategierna uppdateras relativt ofta. I Nya Zeeland och Skottland ingår det i lagstiftningen en förpliktelse att uppdatera strategin vart tredje år. På det sättet vill man säkerställa att strategierna är aktuella och motsvarar behoven vid den aktuella tidpunkten och i framtiden. I Sverige ingår dessa bestämmelser i själva strategin och åtgärder har satts in med några års intervaller.

I beredningen av barnstrategierna har ett brett spektrum av aktörer involverats (barn, föräldrar och sakkunniga). En bred delaktighet ansågs vara viktig för att strategierna ska återspegla de olika aktörernas synsätt och för att strategierna ska få ett starkt offentligt mandat. I Skottland och Nya Zeeland finns det inskrivet i lag att barn och unga ska involveras i beredningen av strategin.

Ansvaret för genomförandet av barnstrategin är tydligt angivet. I Sverige har barnombudsmannen ett brett ansvar för att stödja genomförandet av konventionen om barnets rättigheter och för att följa upp den. I Nya Zeeland verkar en separat avdelning under premiärministerns kabinett. I Skottland har ansvaret separat ålagts alla ministrar i lag. Genomförandet av barnstrategierna följs systematiskt. Informationsunderlaget har utvecklats i de olika länderna för att möjliggöra att verkställigheten utfaller resultatrikt och för att verifiera genomslaget. Bl.a. den nationella statistikföringen över barn och unga har utvecklats och kompletterats med annan informationsinsamling, som utredningar och tematiska studier som använder sig av barns och ungas åsikter.

DE CENTRALA LÄRDOMARNA FÖR BARNSTRATEGIN I ITLAS UTREDNING UTIFRÅN INTERNATIONELLA ERFARENHETER.

1. **Koppla samman barnstrategin och barnkonsekvensbedömningen.**

Bedömningen av konsekvenserna för barn har i alla de länder som granskas i den här utredningen en nära koppling till barnstrategin. I de granskade länderna ingår konsekvensbedömningen antingen i planen för genomförande av barnstrategierna eller också används den som ett verktyg för att främja barnens rättigheter och rapporteringen av insatta åtgärder. Barnkonsekvensbedömningen fungerar således som ett verktyg för att genomföra strategierna och följa upp dem.

2. **Brett kunskapsunderlag och delaktighet.** I beredningen av barnstrategierna har ett brett spektrum av aktörer involverats (barn, föräldrar och sakkunniga) i alla de granskade länderna. En bred delaktighet har varit viktig förutom innehållsligt även med tanke på ett så starkt offentligt mandat som möjligt för strategin. Dessutom har strategierna utarbetats utifrån en systematisk översikt av vetenskaplig kunskap och annan information om tillgodoseendet av barns rättigheter och välbefinnande.

3. **Kontinuerlig uppdatering av strategin.** I de granskade länderna uppdateras barnstrategierna relativt ofta. I Nya Zeeland och Skottland ingår det i lagstiftningen en förpliktelse att uppdatera strategin vart tredje år. På det sättet vill man säkerställa att strategierna är aktuella och motsvarar behoven vid den aktuella tidpunkten och i framtiden. I Sverige ingår dessa bestämmelser i själva strategin och åtgärder har satts in med några års intervaller.

4. **Tydligt angivna ansvarsområden för genomförande och uppföljning.** I Sverige har barnombudsmannen ett brett ansvar för att stödja genomförandet av konventionen om barnets rättigheter och för att följa upp den. I Nya Zeeland har premiärministerns kabinett ansvarat för beredningen och verkställandet av strategin. För ändamålet inrättades vid kabinettet en avdelning för att främja barns välbefinnande och minska fattigdomen som leds av premiärministern som samtidigt verkar som minister för att minska barnfattigdomen och som barnminister. I Skottland har ansvaret ålagts alla ministrar separat i lag. Ministrarna rapporterar för sin egen del till parlamentet om hur strategin utfallit.

5. **Två tidsspann.** De strategiska målen ställs upp långsiktigt över regeringsperioderna, men samtidigt genomförs och följs strategin upp med indikatorer på kortare sikt och praktiska åtgärdsplaner.

6. **Ansvarsministern/ministrarna åläggs** att rapportera till riksdagen om hur strategin utfaller. Enligt artikel 3 i konventionen om barnets rättigheter kräver

tillgodoseendet av barnets bästa ständig analys av beslutens konsekvenser och konsekvensbedömningar i för- och efterskott. Det här gäller både beslut som rör barn och andra åtgärder ur ett enskilt barns synvinkel och barnens synvinkel i allmänhet. Genom uppföljningen kan man identifiera vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som behövs för att stärka barnens rättigheter. I Nya Zeeland bereder barnministern årligen en rapport som beskriver hur barnstrategin har utfallit. Dessutom rapporterar ministern årligen om utfallet till parlamentet. I Skottland ska ministrarna enligt lag rapportera till parlamentet vart tredje år om vilka åtgärder som har vidtagits för att främja eller säkerställa fullgörandet av åliggandena i FN:s konvention om barnets rättigheter och på vilket sätt de har ökat allmänhetens medvetenhet och förståelse av barnens rättigheter.

6.4 Slutord

I de internationella exemplen på barnstrategier är deras förankring i barnens rättigheter starkt synlig. I de olika ländernas barnstrategier framhävs tidsspannet över olika regeringsperioder. Samtidigt ska man se till att strategin uppdateras och förmår svara mot aktuella utmaningar som rör barns välbefinnande och rättigheter. I beredningen, genomförandet och uppföljningen har evidensbaserad kunskap en väsentlig betydelse. Strategin och dess verkställighet ska följas upp och konsekvenserna bedömas. För att strategin ska bli ett effektivt instrument för att genomföra tillgodoseendet av barnens rättigheter ska tillräckliga resurser reserveras för åtgärderna i strategin och den ska ha en permanent roll i styrningen av barnpolitiken. En systematisk bedömning av konsekvenserna för barn hör väsentligt ihop med tillgodoseendet av barns rättigheter.

Rätten att delta är en central grundläggande och mänsklig rättighet för barnen. Utöver grundlagen baserar den sig även på annan nationell lagstiftning och ett flertal rekommendationer och program. Att främja barnens delaktighet och avskaffa hinder för delaktigheten hör till de centrala värdena och målen i barnstrategin. I flera studier uttrycks oro för att möjligheterna att påverka inte är jämbördiga mellan olika barngrupper, utan att en del barn blir tvungna att kämpa mer för sin rätt att delta än andra. Jämlika möjligheter att delta är en stor fråga i uppfyllandet av rättigheten att vara delaktig. Hur kan man stödja barns delaktighet från tidig barndom för att de i enlighet med de färdigheter de utvecklar ska ha möjlighet att påverka beslut som gäller dem själva? Med barnstrategin stöds lika möjligheter att delta.

Käll- och litteraturförteckning

Better Outcomes, Brighter Futures: The national policy framework for children & young people 2014–2020. Department of Children and Youth Affairs. Stationery Office, Dublin 2014.

<https://assets.gov.ie/23796/961bbf5d975f4c88adc01a6fc5b4a7c4.pdf>

Brems, Eva – Desmet, Ellen – Vandenhoe, Wouter (red.): Children's Rights Law in the Global Human Rights Landscape: Isolation, Inspiration, Integration? Routledge, New York 2017.

The Children's Plan. Building brighter futures. Cm 7280. Department for Children, Schools and Families. TSO, London 2007.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/325111/2007-childrens-plan.pdf

Detrick, Sharon (red.): The United Nations Convention on the Rights of the child. A guide to the "Travaux Préparatoires". Martinus Nijhoff, Dordrecht 1992.

Europarådets strategi för barns rättigheter 2016–2021 // Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2016–2021). Europarådet 2016.

<https://www.coe.int/en/web/children/children-s-strategy> (hänvisat 6.5.2020)

Europeiska kommissionen: "Investera i barn – att bryta det sociala arvet"
Kommissionens rekommendation 20.2.2013 (2013/112/EU)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0112&from=SV>

Europeiska kommissionens webbsidor om barngaranti för utsatta barn // Child guarantee for vulnerable children.

Europeiska kommissionen <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1428&langId=en> (hänvisat 6.5.2020)

Every child matters. Green Paper, Cm 5860. HM Treasury. TSO, London 2003.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272064/5860.pdf

Hakalehto, Sivianna: Lapsioikeuden perusteet. Alma Talent, Helsinki 2018.

Hakalehto, Suvianna – Pahlman, Irma (red.): Lapsen oikeudet terveydenhuollossa. Kauppakamari, Helsinki 2018.

Hakalehto, Suvianna – Toivonen, Virve (red.): Lapsen oikeudet lastensuojelussa. Kauppakamari, Helsinki 2016.

Hakalehto-Wainio, Suvianna – Nieminen, Liisa (red.): Lapsioikeus murroksessa. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 2013.

Hakalehto, Suvianna (red.): Lapsen oikeudet koulussa. Kauppakamari, Helsinki 2015.

Hakalehto-Wainio, Suvianna: Oppilaan oikeudet opetustoimessa. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 2013.

Hallberg, Pekka – Karapuu, Pekka – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka: Perusoikeudet. WSOYpro, Helsinki 2011.

Haugli, Trude – Nylund, Anna – Sigurdson, Randi – Bendiksen, Lena R.L. (red.): Children's Constitutional Rights in the Nordic Countries. Stockholm Studies in Child Law and Children's Rights, Volume: 5. Brill, Leiden 2019.
<https://brill.com/view/title/39188>

Hetemäki, Inka (red.): Lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja. UNICEF Suomi. Edita, Helsinki 2011.

Hirvelä, Päivi – Heikkilä, Satu: Ihmisoikeudet. Käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön. 2. uudistettu painos. Alma Talent, Helsinki 2017.

Itla (Självständighetsjubileets barnstiftelse) Selvitys lapsivaikutusten arvioinnista. Raportti 3.6.2019. Helsinki 2019.
<https://itla.fi/download/raportti-selvitys-lapsivaikutusten-arvioinnista/>

Itla (Självständighetsjubileets barnstiftelse) Kansainvälinen selvitys lapsistrategioista ja lapsivaikutusten arvioinnista. Raportti 22.10.2019. Helsinki 2019.
https://itla.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/10/Raportti_FINAL_22.10.2019.pdf

Jokiranta, Virve – Peltonen, Milla – Rissanen, Antti – Rosenqvist, Susanne – Voltti, Samuli – Käsmä, Laura – Luoma, Julia – Falk, Sonja – Kuokkanen, Julia: Lapsilähtöinen budjetointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:23.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-924-0>

Kemiläinen, Mika – Keinänen, Anssi: Yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin laatu hallituksen esityksissä. Edilex artikkeli 26/2015. Edita, Helsinki 2015.

Kervinen, Elina – Ollus, Natalia: Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa. Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI), Helsinki 2019.

https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/J4q2bt28H/HEUNI_Report_89_Lapsiin_ja_nuoriin_kohdistuva_ihmiskauppa_Suomessa_2019.pdf

Koivurova, Timo – Pirjatanniemi, Elina (red.): Ihmisoikeuksien käsikirja. Tieto-sanoma, Helsinki 2013.

Korpilahti, Ulla – Kettunen, Hanna – Nuotio, Erika – Jokela, Satu – Nummi, Vuokko Maria – Lillsunde, Pirjo (red.): Väkivallaton lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisu 2019:27.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>

Malekian, Farhad – Nordlöf, Kerstin (red.): The Sovereignty of Children in Law. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne 2012.

Mikkola, Matti: Social human rights of Europe. Legisactio, Porvoo 2010.

Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:7.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4140-3>

Nieminen, Liisa: Perus- ja ihmisoikeudet ja perhe. Talentum, Helsinki 2013.

Nieminen, Liisa: Lapsuudesta vanhuuteen. Perus- ja ihmisoikeuksien merkitys eri ikävaiheissa. Edita, Helsinki 2006.

Nieminen, Liisa: Lasten perusoikeudet. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 1990.

O'Donnell, Rebecca (red.): Reference document on unaccompanied children. A Compilation of Relevant EU Laws & Policies. CONNECT 2014.

http://www.connectproject.eu/PDF/CONNECT-EU_Reference.pdf

OECD:s webbsidor Familjer och barn // Families and children. Organisation for Economic Co-operation and Development 2019.

<https://www.oecd.org/social/family/> (hänvisat 6.5.2020)

Pellonpää, Matti – Gullans, Monica – Pölönen, Pasi – Tapanila, Antti: Euroopan ihmisoikeussopimus. 5. uudistettu painos. Talentum, Helsinki 2012.

Rantala, Kati – Alasuutari, Noora – Järvikangas, Inka – Saarenpää, Karolina: Ihmisvaikutusten arviointi hallituksen esityksissä: luokittelusta laatuun ja sen puutteisiin. Tutkimuksia 5/2019. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki 2019.

Rapporten Barnets tid. Arbetet för en nationell barnstrategi 2040. Statsrådets publikationer 2019:5.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-699-7>

Riksomfattande program för ungdomsarbete och ungdomspolitik 2020–2023. Målet är att alla unga ska ha ett meningsfullt liv och vara delaktighet i samhället. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:3.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-699-7>

Ruck, Martin D. – Peterson-Badali, Michele – Freeman, Michael (red.): Handbook of Children's Rights. Global and Multidisciplinary Perspectives. Routledge, New York 2017.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Regeringskansliet. Diarienummer S2010.026 <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2011/10/s2010.026/>

Tobin, John (red.): The UN Convention on the Rights of the Child. A Commentary. Oxford University Press, New York 2019.

Väljörvi, Jouni (red.): Förutsättningar för uppväxt, lärande och delaktighet för alla. Forskarnas observationer och rekommendationer för främjandet av möjligheterna till mångsidig utveckling, hälsa och deltagande bland barn och unga. Statsrådets publikationer 2019:8.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-702-4>

Förteckning över förkortningar

Vid samtliga konventioner anges efter fördragsserienumret i författningssamlingen om det handlar en konvention av Förenta nationerna (FN), Europarådet, Internationella arbetsorganisationen (ILO), Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (UNESCO) eller Haagkonferensen för internationell privaträtt.

- **ACFC:** Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter
- **Barnkonventionen:** Konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59–60/1991, FN)
- **Biomedicinkonventionen:** Konventionen angående skydd av de mänskliga rättigheterna och människans värdighet med avseende på tillämpningen av biologi och medicin (FördrS 23–24/2010, Europarådet)
- **CAT:** Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 59–60/1989, FN)
- **CED:** Konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (ratificeringsprocessen pågår, regeringen lämnar en proposition i år, FN)
- **CEDAW:** Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (FördrS 67–68/1986, FN)
- **CERD:** Internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (FördrS 37/1970, FN)
- **CMW:** Konventionen till skydd för migrantarbetares och deras familjers rättigheter (Finland har inte ratificerat konventionen, FN)
- **CPT:** Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (övervakar Europeiska konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning)
- **CRC [i kapitel 4]:** FN:s kommitté för barnets rättigheter (The Committee on the Rights of the Child (CRC), övervakar konventionen om barnets rättigheter)
- **CRC-OP-AC:** Fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om indragning av barn i väpnade konflikter (FördrS 30–31/2002, FN)
- **CRC-OP-SC:** Fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi (FördrS 40–41/2012, FN)
- **CRC-OPIC:** Fakultativa protokollet om ett klagomålsförfarande till konventionen om barnets rättigheter (FördrS 4–5/2016, FN)
- **CRPD:** Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 26–27/2016, FN)

- **CRPD fakultativa protokollet:** Fakultativa protokollet till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- **ECRI:** Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI är ett av Europarådets människorättsorgan)
- **EKMR:** Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (Europeiska människorättskonventionen, FördrS 18–19 och senare ändringar, Europarådet)
- **EKMR tilläggsprotokoll nr 1:** Första tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
- **EKMR tilläggsprotokoll nr 4:** Fjärde tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
- **EKMR tilläggsprotokoll nr 6:** Sjätte tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna avseende avskaffande av dödsstraffet
- **EKMR tilläggsprotokoll nr 7:** Sjunde tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
- **EKMR tilläggsprotokoll nr 12:** Tolfte tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
- **EKMR tilläggsprotokoll nr 13:** Trettonde tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna avseende avskaffande av dödsstraffet under alla omständigheter (FördrS 6–7/2005, EN)
- **EKSR:** Europeiska kommittén för sociala rättigheter
- **ESK-konventionen:** Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976, FN)
- **ESS:** Den reviderade Europeiska sociala stadgan (FördrS 77–78/2002, Europarådet)
- **Europarådets konvention mot tortyr:** Europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 16–17/1991)
- **Europeiska konventionen mot tortyr:** Europeiska konventionen om förhindrade av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 16–17/1991, Europarådet)
- **Europeiska konventionen om adoption av barn:** Europeiska konventionen om adoption av barn (FördrS 38–39/2012, Europarådet)
- **Europeiska konventionen rörande vårdnad om barn:** Europeiska konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (FördrS 56/1994, Europarådet)

- **EU:s rättighetsstadga:** Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna
- **Flyktingkonventionen:** Konventionen om flyktingars rättsliga ställning (FördrS 77/1968, FN)
- **FN:** Förenta nationerna
- **GRETA:** Europarådets expertgrupp mot människohandel
- **GREVIO:** Europarådets expertgrupp för bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet
- **GrL:** Finlands grundlag (731/1999)
- **Haagkonventionen om adoption:** Konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (FördrS 29/1997, Haagkonferensen för internationell privaträtt)
- **Haagkonventionen om bortförande av barn:** Konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (FördrS 57/1994, Haagkonferensen för internationell privaträtt)
- **ILO:** Internationella arbetsorganisationen (The International Labour Organization)
- **ILO:s konvention nr 138:** Konvention nr 138 om minimiålder för tillträde till arbete (FördrS 87/1976, ILO)
- **ILO:s konvention nr 169:** Konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder (Finland har inte ratificerat konventionen, ILO)
- **ILO:s konvention nr 182:** Konvention nr 182 om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete (FördrS 16/2000, ILO)
- **ILO:s konvention nr 183:** Konvention nr 183 om skydd vid havandeskap och barns börd (Finland har inte ratificerat konventionen, ILO)
- **Istanbulkonventionen:** Konvention för förebyggande och bekämpande av våld mot kvinnor och familjevåld (FördrS 52–53/2015, Europarådet)
- **Konventionen mot diskriminering i undervisningen:** Konventionen mot diskriminering i undervisningen (FördrS 59/1971, UNESCO)
- **Konventionen om kulturell mångfald:** Konventionen om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar (FördrS 16–17/2007, UNESCO)
- **Konventionen om människohandel:** Europarådets konvention om bekämpande av människohandel (FördrS 43–44/2012, Europarådet)
- **Konventionen om utövande av barns rättigheter:** Europeiska konventionen om utövandet av barns rättigheter (FördrS 12–13/2011, Europarådet)
- **Lanzarotekonventionen:** Konventionen om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (FördrS 77–78/2011, Europarådet)
- **MP [i kapitel 4]:** Människorättskommittén (The Human Rights Committee, övervakar MP-konventionen)

- **MP-konventionen:** Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7–8/1976, FN)
- **Ramkonventionen om minoritetsskydd:** Ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter (FördrS 1–2/1998, Europarådet)
- **Tilläggsprotokoll till Palermokonventionen:** Tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till Förenta Nationernas konvention mot gränsoverskridande organiserad brottslighet (FördrS 70–71/2006, FN)
- **UNESCO:** (Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur)
- **UPR:** Den universella periodiska granskningen av mänskliga rättigheter

